जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको विकास अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल

Agriculture Journal

मासिक

कृषि जर्नल २०७९ बैशाख (krishijournal–2022, (April-May)

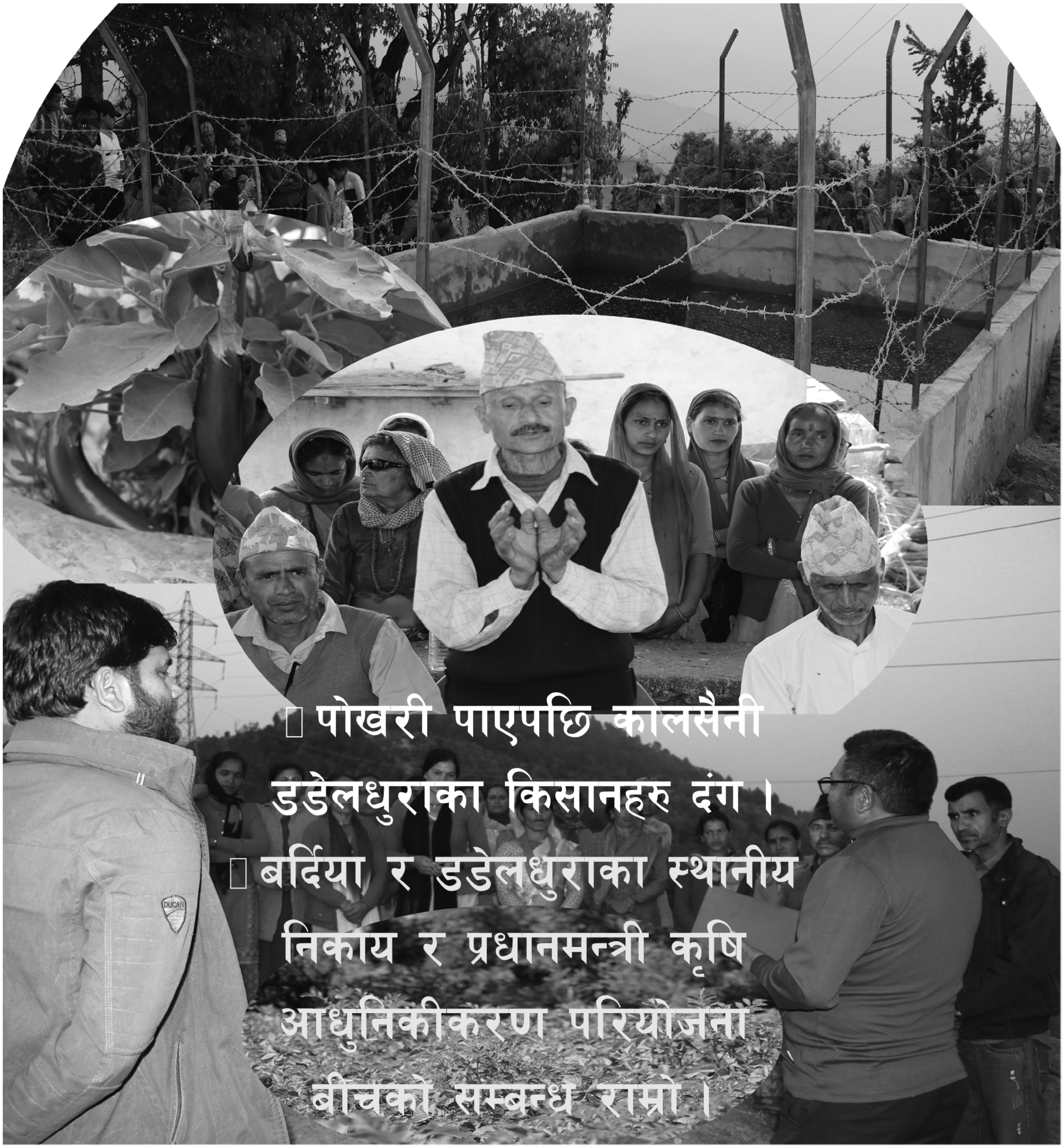

दर्ता नं. का.जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३
जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल

Agriculture Journal मासिक

काठमाडौं जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३

वर्ष–१८, अङ्क ९५ बैशाख २०७९

१. कृषिको सबभन्दा ठूलो वजेट मलमा : उपाध्यक्ष पौडेल
देखिदा सुस्त देखिए पनि उपलब्धी भएको छ : शर्मा ३
२. कृषि अनुसन्धान परिषदको मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु ५
३. पधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना
चैत्र ११ देखि १७ सम्मको स्थलगत
मिडिया मोनिटरिङ रिपोर्ट २०७८ ७-१७
४. चिनमा निर्यात गर्ने कार्यविधि बन्दै : भट्टराई १८
५. प्रतिगमनलाई परास्त गरौं, गठवन्धनका
उम्मेदवारहरुलाई
मतदान गरौं । प्रेस विज्ञाप्ति २०
६. कस्तो आउँला कृषि गणना २०७९ २१
७. भूमिको समुचित सदुपयोग विशेष
पहल : प्रम देउवा २२
८. किसानलाई क्षेतिपूर्ति दिन राष्ट्रिय
कृषक समूह महासंघको आग्रह २३
९. राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डको ३१ औं स्थापना दिवस २४
10. Canada and the United States reaffirm
the continued centrality of FAO's mandate 26-32
11. Indigenous peoples lead
adaptation efforts 33
12. The Earth Day, know for Every one
34
13. What one radio show and
one strong woman can do 35-36

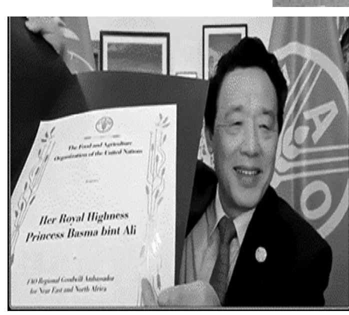

व्यक्तिगत मूल्य रु. ५०/-
संस्थागत मूल्य रु. १००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि
सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, डा.गिरीराजमणी त्रिपाठी, छविन्द्रराज कँडेल, **प्रधान सम्पादक** : धनबहादुर मगर
मुख्य कार्यालय : बागबजार २८, कलंकी १४, **फिल्ड कार्यालय** : टौखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका
फोन : ०१४२८८७४३, **मोवाईल नं.** ९८४१४४५७५३, **मुद्रण** : प्रिन्ट स्काई, भुरुखेंल, काठमाडौं
Online : www.krishijournal.com.np, **इमेल** : krishijournal@yahoo.com

कृषि वैज्ञानिकहरुको पलायन
प्रविधि हस्तान्तरण ग्याप हुनुहुन्न

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् ऐन २०४८ अनुसार एक स्वायत्त संस्थाको रुपमा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषदको स्थापना भएको संस्था हो । कृषि क्षेत्रको सर्वाङ्गीन विकासका लागि नवीनतम् कृषि प्रविधिको खोज, अध्ययन तथा अनुसन्धानको पाटोमा यसले काम गर्दै आएको छ ।

नेपाल सरकारको कृषि क्षेत्रमा काम गर्ने स्वयत्त संस्थाको रुपमा स्थापित कृषि अनुसन्धान परिषद् १ वर्ष पछि खाली जस्तै हुने अवस्था आएको छ । यसरी खाली हुँदा धेरै कृषि वैज्ञानिकहरु पनि त्यसमा पर्न जान्छ । उनीहरुका अनुभवहरु समेत नयाँ आउने वैज्ञानिकहरुसँग हस्तान्तरण, समन्वय हुन सक्दैन । यो अवस्था आज पनि देखिएको छ । कृषि क्षेत्रको विकासको लागि अनुसन्धानको जिम्मा लिएको कृषि अनुसन्धान परिषद्को लागि यो पनि एउटा समस्याको विषय बन्न सक्छ । यद्यपी यो संस्था ज्यादै कम जनशक्तिमा चल्दै आएको छ । नार्कले २०४८ सालदेखि निरन्तर कृषिका ७२३ वटा प्रजातिका बालीको विकासित रुप दिन सफल भएको देखिन्छ । जसको कारण धान, मकै गहुँमा ३, १९, ३६, प्रतिशतका दरले वृद्धि भएको तथ्याङ्कले दिएको छ । गहुँका जातहरु ९४ प्रतिशत क्षेत्रफलमा नार्कबाट उन्मोचित जातहरु नै लगाइएको पाइन्छ । नार्कलाई बेला-बेलामा अनुसन्धान फितलो भयो भनेर अपजस भने खाइरहनु परेको अवस्था छ । अनुसन्धान गरि निकालिएको गहुँका जातहरु अब्बल भएका छन् । जसले २९ देशहरुसँग प्रतिस्पर्धा गरि नर्मन बोर्लग पुरस्कार हात पार्न सफल भएका थिए । वर्णशंकर जातको विश्लेषण नगरीकन बढ्दो खाद्यान्न आपूर्ति व्यवस्थापन गर्न सक्दैन भन्ने कृषि अनुसन्धान परिषद्मा कार्यरत वैज्ञानिकरुको भनाई भएपनि कति सत्य हुन सक्छ । कुरा बाझिएको देखिन्छ ।

नार्कले जैविक विविधितामा आधारित ३०० प्रजातिका बालीको १८ हजार भन्दा बढी अनुवांशिक जातहरु स्रोत बीउको रुपमा व्यवस्थापन गरिएको छ । जसलाई देशकै जैविक सम्पत्तिको रुपमा नभई उपलब्धिको रुपमा पनि लिन सकिन्छ ।

नेपाल विज्ञान प्रज्ञा प्रतिस्ठानले नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्लाई पुरस्कृत गर्ने निर्णय गरिएको छ । यो विषय खुशीको कुरा हो । र कृषि क्षेत्रमा गरिएको अनुसन्धानमा परिणाम पनि हो ।

कृषि अनुन्धानको क्रममा हाम्रा कृषि वैज्ञानिकहरु किसानसम्म पुग्न चाहीँ नसकीरहेको अवस्था छ । अनुसन्धानका ट्राई डोमेनहरु, ट्रेसरहरु किसानसँग आधारित भएपनि सम्बन्धित स्टेक होल्डरसँग पुग्न नसक्दा परिणाममूखी बन्न नसकेको देखिन्छ । हाम्रो देशको भौगौलिक वनावट प्रकृतिको ढाँचा अन्य देशहरुको भन्दा फरक भएकोले बाहिरको ईम्प्रेशन हुनु हुन्न । सेवा सुविधाको कुरामा व्यवसायिक समहूलाई अगाडि बढाउनु पर्छ । पशुपालनमा परिणाम आएको छ । तर, दानाहरु ल्याउनु परेको कारण सोचेको परिणाम किसानले पाउन सकेको छैन । यस तर्फ कृषि वैज्ञानिकहरुले देशको कृषि अर्थतन्त्रमा कसरी योगदान पु¥याउन सक्छ भन्ने कुरामा जोड दिनु पर्छ । कृषि क्षेत्र बिग्रीयो भने सबै क्षेत्र बिग्रीन्छ भन्ने चिन्ता आउनु स्वभाविक हो । देशमा कृषिजन्य वस्तुका आयत बढ्दो छ । कति निर्यात गर्ने हो भन्ने कुराले भविष्यको गणना गर्ने रहेछ ।

कृषि अध्ययन र अध्यापन गराउने शैक्षिक संस्थाहरु र कृषि अनुसन्धान परिषदका बीचमा ती संस्थाहरुको उद्देश्य उस्तै भएपनि नार्कको जिम्मेवारीमा फरक छ । त्यसकारण पनि नार्क जतिको संस्था अरुसँग तुलना गर्न मिल्दैन । नार्क अति विशिष्ट उद्देश्य लिएर आएका संस्था हो, अझ बलियो बनाउनु पर्छ भन्ने हो । कृषि क्षेत्रको विकासको लागि राजनीतिक पार्टीहरुको प्रतिवद्धता आउनु पर्छ । हाम्रो देश अहिले कृषि र रेमिटेन्सले धानिरहेको छ । कृषि बिग्रीयो भने थेग्न सक्दैन भन्ने कुरो ध्रुव सत्य हो । तर, कहाँ बिग्रीयो जोड्नु पर्छ । नार्कसँग लामो अनुभव पनि छ । सिमिट र इरीजस्ता संस्थाहरुसँग मिलेर काम गरिरहेको छ । ति संस्थाहरु विगतमा परम्परागत रुपमा नै थियो । तर, प्रविधिमा जोड दिएको कारण अगाडि बढ्न सफल भएको देखिन्छ । भौतिक पूर्वाधार, नीति, सिँचाई, भू-उपयोग नीति, भू-खण्डीकरण आदिको कारण नेपालको कृषिलाई अगाडि बढाउन वाधा परिरहेको वास्तविक हो ।

अधिकारकर्मी सरोकारवाला संघ-संस्थाहरुको सबैको चिन्ता पनि त्यही हो । नार्कले किसानसँग सम्बन्ध बढाउन सकेन । नार्क कृषि क्षेत्रको अनुसन्धान गर्न सफल संस्था हो । नार्कले बाहिरका विशिष्ट वैज्ञानिकहरुसँग उनीहरुको अनुभवहरुसँग पनि पनि समन्वय गर्नुपर्छ । कलेज विश्व विद्यालयबाट पनि अनुसन्धान गर्ने गरिन्छ । सिँचाईंको कारण पनि ३० प्रतिशत उत्पादन लक्ष्यमा पु¥याउन नसकिरहेको अवस्था देखिन्छ ।

सम्पादकीय

कृषि अनुसन्धान परिषदको स्टेक होल्डर भनेको सबभन्दा पहिले किसान हो । कृषि क्षेत्र वहुआयामिक क्षेत्र हो । हाम्रो भाग्य र भविष्य पनि कृषिसँग जोडिएको छ । विपत्तीबाट जोगाउने क्षेत्र पनि कृषि विकास नै हो । कृषि विकास थलियो भने देश थलिन्छ । किसानहरु थलियो भने अनुसन्धान गरेर मात्र हुँदैन ।

सीमित स्रोत साधानको बीचमा अन्य देशको तुलनामा प्रतिस्पर्धी हुन नसकेको हो । लामो समय द्वन्द्व र राजनीतिक रुपन्तरणमा गयो । देशमा वैज्ञानिक भूमि सुधार खाँचो छ । भूमि उपलब्धता, जमीनको चक्लावन्दी, खाद्य सम्प्रभुत्ता नागरिकको मौलिक हक अधिकार हुन् । सामाजिक सुरक्षाको क्षेत्रमा यो विषय फितलो बन्दै गएको छ । कृषिमा देखिएको कमी कमजोरीलाई सुधार गर्दै जानुपर्छ । विगतमा स्थापना गरिएका फार्म केन्द्रहरु दूरदर्शी रुपमा चलायमान बनाउनु पर्छ । स्थापना भएका संरचना र जनशक्तिहरु परिमार्जन गर्नुपर्छ गरि अगाडि बढाउनु पर्छ ।

जमीनको खण्डीकरण तराईमा बढ्दो छ । पहाडमा अनुपस्थितको समस्या छ । विनियमावाली नहुँदा अगाडि बढाउन सकिएन भन्ने चिन्ता छ । सबैको कुरा सुनेर फिल्डमा काम गर्नेलाई प्राथमिकता दिनै पर्छ । विनियमावालीको कारण विकासका कामहरु रोकिनु हुन्न ।

वैज्ञानिकहरुको पलायन रोक्न नसकिरहेको चिन्ता सबैमा जगजाहेर छ । वैज्ञानिकहरु रोक्नसक्ने वातावरण राज्यले बनाउनु पर्छ । कृषि अनुसन्धान र वैज्ञानिक पलायन रोक्न छिमेकी देश भारतको जस्तै सुत्रहरु पालन गर्दा पनि केही समाधन हुनसक्छ । अनुसन्धान गर्न समय लाग्छ । धेरै वर्ष लगाएर अनुसन्धान गरिएको बालीका जातहरु सरकारको प्राथमिकतामा नपर्दा दराजमा थन्किएर बस्ने भन्दा अरु केही हुँदैन । त्यसलाई संरक्षण, परिक्षण, विस्तारसम्म लैजान आवश्यक नीति, योजना र पूर्वाधारको आवश्यकता पर्दछ ।

२०० जना वैज्ञानिकहरुको भरमा कृषिको समस्या समाधन गर्न सक्दैन । ऐन विनियमावाली बन्न नसकेकाले कारण पनि अगाडि बढ्न सक्दैन । सँचमा परिवर्तन आउन जरुरी छ । कृषि अनुसन्धान सफल नभएसम्म कृषि अगाडि बढ्न सक्दैन ।

कृषिको सबभन्दा ठूलो वजेट मलमा : उपाध्यक्ष पौडेल
देखिदा सुस्त देखिए पनि उपलब्धी भएको छ : शर्मा

काठमाडौं बैशाख २५ नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्को ३१ स्थापना दिवस योजना आयोगका उपाध्यक्ष विश्वनाथ पौडेलको प्रमुख आतिथ्यमा

कमलादीस्थित प्रज्ञा प्रतिष्ठानको सभाहलमा ३१ औं स्थापना दिवस सम्पन्न भएको छ ।

स्थापना दिवस कार्यक्रममा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव डा.गोविन्द प्रसाद शर्माको अध्यक्षता, कार्यकारी निर्देशक दीपक भण्डारीको स्वागत मन्तव्यबाट शुरु भएको थियो ।

परिषद्को स्थापना दिवसमा स्वागत मन्तव्य दिँदै परिषद्का कार्यकारी निर्देशक डा.दीपक भण्डारीले कृषि अनुसन्धान परिषद् विभिन्न आरोह अवरोधबाट अगाडि बढेको बताउँदै कृषि क्षेत्रको विकासको लागि अनुसन्धानको सबैको सहयोगमा यो क्षेत्र सफल हुँदै आएका बताए । जलवायू अनुकूलन, जलवायू परिवर्तन, धान, मकै गहुँमा ३, १९, ३६, प्रतिशतका दरले वृद्धि भएको बताए । ९४ प्रतिशत क्षेत्रफलमा नार्कबाट अनुसन्धान गरि निकालिएको गहुँ लगाउने गरेको छ । नार्क स्थापना पस्चात ६० प्रतिशत उत्पादन वृद्धि भएको छ । परिषद्ले उल्लेख्य काम गरेको छ । वर्णशंकर जातको विश्लेषण नगरीकन बढ्दो खाद्यान्न आपूर्ति व्यवस्थापन गर्न सक्दैन ।

हर्दिनाथ १,२,३, वहुगुणी धान १,२, चैते धानको १२ वटा जातहरु लगाउने विचार गरेको छ । गहुँवालीमा सूजी, व्यारोन खजुरा १,२, विकास गरिएको छ ।

पशुपालनमा परिणाम आएको छ । तर दानाहरु ल्याउनु परेको कारण छ सोचेको परिणाम किसानले पाउन सकेको छैन । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाबाट आलुमा राम्रो परिणामहरु प्राप्त गर्न सफल भएका छन् । परियोजनालाई पुनः मूल्याङ्कन गर्न लागेको छ ।

धानको विकासको लागि इरीसँग मिलेर काम गरेको छ । सिर्जना भन्दा बढी उत्पादन दिने गोलभेडाको विकास गरेको छ । पञ्गास माछाको प्रजजनन् गर्न सकिन्न कि भन्ने थियो, सफल भएको छ । जैविक विविधिता भएका बालीका ३०० प्रजातिको बालीको १८ हजार भन्दा बढी अनुवांशिक स्रोत केन्द्रमा देशकै जैविक सम्पत्तिको रुपमा संरक्षण गरिएको छ । ७ वटै प्रदेशमा नार्क प्रविधि गाउँ कार्यक्रम राखिएको छ ।

तनहुँको बन्दीपरमा बाखा अनुसन्धान कार्यक्रम सफल भएको छ । बँगुर कार्यक्रमलाई राष्ट्रिय कार्यक्रमको रुपमा कैलालीमा प्रदेशस्तरीय कार्यक्रमको रुपमा शुरुवात गरिएको छ ।

नेपाल विज्ञान प्रज्ञा प्रतिस्ठानले परिषद्लाई पुरस्कृत गरिएको छ । परिणाममुखी अनुसन्धान गर्न नीति लिएका छौं ।

स्थापना दिवसको अवसरमा योजना आयोगका उपाध्यक्ष तथा ३१ औं स्थापना दिवस समारोहका प्रमुख अतिथि विश्वनाथ पौडेलले तपाईहरुले प्रविधिको विकास गर्नु हुन्छ, तर किसानहरुले प्रयोग गर्न सकेको छैन । अनुसन्धानका ट्राई डोमेनहरु, ट्रेसरहरु किसानसँग आधारित हुनपर्छ भन्ने हो । नार्कको व्यवसायीकरण बढाउनु पर्छ भन्ने हो । बाहिरको ईम्प्रेशन हुनु हुन्न । सेवा सुविधाको कुरामा व्यवसायिक समहूलाई अगाडि बढाउनु पर्छ भन्ने छ । कृषिको सबभन्दा ठूलो वजेट मलमा गएको छ । पशुपालनमा परिणाम आएको छ । तर दानाहरु ल्याउनु परेको कारण छ सोचेको परिणाम किसानले पाउन सकेको छैन । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाबाट आलुमा राम्रो परिणामहरु प्राप्त गर्न सफल भएका छन् । परियोजनालाई पुनः मूल्याङ्कन गर्न लागेको छ ।

उक्त अवसरमा २०० जनाभन्दा बढी नार्कमा कार्यरत वैज्ञानिक तथा प्रशासनिक कर्मचारीहरुले २५ वर्ष सेवा गरेवापत दीर्घ सेवा पदक प्राप्त गरेका छन् । उक्त अवसरमा कर्मचारीहरुको तर्फबाट बोल्दै डा. राजेन्द्र वरालले अदुवा, भटमास, बालीमा हाइव्रिडको कार्यक्रम सफल भएको छ । वैज्ञानिकहरुको मनोवल उच्च राख्न प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रम गर्न सुझाव दिएको छ ।

अर्का अतिथि सिमिटका कार्यकारी प्रमुख डा.दीर्घबहादुर केसीले मकैको १६ जात, गहुँमा ११ जातको जर्म प्लाज्म गर्न सफल भएको बताउँदै मकैको हाइव्रिड बिउविजन वृद्धि कार्यक्रम अन्तर्गत डिजिटलाइज सीड इन्फर्मेशन सहित तीन वटा कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको बताए ।

कृषि सचिव निरु दाहाल पाण्डेले आयत बढ्दो छ। कति निर्यात गर्ने हो भन्ने कुराले भविष्यको गणना गर्ने रहेछ। हामी अरुको अस्तित्व स्वीकार गर्न नसक्दा हराईरहेको अवस्था छ। उपलब्धि धेरै भएको छ, तर, हराईरहेको जस्तो देखिन्छ। जलवायू परिवर्तनका कारण वर्डफ्लुको जस्ता रोगहरु पशुपन्छी बालीमा लाग्छ। जनशक्ति र विनियमावाली विना कृषिको विकास हुन सक्दैन।

अर्का अतिथि कृषि अनुसन्धान परिषद्का पूर्व कार्यकारी निर्देशक, तथा मधेश प्रदेश कृषि विश्व विद्यालयका उपकुलपति वैद्यनाथ महत्तोले विना शिक्षा केही हुन सक्दैन। देश परिवार विगार्नु छ भने शिक्षा विगारिदिए पुग्छ। महत्तोले मधेश प्रदेशले अग्रणी भूमिका खेलेको बताउँदै कृषिका लागि काम गर्न आफगानिस्तान र नेपालमा धेरै फरक रहेछ। अफगानिस्तानमा धेरै बनाउनु पर्ने, नेपाल बनाउनु नपर्ने रहेछ। नार्क जतिको संस्था अरुसँग तुलना गर्न मिल्दैन। नार्कले अति विशिष्ट उद्देश्य लिएर आएकाले यो संस्थालाई यताउता केही नगर्नु यो संघमै रहन्छ भन्ने थियो। हामीसँग सबै स्रोत साधनहरु छन्। भारतको पनि हाम्रो भन्दा राम्रो थिएन। राजनीतिक पार्टीहरुको प्रतिवद्धता पछि राम्रो भयो। हाम्रो देश अहिले कृषि र रेमिटेन्सले धानिरहेको छ। कृषि बिग्रीयो भने थेग्न सक्दैन भन्ने कुरो ध्रुव सत्य हो। तर कहाँ बिग्रीयो जोड्नु पर्छ। अब चलायमान बनाउनु होस्। आगामी दिनमा कसरी राम्रो बनाउन सकिन्छ। हामी रिटायर्ड कर्मचारीहरुको सोँच छ, यो संस्था सँधै फलोस् फुलोस्। हालको ३.९ अर्ब वजेटले कृषि अनुसन्धानलाई धान्न सक्दैन। सिमिट र इरीले परम्परागत नै गर्थ्यो तर प्रविधिमा लगातार जोड दिएको कारण अगाडि बढ्न सफल भएको छ। भौतिक पूर्वाधार, नीति, भू-उपयोग नीति, भू-खण्डीकरण आदिको कारण नेपालको कृषिलाई अगाडि बढाउन वाधा परिरहेको छ।

चैते धानको वृद्धि भएको छ। अब १२० बाट ३ लाख हेक्टर जमीनमा चैते धान लगाउन सकियो भने खाद्यान्न अभाव हुँदैन।

हामीलाई सिँचाई, उर्वर भूमि, मलको अभाव हुनु दिनु हुँदैन।

योजना आयोगका पूर्व कार्यकारी निर्देशक तथा योजना आयोगका सदस्य दिलबहादुर गुरुङ्गले प्रविधिमा विस्तार, बजारीकरण र संरचनागत व्यवस्थापन गर्न द्रुत गतिमा जोड दिनु पर्ने बताए।

नार्क कृषि क्षेत्रको अनुसन्धान गर्न सफल भएको छ। नार्कले बाहिरका विशिष्ट वैज्ञानिकहरुसँग पनि समन्वय गर्नु पर्छ। कलेज विश्व विद्यालयबाट पनि अनुसन्धान गर्ने भएको छ। सिँचाईं पुग्न जरुरी छ। नार्कले अविष्कार गरेका प्रविधि प्रशार गर्न ७५३ वटै निकायमा कार्यक्रम बनाएर जानु पर्छ।

३१ औं स्थापना दिवस कृषकहरुको सहभागीतामा आफ्नै परिसर मनाउनु पर्थ्यो।

किसान र स्टेक होल्डरसँग जोड्नु पर्छ। विश्व विद्यालयले आफ्नै परिसरमा मनाउने गरेको देखिन्छ। जनशक्तिको भर्ना र गैर-राजनैतिक संस्थाको रुपमा विकास गरिनुपर्छ। कृषि क्षेत्र वहुआयामिक क्षेत्र हो। हाम्रो भाग्य र भविष्य पनि कृषिसँग जोडिएको छ। विपत्तीबाट जोगाउने क्षेत्र पनि कृषि विकास नै हो। कृषि विकास थलियो भने देश थलिन्छ। नार्क बलियो बनाउने नीतिगत र संरचनागत रुपमा लाग्नु पर्छ। गुरुङले भने अर्थमन्त्री सकारात्मक हुनुहुन्छ नार्कलाई कसरी चलायमान बनाउने भन्ने कुरा आएको छ। टिम प्रतिवद्ध छ। सचिवहरुबाट पनि नार्कलाई अगाडि बढाउनु पर्छ भन्ने कुरामा जोड दिइएको देखिन्छ। म योजना आयोगको तर्फबाट मेरो भूमिका रहन्छ।

कृषि विकास मन्त्रालयका सचिव तथा ३१ औं स्थापना दिवस समारोधका अध्यक्ष गोविन्दप्रसाद शर्माले नेपाल विज्ञान प्रज्ञा प्रतिष्ठानबाट पुरस्कृत हुनु परिणाममूखी उपलब्धीको उल्लेख गर्नु भयो। कृषिमा काम गरेको हिसावले मैले गर्व गर्छु। पारदर्शी हिसावले काम गरेका छौं। गैर-कृषि क्षेत्रबाट छिमेकी देशको तुलनामा अलिकति प्रतिस्पर्धी हुन सकेन। लामो समय द्वन्द्व र राजनीतिक रुपन्तरणमा देश गयो। २ वटा सा-साना कार्यविधिहरु मिलाउन बाँकी रहेका छन्। भूमि प्राप्त गर्ने कानुन, जमीन चक्लावन्दीका कानुनहरु छन्। सामाजिक क्षेत्रमा, कृषिमा देखिएको कमी कमजोरीलाई सुधार गर्दै जानु पर्छ। विगतमा फार्म केन्द्रहरु स्थापना हुँदा ति संरचनाहरु किन चाहियो र भन्ने पनि भयो। दूरदर्शी रुपमा स्थापना भएका संरचनाहरु परिमार्जन गर्नु पर्छ। हामी छिट्टै हलुका ढंगले पारिणाम खोज्ने भएका छौं। म चाहीं वजेट भन्दा पनि जनशक्ति खोज्छौं। जनशक्तिको अभाव भएको छ।

आयत बढे पनि केही क्षेत्र बढेको छ। नेपालमा भटमास बाहेक चिया, अलैची, बाहेक सिँचाईको व्यवस्थापन गर्न सके २ लाख ८० हजार मेट्रिक टन धान उत्पादन थप्न सक्छौं। जमीनको खण्डीकरण तराईमा बढ्दो छ। पहाडमा अनुपस्थितको समस्या छ। नार्क विनियमावाली ऐन बनाउनु छ। हाम्रो कारण ढिलो भएको छ। सबैको कुरा सुनेर फिल्डमा काम गर्नेलाई प्राथमिकता दिनै पर्छ। यहाँहरुले छिटो गर्ने हो भने म बाट रोकिन्न। जहाँबाट काम गर्न अप्ठेरो भएकोछ त्यहीबाट समाधान गर्ने हो। सम्झौता हुन्छ। नियम विनियमका कारण लागु हुन सक्दैन। अब अनुसन्धान र विस्तार, किसानको विचमा समन्वय, प्रविधि प्रशारणमा जोड दिनु पर्छ।

बैशाख महिनामा गरिने केही प्रमुख कृषि कर्महरू

खेतीपाती :

-चैते धानलाई गोडमेल गरी सिँचाई र युरिया मल दिने।

-धान खेतको उर्वराशक्ति सुधार्न गहुँ काटि सकेपछि प्रति हेक्टर ५० के.जीका दरले ढैँचा छरेर हरियो मल बनाउने।

-सदावहार फलफूल बगैँचा स्थापनाको लागि रेखाङ्कन खाडल तयारी गरी मल र माथिल्लो सतहको माटो मिसाई पुर्ने।

-उच्च पहाडी क्षेत्रमा आँखले-१ र काभ्रे जातको उन्नत कोदोको ब्याड राख्ने।

-पहाडी क्षेत्रमा मकै खेतीमा गोडमेल तथा मलजलको व्यवस्था मिलाउने।

-अन्न भण्डारणमा लाग्ने रोग र कीरा नियन्त्रण गर्न नीम, टिमुर, बोझो, तितेपाती, ज्वानु, तोरीको तेल प्रयोग गर्ने।

-तराई, भित्री मधेश र बेंसीतिर वर्षे मकै छर्न शुरु गर्ने।

पशुपालन :

-पशुहरूको आधारमा पोषिलो हरियो घाँसको मात्रा बढाउन टियोसेन्टी, जुनेली, सुडान, बाजरा, दिनानाथ आदि घाँसको बीउ छर्ने।

-भ्यागुते र चरचरे रोग फैलिन समय भएकोले रोगबारे सतर्क रही नियन्त्रणको लागि आवश्यक व्यवस्था मिसाउने।

कृषि अनुसन्धान परिषदको मुख्य मुख्य उपलब्धिहरु

काठमाडौं बैशाख २४ र २५ गते नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्को ३१ औं स्थापना दिवस सिंहदरवार प्लाजास्थित आफ्नो कृषि भवनमा परिषदले विकसित गरिएका प्रविधिहरुको बारे पत्रकार सम्मेलनको आयोजना गरि जानकारी दिएको छ ।

कृषि अनुसन्धान परिषदले पत्रकार सम्मेलनमा जारी गरिएको विज्ञाप्तिमा नेपालको कृषि क्षेत्रको समस्याहरु पहिचान गरि तिनको समस्या समाधनका लागि गुणस्तरीय अध्ययन अनुसन्धान गर्ने र नेपाल सरकारलाई कृषि सम्बन्धी नीति निर्माणमा सहयोग र सल्लाह दिने उद्देश्यका साथ नेपाल सरकाराद्धारा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् ऐन २०४८ अनुसार एक स्वायत्त संस्थाको रुपमा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषदको स्थापना भएको जनाएको छ । कृषि क्षेत्रको सर्वाङ्गीन विकासका लागि नवीनतम् कृषि प्रविधिको खोज, अध्ययन तथा अनुसन्धानको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्का मुख्य गरि ३ वटा उद्देश्यहरु रहेको छन् ।

१. कृषि सम्बन्धी उच्चस्तरी अध्ययन तथा अनुसन्धान गर्ने गराउने ।

२. कृषि क्षेत्रका समस्याहरुको निराकरणका उपायहरु पत्ता लगाउने ।

३. राष्ट्रिय कृषि नीति तर्जुमाका लागि नेपाल सरकारलाई आवश्यक सहयोग पुऱ्याउने । बाली तथा वागवानी अनुसन्धान, पशु तथा मत्स्य अनुसन्धान लगायत कृषि क्षेत्रको विविध पक्षमा परिषद्ले हालसम्म ८० वटा बालीवस्तुका ७२३ जातहरु विकास गरि कृषिकका खेतबारीमा पुगेको बताइएको छ । हालसालै विकास गरिएका नवीनतम कृषि प्रविधि यस प्रकार रहेका छन् ।

बाली तथा बागवानी अनुसन्धान तर्फ :

धान :

-धानमा हाईव्रिड जातहरुमा हर्दिनाथ, हाइव्रिड धान १ र हर्दिनाथ हाइव्रिड धान ३ उन्मोचन गरिएका छन् ।

-डुवान र खडेरी दुबै सहन सक्ने वहुगुणी धान १, वहुगणी धान २ र सुक्खा धान ६ विकास गरिएका छन् ।

- सुगन्धित धान १ र खुमल वासमती १६ जस्ता वासनादार धानको जात पनि विकास गरिएका छन् ।

- चैते धानका जातहरुमा हर्दिनाथ १ र हर्दिनाथ ३ विकास गरिएका छन् ।

- मसिनो धानको जातहरुमा हर्दिनाथ ६, चैते ५ र सम्वा मंसुली सव धान १ विकास गरिएका छन् ।

-मसिनो तथा सुगन्धित धानको जात लल्का वासमती उन्मोचन गरिएको छ ।

-धानको जुम्ली मार्सी दर्ताको लागि प्रस्ताव पेश गरिएको छ ।

-पाखोवारी तथा असिन्चित जग्गामा हुने घैया ३, हर्दिनाथ ४, विकास गरिएका छन् ।

-डुवान सहन सक्ने गंगा सागर १ र गंगा सागर २ विकास गरिएका छन् ।

-छिटो पाक्ने र असिन्चित जग्गामा हुने हर्दिनाथ ४ विकास गरिएको छ ।

मकै :

-मकैको ध्वाँसे पात, डढुवा रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता भएको जात मनकामना -९, (८०० देखि १८००) मिटरसम्म उचाईंका लागि) सिफारिस गरिएको छ ।

-रामपुर हाइव्रिड १२, रामपुर हाइव्रिड १४ र रामपुर हाइव्रिड १६ उन्मोचनका लागि राष्ट्रिय बीउ विजन समितिबाट पास भएको छ ।

-तातो तापक्रम सहने मकैका जातहरु रामपुर हाइव्रिड ८ र रामपुर हाइव्रिड १० विकास गरिएका छन् ।

गहुँ :

गहुँमा १० वटा जातहरु विकास गरिएका छन् । जस्मा ५ वटा जिङ्कयुक्त छन् । हिमगंगा, भेरीगंगा, खुमल शक्ति, जिङ्क गहु-१, जिङ्क गहु-२, जिङ्कयुक्त जातहरु उन्मोचन गरिएका छन् ।

-सुजीको लागि गहुँको जातहरु ड्युरम खजुरा १ र ड्यूरम खजुरा २ विकास गरिएको छ ।

-सुक्खा र तातो तापक्रम सहन सक्ने बोर्लग २०२० गहुँको जात विकास गरिएको छ ।

अन्य :

-मुसुरोमा रसुवा कालो मुसुरो-१ (१८०० मिटर देखि २२०० मिटरसम्मको असिन्चित पाखो जमीनको लागि र खजुरा मुसुरो ३ विकास गरिएको छन् ।

-बोडीमा गाजले बोडी विकास गरेको छ ।

पशु तथा मत्स्य अनुसन्धान तर्फ :

-साकिनी कुखुराहरु बीच तेस्रो र तेस्रो पुस्तासम्म स्वजातिय छनौट प्रजनन् विधि अपनाएर अनुवांशिक सुधार गरिएको छ । अण्डा उत्पादनमा ४५ प्रतिशत (११२ देखि १६२ गोटा प्रति पोथी र प्रति वर्ष पाइएको छ ।

-बदामको जात राजश्री सूचिकृतको लागि प्रस्ताव पेश भएको छ ।

-उखुमा जितपुर-५, जितपुर-६, जितपुर-७ (रातो सडन र कालो पोके सहन सक्ने नारायणी पूर्व तराई क्षेत्रका लागि) सूचिकृत गरिएका छन् ।

-फापरमा तिते फापर-१, तिते फापर-२, (६०० देखि ३५०० मिटरसम्मको उचाईको लागि सूचिकृत गरिएको छ ।

-जौको जात चावली सूचिकृतको लागि प्रस्ताव पेश भएको छ ।

तरकारी :

-दुईवटा गोलभेडाका जातहरु खुमल हाइब्रिड-१, खुमल हाईब्रिड-२, गोलभेडाको ४ वटा पैत्रिक लाइनहरु सूचिकृत गरिएका छन् ।

-रायोको साग, मनकामना सखरखण्ड १, सुन्तले सखरखण्ड सखरखण्ड-२, सूचिकृत भएका छन् ।

-भन्टाको जात परवानीपुर सेलेक्सन १, दर्ताको लागि राष्ट्रिय बीउ विजन समितिबाट पास भएको छ ।

-काँक्रोको १ जात दर्ताको लागि राष्ट्रिय बिउविजन समितिबाट पास भएको छ ।

-चौमासे सिमीको १ जात दर्ताका लागि राष्ट्रिय बिउविजन समितिबाट पास भएको छ ।

-काँक्रोको १ जात धनकुटा हरियो र अकबरे खुर्सानीको १ जात (अकवरे खुर्सानी) सुचिकृतको लागि प्रस्ताव पेश भएका छन् ।

-काँक्रोको हाइब्रिड जातहरु मधु १ र कृष्ण १ दर्ताका लागि राष्ट्रिय बिउविजन समितिबाट पास भएको छ ।

-सिमीको केविएल १, केविएल २ र केविएल ३ दर्ताको लागि प्रस्ताव पेश गरिएका छन् ।

-माले पाटन हिउँदे सिमी-१, र मालेपाटन हिउँदे सिमी-२, जात दर्ताको लागि प्रस्ताव पेश भएको छ ।

फलफूल :

-फलफूलमा केराको ३ वटा जातहरु जी-९, विलियम हाइब्रिड र मालभोग स्थानीय र लिचीका ६ वटा जातहरु (मुजफ्फरपुर, रोजसेन्टेट, कल्कत्तिया, अर्ली सिडलेस, लेट सिडलेस र साही) सूचिकृत भएका छन् ।

-आँपको ३ वटा जातहरु दशहरी, माल्दा, आम्रपाली र किविफलको ४ वटा जातहरु (हेवार्ड, अलिसन, एवोट र ब्रुनो) सुचिकृत भएका छन् ।

-सुन्तलाको वासखार्क स्थानीय जात दर्ताको लागि प्रस्ताव पेश भएको छ ।

-स्याउको स्पर टाइपको ३ वटा जातहरु दर्ता सूचिकृतका लागि प्रस्ताव पेश भएको छ ।

-पुष्प बालीतर्फ ग्ल्याडीओलसको १ जात सुचिकृत गरिएको छ ।

यान्त्रीकरण :

-धान काट्ने मेशिन साइथ हार्वेस्टर र धान सुकाउने मेशिन बबल ड्रयरको सफल परिक्षण गरिएको छ ।

-साइकिलबाट चल्ने, मकै तथा तरकारी गोडमेल गर्ने औजारको (हलुका हाते औजार) विकास तथा सुधार गरिएको छ ।

-चिनो कुटक (Prosomillet dehusking machine) मेशिनको विकास भएको छ ।

-तीनपाते सुन्तलाको मूलवृतको बीउ निकाल्ने मेशिनको विकास भएको छ ।

पशु तथा मत्स्य अनुसन्धान तर्फ :

-साकिनी कुखुराहरु बीच तेस्रो र तेस्रो पुस्तासम्म स्वजातिय छनौंट प्रजनन् विधि अपनाएर अनुवांशिक सुधार गरिएको छ । अण्डा उत्पादनमा ४५ प्रतिशत (११२ देखि १६२ गोटा प्रति पोथी र प्रति वर्ष पाइएको छ ।

-बोर बाखाको विकास तथा विस्तार गरिएको छ । बोर बाखामा द्यबअप ऋचयककष्लन बाट चौथौं पुस्ता सम्म उत्पादन गरिएको (५०% बोर ४७.७५% बोर ६७.८७% बोर ३२ र ९२.७५.७५% बोर ३ वटा) छ ।

-ब्रोइलर कुखुराको उत्पादनमा प्रयोग भईरहेको एन्टिवायोटिकको सट्टा दानामा प्रोवायोटिक २ ग्राम प्रति किलो मिसाउँदा उत्पादकत्व वृद्धि हुने र मासुको गुणस्तर एवं स्वादमा समेत सुधार हुने देखिएको छ ।

-कार्प माछाको ढुवानीको निम्ति ४-५ माइक्रोलिटर पानीमा मिसाउँदा उच्चतम् वृद्धिदर हासिल गर्न सकिने पाइएको छ ।

-असला माछा उत्पादनका निम्ति आवश्यक ४५ प्रतिशत प्रोटिनयुक्त दाना बनाउन आधा-आधा पशुपन्छीजन्य र वनस्पतिजन्य स्रोतको प्रयोग गर्दा आर्थिक दृष्टिले उपुयक्त हुने पाइएको छ ।

-हुर्कदो ट्राउट माछामा प्रोवायोटिक ३ प्रतिशतका दरले प्रयोग गर्दा वृद्धि दर र बाँच्नेदर दुबै उल्लेख्य रुपले सुधार भएको पाइएको छ ।

-पंगास माछाको छाला सहित र छालारहित फिलेटको फ्रिजमा संरक्षण गरि भण्डारण गर्ने प्रविधिको विकास गरिएको छ ।

अन्य नवीनतम् कृषि प्रविधि :

-माटोको डिजिटल नक्शाङ्कन सार्वजनिकीकरण गरिएको छ ।

-अमेरिकन फौजी किराको व्यवस्थापनका लागि इमाफेक्निन वेन्जोयेट ५% एस, जी, को ०.५ ग्राम र स्पिनोस्थायद ४% प्रतिशा एस्.सीको ०.३ मिलि वा स्पैनोटोरम ११.७ एस.सीको ०.५ मिलि प्रतिलिटर पानीका दरले बोट भिज्ने गरि ५ देखि ७ दिनको फरकमा छर्कने ।

-गोलभेडाको पात खन्ने किरा ९तगतब ब्बकागितब० व्यवस्थापनको लागि किरा लागेको शुरुको अवस्थामा व्यासिलस थुरिनजिएन्सिस २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोलेर साँझपख बोट भिज्ने गरि छर्किने ।

-सुन्तला, जुनार र कागतिलाई चिस्यान कोठामा ३ महिनासम्म भण्डारण गर्न सकिने प्रविधि सिफारिस गरिएको छ ।

-किसानहरुले प्राविधिक समस्याको समाधानको लागि हरेक हप्ता सोमबार दिउँसो २ देखि ४ बजेसम्म निशुल्क फोन ११३५ मा फोन गर्न सक्नेछन् ।

उक्त अवसरमा कार्यपत्र पस्तुत गर्दै कृषि अनुसन्धान परिषद योजना तथा समन्वय प्रमुख युगनाथ घिमिरेले नेपालको कृषि क्षेत्रको संक्षिप्त चर्चा, नेपाली कृषिको विशेषता, जमीनको अवस्था, परिषद्को दरवन्दी, खाद्यान्न आयत निर्यातको अवस्था, कृषि क्षेत्रले पुऱ्याएको योगदान, कृषि क्षेत्रका भावी चुनौतीहरु प्रस्तुत गरेका थिए ।

पत्रकार सम्मेलनमा नार्कका कृषि वैज्ञानिक ईश्वरीप्रसाद गौतमले पत्रकारहरुको प्रश्नको उत्तर दिँदै युरेका र सुनकागती फरक-फरक प्रजाति भएको बताए । नेपालमा देखिएका सिट्रस जातका बालीमा लाग्ने रोग निवारण गर्न सफल नभएपछि तीन अवधिलाई पूरा गर्नेगरी किसानहरुलाई नयाँ बिरुवा दिने, पूराना बोटलाई विस्थापित गर्दै लाने सिफारिस गरिएको बताए । फौजीकीरा नियन्त्रण गर्न सफल भएको निष्कर्ष रहेको छ । भने नार्कसँग जोडिएका कार्यक्रमहरु प्रायः सफल र अब्बल भएको पनि बताए ।

कृषि अनुसन्धान परिषदका कार्यकारी निर्देशक दीपक भण्डारीले अन्य देशको तुलनामा साना आकारको सीमित स्रोत साधन, वजेट र जनशक्ति भएर पनि नार्कमा कार्यरत वैज्ञानिक टीम काम गर्न सफल रहेको बताए ।

भण्डारीले खाद्यान्न आयतलाई घटाउन कृषि प्रविधिले मात्र नहुने बताउँदै किसानहरुको जोस जाँगर र मिहिनेतको उत्तिकै खाँचो रहेको बताए । भण्डारीले ३०% मात्र सिँचाई व्यवस्थापन भएको बताउँदै सिँचाईमा जाने वजेट तटवन्धमा खर्च हुँदा नेपालको कृषि अगाडि बढ्न नसकेको बताए ।

पधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना

चैत्र ११ देखि १७ सम्मको स्थलगत मिडिया मोनिटरिङ रिपोर्ट २०७८

२ सय विगाहमा मंसीरमा नेमाटोडको समस्या देखियो र ग्राफटेड भेन्टा लगाएको छ। वेरुजु छैन। बगैँचामा थोपा सिँचाईको प्रयोग गरिएको छ। सिँचाइको व्यवस्था राम्रो छ। कुरिलो तरकारीको बजारीकरणमा किसानले बिक्री भएन भन्ने अवस्था छैन। किसानलाई जति चाहिन्छ सहयोग गरेका छौं। नगर्ने किसान हामीकहाँ आउँदैन। अनुदान पाए गर्ने, नपाए नगर्ने भन्ने त्यस्तो छैन। १०० प्रविधिको प्रयोगभएको छ।

धनबहादुर मगर

पधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना २०७३ सालको देखि १० वर्षे परियोजनाको रुपमा कार्यन्वयनमा रहेको परियोजना हो। शुरुवात भएदेखि हालसम्म ७७ वटै जिल्लाका उत्पादकत्व वृद्धि, आधुनिक प्रविधिको प्रयोग जस्तरमा बढ्दैन गएको छ।

किसानहरुको लागत न्यूनिकरण, ७५० वटा कस्टम हायरिङ्ग सेन्टर, मूल्य श्रृँखलाको पोष्ट हार्भेष्ट किसान र कर्मचारी क्षमतामा अभिवृद्धि

कार्यन्वयनमा रहेको छ। जसमा १६ वटा सुपरजोन १७७ वटा जोन सञ्चालनमा रहेको छ। जसको प्राथमिकता नेपालको कृषि बालीहरुको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउनु रहेको छ। यस परियोजनाले ७५३ वटै पालिकामा व्लक, पकेट, जोन र सुपरजोनको रुपमा कार्यन्वयनमा रहेको छ। धान, मकै ३९.२ प्रतिशत उत्पादन ४.७ प्रतिशत उत्पादकत्व धानको ४.६५ प्रतिशत मेट्रीक टन हेक्टर छ र उत्पादकत्व राम्रो छ। तरकारी, केरा, सुन्तला, माछाको क्षेत्रमा उल्लेखीनय भुमिको खेलेको छ। ०७३/०७४ देखि यो परियोजना कार्यन्वयनमा आएपछि उत्पादन र गर्न संरचनागत सुधार, कार्यन्वयन तहमा वास्तविक किसानको भुमिकाको पहिचान गर्न परियोजना सफल भएको देखिन्छ। जिल्ला अनुगमन समिति, कर्मचारी दरवन्दी मिलान, प्रशासनिक खर्चको व्यवस्था गर्न जोनमा खर्च कम गर्ने, राष्ट्रिय महत्वका खाद्य बाली तथा पोषण सुरक्षा, आयत प्रर्तिस्थापन, दूध, माछा, मासु, निर्यात प्रवर्द्धन गर्न जोड दिइएको छ। ६० प्रतिशत भन्दा बढी कफी, चिया, अलैंची ६० निर्यात प्रवर्द्धन, चैत्र महिना भित्र ८० प्रतिशत सम्झौता र वजेट विनियोजन ७८ सय हेक्टरमा पुऱ्याउने योजना, ४ करोड ६१ लखको यान्त्रीकरण, कस्ष्टम हायरिङ्ग सेन्टर प्रवर्द्धन, प्राविधिक शिक्षा, कृषि चक्लावन्दी, ४४२ जना कृषि अध्ययन गरेका विद्यार्थीको इन्टर्नशीपमा परिचालित भएको अवस्था छ। बाखा, गाई, भैसी जोनको थप विस्तार भएको छ। धानमा राप्तीमा १९ वटा जोन थपिएको अवस्था छ। पद्रर्शन ६२१ पूरानो, ९९९ वटा व्लक र पकेट २३२० वटा, पूराना ९६४ जम्मा ६२६४ २ अर्व ६ करोड ६१ करोड ७६ लाख लगानी भएको छ। चितवन, वर्दियामा यान्त्रीकरण जुनारमा ६४, प्रतिशत ४.५ प्रतिशत सिँचाई क्षेत्रफलको विस्तार उच्च हिमाली क्षेत्र मुस्ताङ्ग परम्परागत खेतीको विस्तार, ३ हजार स्याउको बिरुवा १ हेक्टरमा रोप्न सफल भएको छ। स्याउ आलु उत्पादनमा प्रगति भएकोछ। कृषि क्षेत्रमा उत्पादम बढाउन हाइव्रिड बीउ उत्पादन, बजारीकरण, किवी, स्याउ, जुनार, सुधारिएको अलैंची विस्तार गरिएको छ। जमीनको चर्को चक्लावन्दी, तराईको जमीनमा, अन्नबाली र पहाडमा पिरो खुर्सानी चाउ चाउ सँग जोडिएको छ। मकैको खोस्टाबाट तयार गरिएको झोलाको उत्पादन, प्रदर्शनी, सिकाई अभ्यास गरिएको छ। स्रोत बीउको विस्तार गरिएको छ।

चुनौंती :

परियोजनाको संक्षिप्त प्रतिवेदन अनुसार २०७३ साल पछि परियोजना कार्यन्वयनमा आएदेखिनै जति जनशक्ति आवश्यक हुनु पर्ने थियो प्राप्त भएको छैन। जनशक्ती समस्याको रुपमा रहेको छ। परियोजनाको ६० प्रतिशत वजेट स्थानीय र प्रदेशमा गएको छ। त्यसको रिपोर्टहरु आएको छैन। प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाले आफ्नो कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिएकोले स्थानीय तह देखि संघीय तहसम्म कार्यक्रम गरेको छ। परियोजनाको स्तरोन्नती कार्यक्रम सबभन्दा तल्लो स्तरमा राखेको गरेको छ। स्तरोन्नती कार्यक्रम परियोजनाले पकेट, जोन, सुपरजोन, आफ्नै हिसाबले अगाडि बढेको छ।

उद्देश्य :

हरेक वर्ष मिडिया मोनिटरिङ्ग गरिएको छ। कृषि उपज वृद्धि, पूर्वाधार निर्माण, दिएको रकमको अनुदान सदुपयोग, वजेटको पारदर्शीता संघ, सुपरजोन प्रदेश जोन, स्थायी पकेट र व्लक तीनै तह प्रदेश, जिल्ला स्थानीय

लाभग्राही किसानहरुका बीच कार्यक्रम सञ्चालन हुनेछ ।

प्रमुख प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाका प्रमुख हस्तबहादुर विष्टले महिनै पिच्छे सूचना प्रशासरण गर्न जरुरी भएको बताए । परियोजना वैदेशिक सहायताबाट नभई नेपालको माटो हावापानी सुहाउँदो भएको, स्रोत साधानको रुपमा डिजाइन भएको आयोजना हो । वैदेशिक आयोजना अर्थ मन्त्रालय मार्फत सम्झौता भएर आएको आयोजना क्याविनेटबाट स्वीकृत भएर आएको लैजाने विचार गरेका छौं । केरा १ जनाको १० औं विगाह सम्म हुन्छ । तपाईहरु किसानसँग अन्तरक्रिया गरिदिन होला गरेका छैन भने के कारणले भएको छैन । सुझावको रुपमा लिने गरेको छु । किसान र व्यवसायीहरुबाट समस्याहरु ल्याईदनु होला । प्रदेश स्थानीय सरकारसँग पनि छलफल गर्नुहोला वायस भएर नगर्नु होला जे छ त्यही लेखिदिन राम्रो, नराम्रो जे परिणाम छ ल्याईदिनु होला ।

गैंडाकोट नवलपरासीमा थोपा सिँचाई प्रयोग गरि धनकुटाबाट उन्नत जातको सुन कागतीको

आयोजना हो । उक्त कुरा गैंडाकोट नवलपरासीमा नमूना बालीको रुपमा रोपिएको कागती अनुगमनका क्रममा बताएका हुन् । परियोजनाको १ खर्ब ३० अर्ब लगानी हो । एडीएसको परिपूरक आयोजना प्रत्यक्ष लगानी वजेटको मध्यवधी पुग्दा ६५ अर्वमा ३९ करोड मात्र खर्च भएको छ । ७ अर्व ८३ करोडमा पकेट परियोजनाबाट खर्च गरिने छ ।

सुपरजोन : १७७ जोनमा सञ्चालन भएको खर्चको मूल्याको माग गरेका छौं । त्यो पक्षबाट मूल्याङ्कन हुनु पर्छ भनेका छौं । योजना आयोगबाट वजेट नै छुट्याएर गरियो भने आयोजना सफल हुन्छ । परियोजनाको सुन्दर पक्ष वैदेशिक सहायता छैन । वैदेशिक आयोजना कन्सल्टेशनमा बढी खर्च भएको छन् । जनशक्तिको कमी भएपनि यति काम गरेको छौं । राम्रो कामहरु भएका छन् । यान्त्रीकरणमा जान सकियो भने अझै राम्रो हुन्छ र फुल हार्भेष्ट सिधै मेकानाइजेशन कम्वाइन मेशिनबाट राम्रो हुँदा अब १० वटा धान रोप्ने मेशिन खरिद गरी यान्त्रीकरण तिर बिरुवा ल्याएर सरकारको ८५ प्रतिशत अनुदानमा १ लाख ७९ हजार परिक्षणको लागि कागती खेती गरिएका छन् । त्यसमा प्राङ्गारिक मलको प्रयोग गरिएको छ । नवलपरासी प्रधानमन्त्री कृषि कार्यक्रम अन्तर्गत सुन कागती ८८ बोट ४ कट्टामा नमूनाको लागि १७५ वटा बोट लगाएका छन् ।

कावासोती प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाले गोजापोखरी कालीगण्डकी कोरिडोरमा पकेट, ब्लक, सुपरजोन ३ सय ६६ सय हेक्टर ३ सयबाट शुरु गरिएको छ । ८ वटा स्थानीय तहमा काम गरेका छौं । ती क्षेत्रमा १२९ वटा समूह रहेका छन् । प्राथमिकता छैन । तरकारी सुन्तला, पशुपालन दुग्ध, बाखापालन संघ प्रदेशस्तरीय कार्यक्रम सञ्चालित छन् । अनुदान १०० देखि ५० प्रतिशत दिइएको छ । स्थानीय तहको ८०-९० प्रतिशत अनुदान छ ।

खर्च ८४-९० प्रतिशत भएको छ । कृषिमा धेरै पैसा चाँहिदैन । पैसा नभएर काम गर्न सकिन्न भन्ने छ । ३६५ हेक्टरमा सुन्तला खेती गर्न सिँचाईं सौर्य उर्जा प्रयोग गरिएको छ । मुख्य कार्यक्रम नर्सरी स्रोत कार्यक्रम भएकाले बाहिरबाट ल्याउने नपर्ने अवस्था छ । ५२.४ प्रतिशत प्रगति भएको छ । यो कार्यक्रम गण्डकी प्रदेशमा सबभन्दा राम्रो छ । सिँचाईं पूर्वाधारको विकास, भित्री क्षेत्रमा तरकारी क्षेत्र विस्तार, सुन्तला जात फलफूल लगाउनु ४ वर्षको अवधीमा ३०० हेक्टर भन्दा बढी सुन्तला खेती तरकारीमा राम्रो व्यवसायीरकण गरिएको छ । भक्तपुर लोकल काँक्रो लगाएको छ । एउटै ब्लकमा २ हेक्टरभन्दा बढी छ । २ सय विगाहमा मंसीरमा नेमाटोडको समस्या देखियो र ग्राफटेड भेन्टा लगाएको छ । वेरुजु छैन । बगैंचामा थोपा सिँचाईको प्रयोग गरिएको छ । सिँचाइको व्यवस्था राम्रो छ । कुरिलो तरकारीको बजारीकरणमा किसानले बिक्री भएन भन्ने अवस्था छैन । किसानलाई जति चाहिन्छ सहयोग गरेका छौं । नगर्ने किसान हामीकहाँ आउँदैन । अनुदान पाए गर्ने, नपाए नगर्ने भन्ने त्यस्तो छैन । १०० प्रविधिको प्रयोगभएको छ । ८५ प्रतिशत कृषि औजार, ५० प्रतिशत सानो सिँचाईं कार्यक्रम सञ्चालनमा छ । ८५ स्थानीय तहमा पैसा गएको छ । खर्च हुन सकेन । बुलिङ्गटारमा, पकेट क्षेत्रको विस्तार भएको छ । उक्त कार्यक्रम प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारले पकेट विकास कार्यक्रम, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारलाई जान्छ । त्यसको कुनै प्रगति आएको छैन । दामाशाहीले १० वटा वडामा बाडिन्छ ।

७ अर्व ८३ करोड ६५ प्रतिशतको रिपोर्ट र उपलब्ध पनि छैन ब्लक र पकेटमा प्रगति रिपोर्ट आउँदैन । फिल्डमा नहेरीकन पनि लेखि दिन्छ । कार्यक्रम कार्यन्वयनमा सञ्चालक समितिले गर्ने हो । जनता नै सक्षम हने हो भने समस्या पर्दैन ।

ग्राफि्टङ्ग गर्दाको फाइदा :

सन्देश तिमिल्सिना, रेणुका कँडेल, सुव्रत आचार्य भेन्टमा रोगकीरा बढी लागेकाले ग्राफि्टङ्ग गरिएको हो । यो सोलानेसी परिवारको भएकाले २०-५ दिनमा टर्गोममा रोगकीरा लाग्यो सिएण्सी फेलिङ्ग सोलनेसीमा कम हुन्छ । गत वर्ष परियोजनाबाट २ लाख सहयोग गरेको थियो । करेला, क्याप्सिकम, भेन्टा, टामाटरको ग्राफि्टङ्ग गरिएको छ । पुस-माघ बाहेक अरु दिनमा उत्पादन दिन्छ । ग्राफि्टङ्गमा १०० प्रतिशत नै सफल भएका छन् । १ वटा वेर्नाको १५-२० रुपैयाँ पर्छ । ३/४ दिन पहिले प्लाष्टिकमा प्याक गर्नु पर्छ । प्रति बोट रिफ्रेस ट्रायल वेसमा छ । कमर्सियल भेन्टा, खुर्सानको

बीउमा छ। कम्पोष्ट भेन्टामा छोडुँ जस्तो लागेको बेलामा ग्राफिट्ङ्ग गर्नु राम्रो हुन्छ। अरुको भन्दा ५० रुपैयाँ सस्तो हो। अर्गानिक होइन। यो माइक्रो क्लाइमेट टर्वोम मै ग्राफिट्ङ्ग गरिएको छ। सप्लाई चाहीँ भारतमा हुन्छ। अर्गानिक ग्राफिट्ङ्ग गर्नुको कारण नेमाटोड रुट स्टक हुने, करेला, भेंडी खुर्सानी फुजारियम भेन्टा सिरियलमा व्याक्टरियल अल्टरनेरिया सेफको लागि ३ महिना पछाडिको बिरुवा हो। टोमाटो फलेपछि टर्वोम हुन्छ। गोत्र

मिल्छ। आउने प्रणालीको लागि गरिरहनु पर्छ। यसलाई मिल्ने लाइट ट्रेप प्रयोग गरिन्छ।

हस्तबहादुर विष्ट प्रमुख प्रमुख प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना तालिम लगायत आगामी वजेटमा ५-७ विगाह जमीनमा बिरुवाको विकास गर्ने छ।

रेप्लिकेशन नगरेको तालिम प्राप्त बंगालीहरुले ग्राफिट्ङ्ग गर्न सक्छन्। तराई राम्रो लाइट वलहरुमा लाग्छन्। पानी नभएको समयमा पनि गर्न सकिन्छ। आयतलाई रोक्न सक्छ। प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना प्राविधिक रुपमा प्याकेजिङ्गमा आउनु प्याकेजमा अरुले गरेमा रेप्लिकेशन गर्न सकिन्छ।

यही बसेर नर्सरी वितरण गरिन्छ।

विष्णु पौडेल प्रमुख प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना नवलपरासी इकाई कार्यालय नर्सरी खेतीको रुपमा गरौं।

२०७८ चैत्र १२ गुलरिया बर्दिया

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना जोन बर्दियाको राजापुरका प्रमुख कृष्ण धितालले बर्दियामा पकेट, व्लक, जोन र सुपर जोन अन्तर्गत चारै प्रकारको कार्यक्रम भएको बताएको छ। सो जोन अन्तगर्त १५ वटा जोन सञ्चालनमा रहेको छ। १५ बाली मध्ये हिमाली ४, तराई ६ वटा बाली सँगै तरकारीमा आलु, बालीमा धान, माछा सुपरजोन। माछामा सुपर जोन चालु रहेको छ।

प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाबाट ६ करोड ४८ लाख वजेट रहेको छ। आलु धान र गहुँमा उत्पादन कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ। धान, २८८ हेक्टर, माछा, केरा विस्तार गर्न बाँकी रहेको छ। जुन जोनमा माछाको जाल, एरिएटर कार्यक्रम राखेका छौं। केराको लागि राइपेनिङ्ग च्याम्बर सम्झौता भएको छ। जोन र सपरजोन कृषि यान्त्रीकरण सहयोग कार्यक्रम, धान उद्योग प्रशोधन ७० लाखको सम्झौता भएको छ। जेठ ३० गते भित्र सकिनु पर्ने छ। ११ सय ५० हेक्टर पुग्ने गरि धानको बीउ वितरण गरिएको छ। ४ वटा नगरपालिकामा ११५० हेक्टरमा धानबाली लगाएको छ। जसमा १७०० हेक्टर गेरुवा, राजापुर, १३ हजार हेक्टर केरा, नर्सरी अनुदान, वेर्ना वितरण, चक्लावन्दी खेती धान र केरामा चक्लावन्दी कार्यक्रम रहेको छ।

चक्लावन्दी कार्यक्रम गर्न छलफल प्रक्रियामा रहेको छ। परियोजना कार्यालयबाट फिल्ड भेरिफिकेशन र सम्झौता अनुगमन गर्ने कार्य भएको छ। ५० प्रतिशत अनुदानमा बीउ लिनको सम्झौता रहेको छ।

चैते धान थन्क्याउने बेलामा समस्या छ। धान सुकाउनका लागि २ वटा ड्रयर मेशिन दिएका छौं। खेतीकिसानी गर्न कम्वाईन मेशिनको प्रयोग गरिन्छ। कम्पोष्ट पेट बनाउने ८० वटा कार्यक्रम छ। चेत १ गतेलाई चैते धान दिवस पहिलो पटक मनायौं। बढी क्षेत्रमा विस्तार होस् भनेर चैते धान दिवस मनाएको थियौं। न्यूनतम् समर्थन मूल्य, ६ वटा सहकारी संघ-संस्था सूचिकृत भएको छ। ५ हजार मेट्रिक टन किन्न अनुदान दिएको छ।

समस्या :

बेर्ना बनाउन चिसोको कारण समस्या छ। गवारो कीराको बढ्दो प्रकोप छ। चिसोको मौसमको बेला अलि बढी प्रकोप हुन्छ। चैते धानको प्रतिस्पर्धी बाली बसन्ते, मकै पनि हो। मूल्यमा प्रतिस्पर्धी छ। गहुँ बाली हार्भेष्ट गर्ने बेलामा शुरुमा सिँचाई भएको ठाउँमा बीउ राख्ने, लामो समय चिसो हुँदा चुनौती छ। वार्षिक ८० हेक्टर जमीनमा पुऱ्याउन कठिन हुन्छ। किसानको माग गुणस्तरीय बीउ दिनु भन्ने छ। भारतीय केरासँग प्रतिस्पर्धा गर्न सकिएको छैन।

केरालाई पानी र मलको अभाव छ। माछा पोखरीमा पानीको अभाव छ। जनशक्तिको चुनौती छ।

परियोजना कार्यक्रम सञ्चालक वरिष्ठ कृषि प्रसार अधिकृत विनोद घिमिरका अनुसार ८ वटा स्थानीय ठूलो हिस्साको ठूलो वजेट कार्यन्वयन भएको छ। अरु जिल्लाको तुलनामा बर्दिया जिल्लामा समन्वयको कुनै समस्या छैन। २/२ महिनामा छलफल हुन्छ। जोन, सुपरजोन दिगोपन लाने कामले गरेको व्लक र पकेट कार्यक्रममा वजेट घटेर आउँछ।

आगामी आउने पकेट कार्यक्रम यसै वर्ष सक्ने योजना रहेको छ। पकेटलाई स्तरोन्नति गरेर लगिएको अवस्था छ। किसान, परियोजना र बजार व्यवस्थापन बीच ईन्टरलिङ्कको सम्बन्ध राम्रो बनेको छ।

गुलरिया नगरपालिका कृषि शाखा प्रमुखका अनुसार पकेट कार्यक्रमका लागि १२ लाख वजेट छुट्याएको छ। वसन्ते मकैमा समस्या आउँछ। गुलरियामा २० विगाह मकै कार्यक्रम सहकारी मार्फत सञ्चालन गर्न सम्झौता भएको छ। २० विगाह खेतमा वसन्ते मकै लगाएको छ। थप कार्यक्रम नयाँ कार्यक्रम गर्न १२ लाख वजेट संस्थागत रुपमा आएको छ।

चुनौती :

१. फौजी कीरा
२. बोर्डर साइडमा जंगली जनावर
३. सिँचाईंको समस्या छ।

उत्पादनको हिसावले १२८० क्वीनटल वसन्ते मकै उत्पादन गरिएको थियो।

प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाका प्रमुख कृष्ण धितालले बर्दियाको परियोजना कार्यक्रम गर्न जनशक्ति राम्रो छ। स्थानीय तहमा स्थानीय कर्मचारी छन्। जनशक्तिको कमी छैन। कार्यक्रम राखे पनि किसानहरु सम्झौता गर्न आउँदैनन्। अनुदान सिँचाईं र

प्रविधिमा बढी दिएको छ । ८५ प्रतिशत खरिदमा ५० प्रतिशत हुन्छ । वजेटको भोलुम देखेपछि आउँछन् । कार्यविधि देखेपछि सहभागी हुँदैनन् । अनुदानको कार्यक्रमका लागि अधिकांश सूचना दिएको पाइदैन भन्ने छ । एकै समयमा पटक-पटक रेडियो, एफएम र पत्रपत्रिका मार्फत ४/४ पटक सूचना दिइन्छ । बुधवार साँढे ८ बजे, ५ वटा एफएमम एकै पटक बच्छ । यतिबेला २ सयको निवदेन परेको छ । परियोजनामा ३३ जना पत्रकारलाई जोडेका छौं ।

विमाको प्रस्ताव :

कृषिमा काम गर्न किसानको खेतीको लागि साना सहकारी स्तरको सबैलाई एक एक वटा प्रविधि चाहिएको छ । किसानलाई डाइभर्ट गर्न सकिरहेको छैन ।

उत्पादनमा अनुदान, चक्लावन्दी जस्ता कार्यक्रम गर्न किसानलाई विमासँग जोड्न खोजिरहेका छौं । विमा कार्यक्रम नबढ्नुमा विमा कम्पनीको लापरवाही देखिन्छ ।

कृषि कर्जा लिन निशुल्क रुपमा बैंकलाई सिफारिस गरि पठाएका हुन्छौं । कागजात प्रक्रिया लेख्दा ५४ जना किसान मध्ये १५ जना किसान मात्र विमामा सहकारी रहेका छन् । अहिलेसम्म विमाको भुक्तनी आएको छैन । शिखर र एभरेष्ट विमा कम्पनीले ढिलाई गरेको छ । किसानले वर्षे धान बेच्ने, हिउँदे धान खाने, खाद्य संस्थानको नयाँ स्टेक होल्डर सम्झौता गर्न नआउने । खानु भन्दा बढी धान उत्पादन गर्न जोड दिइएका छौं । वर्षे धान चिउरा बनाउने उद्योगमा जोड दिएका छौं । १५ क्विन्टल प्रति हेक्टर धान हुने र १ हजार हेक्टरको धानको चिउरा पिस्न १ करिव वर्ष लाग्छ । साना किसान सहकारी ११ सय दिदी बहिनी राजापुर क्षेत्रलाई जोडेका छौं । धानको नर्सरी वेर्ना राख्ने सक्यौं भने धानमा अझ वृद्धि गर्न सकिन्छ । पुस-माघमा राख्दा वेर्ना बुढो भयो । किसानको माइण्ड डाइभर्ट गरौं ।

१ करोड ४० लाख वित्तिय प्रगतिमा ७ प्रतिशत व्लक, थप २ प्रतिशत चुनावसम्म १२ प्रतिशत पुग्ने अनुमान गरिएको छ । बाख्रापालन र आलु खेतीमा गरि असारसम्म ५० प्रतिशत खर्च हुने अनुमान गरिएको छ ।

संरचनामा परिमार्जन हुनसक्ने अवस्था छ । संघबाट पर्याप्त वजेट पहिल्यै आएको रहेछ । प्रदेशबाट पनि त्यही व्लक र जो कार्यक्रम लामो प्रक्रिया छ । केरा र माछाको कार्यक्रममा वजेटलाई ग्याप गर्नु पर्छ ।

जिल्ला समन्वय समितिमा समन्वय गरिन्छ । १५० हेक्टर क्षेत्रमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न भुक्तानी गर्दा झगडै गर्नुपर्ने हुन्छ । अब कार्यक्रम र भुक्तानीको लागि सिलिङ्ग प्रक्रिया अपनाउने छ । अघिल्लो वर्ष निषेध गऱ्यो भने क्षेत्र निर्धारण गर्दा र महिना बित्छ । पकेट क्षेत्र स्थानीयलाई नदोहोरिने गरि दियो भने राम्रो हुन्छ ।

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना अनुगमन अधिकृत हिक्मत श्रेष्ठले बर्दियाका परियोजना प्रमुखसँग संघ वा प्रदेशले अप्ठेरो पर्दा सपोर्ट लिने गरेको छ कि छैन भन्ने प्रश्नमा पालिका स्तरीय निर्णय गर्दा ५ वटा स्थानीय तहबाट बोलाएका बताए । पिएमपीको मोडल अनुसार जाने, कुनै साइटबाट केन्द्रित गरिदिने भन्दा यही मोडलबाट राम्रो भएपनि चल्दैन । पिएमपीको मर्म अनुसार गर्न गाह्रो छ । मोडल नै फेर्नु पर्ने देखिन्छ ।

कम्पनीमा गएपछि अनुदान पाइएन :

बर्दियाका गणेश एग्रो सिड कम्पनीको प्रमुख पहाडी भने आरडब्लु आरएम्पी सहयोग गरेको छ । यस कम्पनीमा २०३ जना शेयर होल्डर सदस्य छन् । ४ करोड लगानीमा सिड उद्योग स्थापना गरिएको छ । राजापुरको धोविनपुर स्थापना भएको छ । यस उद्योगले १० कट्ठा जमीन ८ करोड लगानी ७ हजार क्विन्टल क्षमता भण्डारण क्षमता राख्छ । मकवानपुरबाट बीउको लागि सावित्री, आईअफ, वहुगुणी-२, गहुँमा विजय, आदित्य, गौतम बिएल, भृकुटी, वाणगंगा प्रशोधन गरिएको हुन्छ । २०५८ सालदेखि २०७२ सालसम्म गणेश बाबा प्रगतिशील कृषक समूह थियो । पछि कम्पनीमा लगियो । कम्पनीमा गएपछि घाटा भएको छ । यस कम्पनीमा साँढे ३ तिनसय जना किसानहरु सहभागी छन् । कम्पनीमा गएपछि २ वर्षदेखि अनुदानबाट वञ्चित भएका छन् । अनुदान पाउन सकेको छैन । यस उद्योगको बीउ बाँके, बर्दिया, कञ्चनपुर, कैलाली खपत हुन्छ । बीउ गुणस्तरको हिसाबले ठीक छ । माग अनुसार पुऱ्याउन सकिएको छैन । गत सालको स्थानीय तहबाट पनि किसानहरुलाई अनुदान उपलब्ध गराउँदा स्टक रह्यो । स्टक हुनुमा स्थानीय तहको सरकारले अनुदान दिने गऱ्यो । भारतीय मसिनो जातको ल्याउने किसानहरुले लिन आएन । साँढे पाँचसय क्विन्टल वचत

भयो । यस कम्पनी यो अवस्था सम्म ल्याउने हिक्मत सरको ठूलो योगदान छ ।

सीड मोडल अनुसार २.५ मेट्रिक टनसम्म, ठूलो सानो आकारमा सबै प्रकारको कीरा रोकथाम गर्न बीउको लागि विषादी चाहिन्छ । वार्षिक रुपमा ५ वटा जातका ३६ सय क्विन्टल धानको बीउ उपचार गरि निकाल्छ । ५ वटा जातिका बीउ बर्दियाको हकमा ५० प्रतिशतसम्म पनि दिन सकेको छैन । रैथानी जातहरु किसानहरु आफैले लगाउने गरेका छन् । वार्षिक रुपमा कारोवार ८ करोड बराबर

हुन्छ। सिजनली डेढ करोड हुन्छ। साँढे ३ सय किसानले डेढ सय हेक्टर गहुँ बीउ उत्पादन गर्छन्। संवेदनशील भनेको बीउ नै हो। हामी जर्मिनेशनदेखि आफ्नै प्राविधिक राखेर काम गर्छौं। काट्नेदेखि भण्डारण गर्ने सम्म हामी आफ्नै निगरानीमा गर्छौं। बीउ राम्रो राख्यौं भने १५/२० प्रतिशत उत्पादन बढ्छ। तालिम र मूल बीउ खजुराको कृषि अनुसन्धान परिषदबाट ल्याउँछौं। भवन निर्माण देखि मेशीनमा खरीद गर्न ४ करोड अनुदान प्राप्त गर्न हिक्मत सरको ठूलो हात रहेकोछ।

२०७५/०७६ मा प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाले गोदामको लागि भनेर २६ लाख अनुदान दिएको छ। जुन २५ सय क्विन्टल क्षमताको छ। ड्राइसेडलाई फुल फेजमा पुऱ्याउन सक्छौं। स्टोरेज नभएको कारण ५० प्रतिशत पनि पुऱ्याउन सकेनौं। दाङ र मकवानपुर १० हजार क्विन्टल किसानकहाँ पुसमा मात्र पुग्छन्। सबैको सहभागीता हुनसके दोब्बर बनाउन सक्छौं। १२५ किवन्टल गहुँ बाँकी छ। ९ प्रतिशत मोइस्चर बजारको मूल्य नेपाल सरकारको न्यूनतम् समर्थन मूल्य भन्दा १०/१८ प्रतिशत ३५ सय देखि ३६ सयसम्म पर्छ। पूर्वाधारको आवश्यक छ। गत असोजको धान ढल्यो। अनुदान दिएको छैन।

किसानले मनाए चैते धान दिवस : डेढ विगाह अर्थात चौध कट्ठा जमीनमा चैत्र १ गते चैते धान दिवस मनायौं हर्दिनाथ-१, ४३ सय क्विन्टल अनुदानमा दिएका छौं।

पहाडीले कसरी सञ्चालन गर्नु भएको छ भन्ने सञ्चारकर्मीहरुको प्रश्नमा ? राजापुर नपा-७ सामान्य किसानले कृषि औजार खरिद गर्न नसकेको, प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाको अवधारणा अनुसार ल्याव एक्सेस, बीउ राख्ने देखि लिएर मेशिनरी प्रयोग गर्छौं। किसानलाई आवश्यकता अनुसार कम सस्तोमा सञ्चालन गरेका छौं। किसानहरु मेशिनरीमा आकर्षित छन्। पशुबाट सम्भव छैन भनेर किसानहरु आएका छन्। सेवाहरु दएका छौं। प्रम कृषि अन्तर्गत चैते धान हुन्छ। ड्रयर मेशिन पानी परेको बेला काममा आउँछ। धान भिजे पनि धान सुकाउने व्यवस्था छ। ५०/६० प्रतिशत किसानहरु चैते धान प्रति धेरै आकर्षित छन्। हामीले विगतमा ७० विगाहबाट शुरुवात गरेका थियौं अहिले २ हजार विगाह पुऱ्याएका छौं। चैते धान शुरु भएको छ। पिएमपी परियोजना मार्फत २ हजार विगाह, यो मेशिनको आवश्यकता रहेको छ।

मेशिनबाट धान रोप्ने किसानहरु कतिको आएका छन् ? भन्ने प्रश्नमा

वर्षामा पानी प्रभावकारिता बढाउन प्रदेश र स्थानीय सरकारको सहकार्य कतिको रहेको छ ? स्थानीय, प्रदेश र संघको एक खालको कार्यक्रम छ। उस्तै कार्यक्रम दोहोरिनु हुँदैन भनिरहेको छ।

कष्टम हायरिङ्गको अवधारणा दिएको पिएमीले हो। कस्टम हायरिङ्ग शुरु हुन अगाडि पनि प्रदेश सरकारले सहयोग गरेको छ। व्याड कम्प्युटर पनि दिएको छ। लेजर लेजरल्याण्ड डिभेलपर दिएको छ। एक पिएमपीबाट ड्रफ

स्रेड कज लेजर लेभलपर ५० प्रतिशतमा दिएको छ।

प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाबाट २२ लाख सहयोग पाइएको छ। यसमा साँढे २ सय किसान आवद्ध छन्। शुल्क १५०० देखि २४०० लाग्छ। २ हजार प्रति घण्टा रोटाभेटर सञ्चालन हुन्छ। सहरकारीमा राखेर गर्नु गाह्रो छ। ५० देखि ८५ प्रतिशत अनुदानको माग गरिएको छ। स्क्रिन हाउसको लागि ८ लाख अनुदान दिएको छ। नेपालमा पहिलो धानको बीउ राख्ने ठाउँ भनेर ४ वर्ष अगाडिबाट शुरुवात भएको छ। एकपटक राख्यो भने ६ विगाहलाई पुग्छ। तीनतला थप्ने योजना छ। १८ विगाहलाई पुग्ने गरि १ वर्ष ७२ विगाह, हाल पनि म आफै ३२ विगाह जमीनमा कृषि गर्छु। व्यक्ति किसानसँग जमीन छैन। १५/२५ प्रतिशत मकैमा जोखिम छ। तर फाइदा छ।

विहानी मध्यवर्ती वहुद्देश्यीय सहकारी संस्था पाताभ्कार ८ वर्दिया।

चैते धान विस्तार गर्न लगाएको हुन्छ। धान पानीले भिज्ने भएकाले प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत विहानीले २९ लाख लागतमा १४ लाख ५० हजार गेरुवा ७ लाख ५० हजार जम्मा ३५ लाख बराबरको ड्रयर मेशिन सञ्चालन गरेको छ। शेयर सदस्य ३५ जना छन् भने ५०० सय धान मेट्रिक टन खरिद गर्ने योजना रहेको छ। चैते धान र वर्षे धानलाई चार पाङ्ग्राको खाइस प्लान्ट अपेक्षा गरिएको छ। यसको क्षमता २ घण्टामा १२ टनको हुन्छ। १२ क्विन्टल सुकाउन २ घण्टा लाग्छ।

प्यारीलाल आचार्य गैरी गाउँ थापापुर राजापुर सुपरजोन।

२०७३ सालमा स्थापना भएको न्युनतम् ६० क्विन्टल हुनु पर्ने र आफै पनि खरिद गरि सुकाएर बजार लाने गरिन्छ।

१५४७ घरधुरी रहेको यस क्षेत्रमा १ देखि २५ क्विन्टल, वर्षे धानमा ४०/६० क्विन्टल मिहिनेत नै नगरीकन फल्छ। चैते धानमा मूल्य पाइदैन घरमा राख्छन्। वर्षे धान बेच्छन् सुकाउनु कुनै समस्या छैन। सुपरजोनमा अब गोदामको समस्या छ। यस क्षेत्रमा आलु खेतीको, आलु जोन छ। गेरुवा गाउपालिकाले भवन प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना बीउ प्रशोधन उद्योगको लागि २७ लाख सहयोग गरेको छ।

बालाचन्द्र चौधरी, कलशराम चौधरी वरिष्ठ कृषि अधिकृतका अनुसार त्यस क्षेत्रमा ३ वटा जोन सञ्चालनमा रहेको छ। गहुँ, तेलहन,

धान र गहुँ सुपरजोन ३ हजार हेक्टरमा कृषक समुह ४०७, गहुँ तेलहन बाली जोनमा १०२१, गहुँ, धान, तेलहन सुन्तला जात फलफुल आलु कार्यक्रम सञ्चालन गर्न नहर, फर्निचर गरि साँढे ४ करोड पूँजीगत खर्च भएको छ ।

चक्लावन्दी कार्यक्रम :

२० प्रतिशत समर्थन मूल्य प्रति क्विन्टल प्राप्त हुन्छ । पूँजीगत २२.४२, चालुगत २१.८९, हेक्टरमा १९० टन गहुँ उत्पादन गहुँ, स्यालो ट्यूवेल ५० लाख लगानी छ । कार्तिकसम्मको विवरण अनुसार चैते धानको विस्तार २० प्रतिशतले बढेको छ । चैते धान रोप्न मेशिनको आवश्कता परेको छ । स्थानीय तहबाट रिपोटिङ्ग हुँदैन ।

प्रदेश समन्वयको पनि जिम्मा दिएको छ । प्रदेशले व्लक, पकेटको रिपोर्टिङ्ग गर्ने भन्ने छ । किसानलाई जाने खर्च भएको छैन । कोल्ड स्टोर एक्स्पो कार्यक्रम विवादमा आएपछि रोकिएको छ । म्याचिङ्ग फण्ड नजुटेको कार्यक्रममा १०० प्रतिशत स्थानीयले दिने हो ।

कलशराम चौधरीका अनुसार छैठो वर्षमा कृषि विकास रणनीति कार्यक्रमले गहुँ र तेलहन बालीको उत्पादन बढेको छ । तोरीमा वृद्धि र वृद्धिदर जोशीपुरमा ३ वटा धानको जोन लागु भएको छ । पालिकामा हाम्रो जनशक्ति घटेको छ । २३ हेक्टर जमीनमा माछापालन भएको छ ।

गौरीगंगा-९मा कष्टम हायरिङ्ग सेन्टर :

यो परियोजना २०७६/०७७ बाट सञ्चालन रहेको छ । पावर टिलर लगायत ११ प्रकारको प्रविधि छ । समूहको रुपमा ३३ जना किसानहरु सहभागी भएका छन् । ३ जना चालक छन् । २ जना नयाँ भएकाले प्रतिक्रिया राम्रो छ । बढी ग्राहक भएकाले समयमानै पुऱ्याउन नसकेको अवस्था छ । पहिले विगाह र अहिलेको १० कठ्ठामा सीमित छ । कम्वाइन भएको भए राम्रो हुन्थ्यो । हेभी सिडर आएको छ । तर कम नै भएको कारण सञ्चालनमा छ ।

लागत मूल्यमा ४० प्रतिशतले कम लागेको छ । किसानको खर्च मध्ये १८ हजारबाट १२ हजारमा झरेको छ ।

गोदावरी नगरपालिका व्लक कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदेश सरकारले गर्ने छ ।

कृषि ज्ञान केन्द्र अत्तरियाका प्रमुख श्यामराज जोशीले धनगढीको ३ देखि १५ वडासम्म १००

विगाह जमीनमा कृषि गर्ने किसान सहभागी भएको बताएको छ । तरकारीको हकमा क्षेत्रगत बढी हुन्छ । तरकारी खेतीको लागि १०० हेक्टर जमीन पुऱ्याउन गाह्रो हुन्छ । धानको हकमा त्यस्तो छैन । वजेट फ्रिज भएको छैन । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत १८ वटा पूरानो, नयाँ १४ वटा गरि ३८ वाट ब्लक कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेका छन् । मुख्य मण्डी एकीकृत कृषि विकास कार्यक्रम ९३ छन् ।

किसानहरुका लागि हाते ट्रेक्टर :

बर्दिया प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना इकाई कार्यालयबाट किसानहरुका लागि तयारी गरिएको २० वटा हाते ट्रेक्टर : मजगाउँ समन्वय कृषक समूहका अध्यक्ष चन्द्र प्रकाश चौधरीले प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना र कृषि ज्ञान केन्द्र मार्फत समूहको लागि ३२ लाख लगानी परेको छ । कृषि ज्ञान केन्द्रबाट अनुदान पाएको छ । त्यही अनुसार बीउ प्रम कृषि आयोजनाबाट हाते ट्रेक्टर सहयोग पाएको छ । सहयोग पाएपछि हाम्रा मजगाउँ समन्वय कृषक अझ सक्रिय भएको छ । बजार कैलालीको अत्तरिया हो । बाटो खराबको कारण धनगढी बजारमा लगेर तरकारी बिक्री वितरण गर्न कठिनाई भइरहेको छ । हाम्रो तरकारी व्लकलाई धेरै समस्या छन् । किसानलाई मोटिभेट गर्न गाह्रो छ । एकै बाली लगाउन खोज्छन् । सरकारको निगरानीमा गर्न अनुरोध गर्छु । हाम्रो समूहमा ११ जना प्राविधिक उत्पादन भएको छ । काँक्रो, बोडी, घिउसिमी, आलु कोशेबाली फलफुललाई अझ बढी लगाउनु पर्छ ।

मिनिटिलर टोलवाइज गरेका छन् र यहाँ जडान गरिएको ट्रेक्टरहरु ४ दिन भित्रै वितरण हुन्छ । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाबाट २० वटा हाते ट्रेक्टर, मिनिटिलर र पावरटिलर दिइएको छ । नयाँ पकेट क्षेत्रको घोषण भएकोले हाम्रो पकेट क्षेत्रको लागि २० लाख पिएमपी, १६ लाख कृषि ज्ञान केन्द्रले सहयोग गरेको छ ।

परियोजनाको कार्यक्रम प्रति डडेल्धुराका किसानहरु खुशी :

२०७८ चैत्र १४ प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना डडेल्धुरा प्रमुख खेमराज जोशीको नेतृत्वमा डडेलधुरामा कार्यालयको प्रमुख भई बझाङ, डोटी, डडेलधुरा, अछाम जिल्लाको लागि हेर्ने गरिएको छ । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाले तिनै जिल्लालाई डडेल्धुराको कार्यालयबाट हेर्ने गरि कार्यालय स्थापना गरिको छ । केही समयदेखि खेमराज जोशीको नेतृत्वमा डडेलधुरा जिल्ला गहुँबालीको ठाउँमा आलुको बालीले प्राथमिकता पाएको छ । यही गत आव ०७५/०७६ देखि आलु सुपरजोनको रुपमा स्तरोन्नति भएको पाइन्छ । आलु, भटमास, डोटी, डडेल्धुरा, मसला बाली, बाखा पालन कार्यक्रम कार्यन्वयनमा छन् । डोटीमा मसला, बाखा, उक्त जिल्लाहरु विगतमा व्लकको रुपमा थियो । जोनको रुपमा विकास भएपछि टुके हुके जमीनलाई आलुमा ल्याउन खाजेको देखिन्छ । २०७५/०७६ देखि ७ वटै

पालिकाको ७ वटै वडामा सुपरजोन कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइएको छ । भटमासको इकोनोमिक भ्यालु कोदो र भटमास खेती बढी छ । चामलको सट्टा ७ सय हेक्टरमा जमीनमा भटमासको खेति गरिएको छ । भटमासको माग बढ्दो अवस्था छ र स्थानीय स्तरमा प्रशोधन केन्द्र बन्ने तयारीमा गरेको छ ।

डोटी जिल्ला मसला बाली उत्पादनको रुपमा चिनिन्छ । मसला भारतलाई बढी चाहिएकोले जो किसानको उत्पादन छ । नियमित गराउने सक्ने गरि कमोडिटीलाई उद्योगसँग जोड्न खोजिरहेको देखिन्छ । उद्योगी सहभागी भएको

खण्डमा उद्योग सञ्चालन गर्नका लागि ६ वटा सहकारी शेयर धनी जोनको किसानहरुलाई लिंक गराउन खोजिरहेको देखिन्छ । अर्गानिक प्रमाणीकरण गरि बजारीकरणको लागि प्रयासमा छ । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाले देशभरी काम गरेको छ । रुट कार्यक्रमा च्याउ, भटमास जोन सुन्तला धान र मकै खेती हुन्छ । कृषकहरुका अनुसार त्यहाँ मकै र भटमास खेती बढी हुन्छ । विगतमा आलु खेती १०० हेक्टरमा जमीनमा थियो । हाल ६ सय हेक्टरमा पुऱ्याउन सफल भएका छ । काभ्रेमा ६ हजार हेक्टर छन् । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना पुगेको ठाउँमा किसानलाई फाइदा भएपनि ५०० हेक्टर क्षेत्रफल पुऱ्याउन किसानलाई गाह्रो छ । नयाँ किसानहरुलाई सहभागी गराउन, पूरानो कार्यक्रम अन्तर्गत गएमा किसानहरुका लागि फाइदा देखिन्छ । प्रशोधन गरि ५०० सय हेक्टरमा मसला बाली छ । जिल्ला कृषि विकास कार्यालय शुरुवात भएको छ । १७ देखि २१ वटा कमर्शिलिय क्षेत्रलाई सीमित गरेका थियौं । प्रयाप्त सिँचाईको अभावमा सुख्खा लागेर उत्पादन केही घटेको छ । सिँचाईका सहभागी गराएको छ । भटमास बढेको कारण जमीनको क्षेत्रफल पनि बढाइएको छ । १५ वटा बालीमा डोटीमा मसला, सुन्तला, बाख्रापालन, १.२ लाखबाट शुरु गरिएको परियोजना कार्यक्रम २ करोड ८० लाख, सबभन्दा बढी लगानी सिँचाईमा भएको छ । आलुको लागि सिँचाई १७४ वटा काम सम्पन्न भएको छ । भकारो सुधार स्थानीय निकायले गर्न सक्छ । मल्चीङ्ग डेमो ५० प्रतिशत किसानहरुले अनुदान दिने भन्दा पनि जमीन पाउन सकिएको छैन । चक्लावन्दी खेती १७ हेक्टरमा भएको छ । प्रस्तावमा आधारित आलु उत्पादन पैसाको लोभमा खेती गर्ने, पोष्ट हार्भेष्टका लागि स्टोर बनाएको थियो । सफ्टवयर नचल्ने अवस्थामा थियो चलाउने बनायौं । कष्टम हायरिङ्ग सेन्टर ५० प्रतिशतमा अनुदान दिएका छौं । डडेल्धुरामा मिनिटिलर अनुदान त्यही समुहमा दिने र इण्डिभिजुयल मोडलमा दिने गरेको छौं । समुहमा दिँदा समस्या पैदा भयो । अहिले गोरुले जोत्दैन । मिनिटिलरले जोत्दछन् । किसानहरुले अहिले आफनो पाहिक पर्ने ठाउँमा समेत खेती गरेका छन् । कोल्ड स्टोर सञ्चालनमा ल्याउन अनुदान दिएको हौं । चक्लावन्दी कार्यक्रम गर्दा ज्ञान केन्द्रलाई पनि त्यही अभियानमा जोडेका छौं । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना र कृषि ज्ञान केन्द्रले पनि आलु बीउ राख्नु अनुदान दिन्छन् । १ एकै वर्षमा ६/७ सय टन राख्न सफल भएका छौं । परियोजना अन्तर्गत खायन र बीउ ग्रेडिङ्ग गर्न प्रिमियम मूल्य दर कायम गर्न पनि सफल भएका छन् ।

आलु सस् र चिप्सको लागि ३१ क्विन्टल बीउ कोल्ड स्टोरमा राखेका छौं । लिङ्केजमा पहिले १३० हेक्टर क्षेत्रफलका लागि पीपीआई दाना खुमलटारबाट, २ हजार दानाबाट १ लाख दाना खपत गर्न सक्ने बनेका छन् । प्राङ्गारिक मल कारखाना स्थापना लिक्विडिटी मलको संकट कारण ढिलाई भयो । कृषक पाठशाला, चक्लावन्दीमा आउने किसानको लागि पाठशाला सञ्चालन अहिलेसम्म ३० वटा र बाँकी १२ वटा सम्पन्न हुन बाँकी नै छन् । जोन कार्यक्रम १७ वटाबाट २३ पुगेका छन् । आलु जोन डेढसयबाट ६०० हेक्टरमा पुगेका छन् ।

प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाले ७५ प्रतिशत, साझेदारी संस्थाबाट २५ प्रतिशत, किसानबाट २५ प्रतिशत हुने गरि ईच्छुक किसानहरुलाई सिँचाई र यान्त्रीकरण कार्यक्रमका लागि सहयोग दिन्छौं । क्षेत्र विस्तार कार्यक्रममा बीउमा आत्मनिर्भर बन्न, फाँट र सीप दिनुस, आलु र आम्दानी लिनुस भन्ने नारा नै राखेर कार्यक्रम गरेका थियौं । र अहिले १२०० टन आलु उन्नत बीउ राखिएको छ । हवीट रिप्लेसेस्, किसानहरु गहुँबाली छोडेर आलुखेतीमा आएका छन् । हाम्रो लक्ष्य हजार हेक्टर पुऱ्याउने हो । पालिका स्तरमा ६ हजार हेक्टर, सरकारसँग मिलेर ४ हजार रोपनी वार्षिक १ करोडको टार्गेट बनाउने हो । ५० प्रशितश आलुमा काम गर्ने हो ।

डेढसय हेक्टर थप गर्न परियोजनाको अनुसन्धान नियमित हुनुपर्छ । अनुसन्धान भएन भने कार्यक्रम सफल हुन्न । निवेदन हाल्दैमा अनुदान दिँदैनौं । हाम्रो प्राथकिता जसले जे गर्छन । त्यही परेको हुन्छ । आलु सुपरजोनका लागि हजार हेक्टर पुऱ्याउने, जिल्लामा खाद्यान्न आत्मनिर्भर बनाउने, बीउमा पनि आत्मनिर्भर बनाउने, चक्लावन्दी कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिएर अगाडि बढ्ने रहेको छ । स्थानीय सरकारले गाली खान नपरोस् भनेरसँगै सहकार्य गरौं भन्ने विषयमा सहमती रहेको छ । स्थानीय सरकारसँग आफूले स्टेक होल्डरको रुपमा काम गरेका छौं । आलु खेती गर्न हामीले जानेका छौं । बजार कहाँ खोज्ने भन्ने समस्या हल गर्न जनप्रतिनिधीलाई बजार र किन्न लगाउने वचनवद्धता गराएका छौं । आलु खेती गर्ने किसानलाई बीउ बेचेकाले खायन पनि किन्न लगाएका छौं । ५६ लाख प्रधान मन्त्री

कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाको सहित १ करोड ८० लाखको कार्यक्रम गर्न सफल भयौं । २० लाख ११ हजार पालिका २०७७/०७८ हिउँद र वर्षे गरि गत वर्ष २६६ हेक्टरमा आलु खेती गर्‍यौं । ५०८६.५२ क्विन्टल आलु, पालिका ३८.३० किसान, १४ सय ९६ क्विन्टल किसान डडेल्धुरामा आलु उत्पादन गर्‍यौं । ५० क्विन्टल, ३२१.९१ हेक्टर आलु लगाएको छौं । ६६.६ ८४.४ गन्यापपुर र मकै सञ्जालको पनि काम गरेका छौं ।

गुणस्तरीय बीउ उत्पादन प्रमाणीकरण तथा बीउ आलु भण्डारण ११३३ टन बेच्न गाह्रो भयो । प्राङ्गारिक मल उत्पादन, जहाँ आलु नफस्टाउने ठाउँमा जोड दिएका छौं । आइपीएम कृषक पाठशाला, कृषक पहुँच कार्यक्रम सञ्चालन गर्‍यौं । ४ हजार हेक्टरका दरले अनुदान मल्चिङ्ग र सिँचाई प्रविधि आलु खेती गर्न अनुदान दिएका छौं । डडेल्धुरा ७६ प्रतिशत जंगल भएको क्षेत्र हो । जसले गर्दा २० गुणा उत्पादन बढ्न गर्छ ।

अनुदान वितरणमा अवलम्वन गरिएको प्रकृयाहरु जसको बारेमा साझेदारीको मोडल छ । ०७६/०७७ देखि मोडलमा गएको छ । गहुँ मासेर आलुमा आएको क्षतिपूर्ति स्वरुप सहयोग गर्न सक्दैनौं । बरु पूरानै मोडलको जाउ भन्ने भयो ।

गहुँबालीबाट आलुको आम्दानीका पूति किसानले गर्न सक्यो कि सकेन ।

सिँचाईमा सबभन्दा बढी पैसा गएको जोन हो । सिँचाईमा नगरीकन किसान आउँदैन । लोडबढे पनि घाटा भएको छैन । त्यस्को पूर्ति कृषक पाठशालाबाट गर्छौं । २०६२/०६३ को कृषक सहजकर्ता, सहजीकरण गरेका छौं । जो हामी भन्दा सक्षम छन् । हरेक पालिकाले आफ्ना प्रविधि राखेको छ । पालिकाबाट पनि पञ्जीकरणको काम गरेका छौं । डोटीको हकमा भौगौलिक जटिलता र क्षेत्र ठूलो भएको कारण केही समस्या छ । डडेल्धुरा भन्दा तीन गुणा ठूलो जिल्ला हो । कृषक सहजकर्ताको काम गरेका छौं । गहुँ भन्दा आलुमा ७/८ गुणा बढी आम्दानी प्राप्त गरेका छन् ।

आलु खेती गर्ने किसानहरुको कतिको परिवर्तन आएको छ ?

१ हेक्टर जमीनमा ७ क्विन्टल गहुँ फलाउन भन्दा ३ गुणा बढी आलु उत्पादन, आर्थिक रुपमा ४ गुणा बढी फाइदा लिएका छन् । यो मोडलमा ब्रेक लाग्यो भने बिग्रन सक्छ । कार्यन्वयन गर्ने जनशक्ति भयो भने कार्यक्रम सहज रुपमा अगाडि बढ्न सक्छ ।

जंगली जनवारबाट दुःख :

संविधानको मौलिक हकको उपहास भएको छ । १०/१५ वर्षमा ग्याप हुने अवस्था छ । औद्योगिकीकरण हुन सकेको छैन ।

कृषिको ठूलो चुनौती भनेको भारतको आयत हो । भारतको ठूलो आयतलाई रोकेन भने फेरि हाम्रो लक्ष्यमा असर गर्छ । राज्यले नियन्त्रण गर्नसक्छ । यसको लागि डिप्लोम्याटिक चुकेको छ ।

नौलाकोटका किसानहरु गहुँबाली छोडेर आलु खेतीमा :

नौलाकोट आलु कृषक समूहका अध्यक्ष वासुदेव पनेरु र सचिव भोजराज पनेरुका अनुसार

खेमराज जोशी प्रम कृषि आधुनिकीकरण परियोजना डडेल्धुरा, आलु लाग्छ कि लाग्दैन भन्ने हामीलाई थाहा थियौं । लिखित रुपमा काम १२० क्विन्टल लगाएका छन् । चक्लावन्दी कार्यक्रम आउने भयो । वँदेलले सखाप बनाएर खान्छ । हामीलाई ११ लाख प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना र ११ हजार कृषि ज्ञान केन्द्रले सहयोग गरेको छ । पानी पर्‍यो प्राविधिक घटाएका छन् । विषादी र भिटामिन दिएर गएको छ । कृषि गर्नेको हातमा पर्‍यो । पाइपहरु माग गरेका छौं । जंगली जनावरका कारण राती बसेर कुनुपर्छ । पोखरी बनाउन सकियो भने सिँचाई गर्न सक्छौं ।

सिँचाईको व्यवसस्थापन भयो भने । दुई सय गुणा गहुँ हुने ठाउँमा साँढे ४ सय गुणा आलु फल्छ । सिँचाई गर्न पोखरीको माग गरेका छौं । समूहमा १३ जनाको कार्यसमिति र ३२ घरधुरी समूहमा सहभागी भएका छौं ।

यहाँ १२० रोपनी जमीन छ । गहुँ खेती र आलु खेतीमा कति फरक हुन्छ भन्ने प्रश्नमा उहाँहरुले ४ गुणा फरक छ । गहुँ लगाउँदा पनि गहुँ किनेर खानु पर्थ्यो ।

अहिले आलु २ सिजन असोज र पुसमा लगाइन्छ ।

जोशीले भन्नु भयो । माघ-बैशाख वर्षामा धानबाली लगाउँछौं । पोखरीको अति आवश्यकता छ । ५० प्रतिशत अनुदान काम गर्ने छौं । थौरै कालो दाग देखिएको छ । डिजेर खालको रोग हुन सक्छ । नेपाल सरकारले गरेको कार्यको प्रभावहरुको सुझाव संकलन

गर्ने धेरै कार्यक्रम सम्पन्न भए नभएका कुराहरुमा पनि अनुगमन पनि गर्छौं ।

समुदायमा सामाजिक, आर्थिक प्रभाव : प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाका अनुगमन अधिकृत हिक्मत श्रेष्ठले किसानहरु प्रति लक्षित गरि गरिएको सम्वोधनमा परियोजना स्थानमा व्यवस्थापन स्रोत दोहोरो नपर्ने गरि कार्य गरेको छ । तारवार र बीउमा १२० रोपनीबाट अझ बढाउनु होस् । आलु खेतीलाई अझै व्यवस्थित रुपमा गर्नु, स्थानीय पालिकामा पनि कार्यक्रम सञ्चालनमा छ । आर्थिक उन्नतिमा सहयोग गर्छु । तारवार घेरेर पनि स्थानीय र दिगो प्रविधिको प्रयोग गर्नु होस् । जहाँ आलु खेती गर्नुहुन्छ त्यहाँ परियोजनाले प्राथिमिकता दिन्छ । आलु खेतीको उत्पादन क्षमता बढाउनु जरुरी छ । आलु खेती नौलाकोटको उन्नति भएको सुन्न र देख्न पाइएयोस् ।

कृष्णराज बोहोराले तरकारी व्लक डोटी घटाल क्षेत्रमा बढाउनु पाएकोमा अत्यन्तै हर्षित देखिन्थ्यो । बोहोराले आफू भूतपूर्व प्रहरी हवल्दार भएको र सेवा निवृत भएपछि ८ वर्ष कुनै कम्पनीको सुरक्षा गार्डको काम छोडेर कृषिमा लागेको बताए ।

उनले त्यस क्षेत्रमा किसानहरुसँग मिलेर काम गर्न पाउँदा खुशी भएको बताउँदै साँढे ५ क्विन्टल आलु लगाएको ठाउँमा ९५ क्विन्टल आलु फलाएर बेच्न सफल भएको बताए । चीनको मोडललाई पनि जित्यौं भने बोहोरा गर्व गर्नु हुन्छ । भेरिपारिकाले आलु लगाउन मानिरहेको थिएन । धान र गहुँ मैले १ क्विन्टल गहुँ उत्पादन हुँदैन । ४ सय हेक्टर जमीनमा पाइपको समस्या छ । आलुमय गरौं । भदौदेखि डोटी घटालमा बँदेलबाट बाली बचाउनु पर्छ । कास्की पोखरामा जस्तो १० किलो आलु फलाउने, २०० सय क्विन्टल फलाउन सफल भएका छौं । ५ वर्ष अगाडि आलु लगाइदैनथ्यो । घरमा बीउ राख्ने, ६० प्रतिशत आलु व्यापारीको माग अनुसार दिनु पर्थ्यो ।

हामीले ५० क्विन्टल बीउ कोल्ड स्टोरमा राखेका छौं । ५२ वडा मध्ये सबैभन्दा पहिले वडाको रुपमा सामुदायबाट यान्त्रीकरण भएको छ । ६ वटा हाते ट्रेक्टर ल्याएका छौं । तरकारी खेती गर्न ३ तीनै वडामा यान्त्रीकरणको लागि ३०/४० वटा ट्रेक्टरको माग रहेको छ ।

जंगली जनवारकाट बाली

जोगाउनु चुनौंती :

प्रयाप्त मात्रामा व्यवस्थित रुपमा सिँचाईं गर्न सकेको छैन । आलु एकदमै राम्ररी उम्रिएको छ । पानी ल्याउने पाइपको हाहाकार छ । व्लक कार्यक्रमबाट पाइपको व्यवस्थापनमा लागेको छौं । किसानको मिहिनेत हो । जंगली जनवारले समस्या पारेको छ । तारवारमा चुनौंती भएको छ । किसानहरुले न्यूनतम् मात्रामा विषादीहरु प्रयोग गरेका छन् । अर्गानिक जिल्लाको रुपमा आउन सक्छ बँदेल र सिचाईंको समस्या छ । २ महिना पछि बजारको समस्या हुन्छ । सुपरजोनले सहयोग पुऱ्याएको छ । अब व्यवसायिक रुपमा कृषि गर्न जमीन भाडामा लिने योजना छ ।

विगमा स्वास्थ्य स्वयंमसेविका थिएँ । गहुँको सुपरजोनको आशा छ । हाम्रो हातमा पैसा पनि आउने भएको छ । महिलाहरु धेरै भन्दा धेरैको हौसला बढेको छ । पोहोर साल १ लाख २० हजार ८ सय क्विन्टल उत्पादन गरेका थियौं । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाका अनुगमन अधिकृत हिक्मत श्रेष्ठले नेपाल किसानको लागि सरकारले लगानी गरेको छ । विदेशी सहयोग होइन, स्वादेशी लगानी हो । सुपरजोनले सहयोग गरेको छ । आगामी

आफु मात्र होइन अरुलाई पनि सहभागी गराइदिनुहोस् खुशी लागेको छ । सरकार सञ्चार माध्यमबाट पनि हेर्न र सुन्न सकिन्छ । धारणा सुन्न पाइयोस् । समाजमा परिवर्तन आयो भन्ने सुन्न पाइयोस् । धेरै प्रगति र धेरै भएको सुन्न पाइयोस् ।

भट्टगाउँ कालसैनी कृषक समूहमा खुशी :

कालसैंनी कृषक समूह अध्यक्ष वसन्ती भण्डारीका अनुसार कालसैनी भट्टगाउँ अमरगढी ४ गठन भएको समूहमा २५ जनाको कार्यसमिति छन् । सदरमुकाम नजिकै रहेको त्यस ४ नं. वडामा असारे पानीको भरमा खेती गरिन्थ्यो । पानीको अभावमा व्यवसायिक कृषि गर्न सक्ने अवस्था थिएन । पानीको स्रोत भएको ठाउँमा पुग्न गाउँबाट ३३ सय मिटर नै झण्डै ३ किलो मिटरको दूरी हो । पानीको अभावको कारण जमीन भएर पनि व्यवसायिक कृषि गर्न सक्ने अवस्था थिएन ।

कालसैनी भट्टगाउँको लागि व्यवसायिक कृषि बढाउन सहयोग पुऱ्याउन प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना इकाई कान्वयन डडेल्धुराले ३३ सय मिटर पाइप उपलब्ध

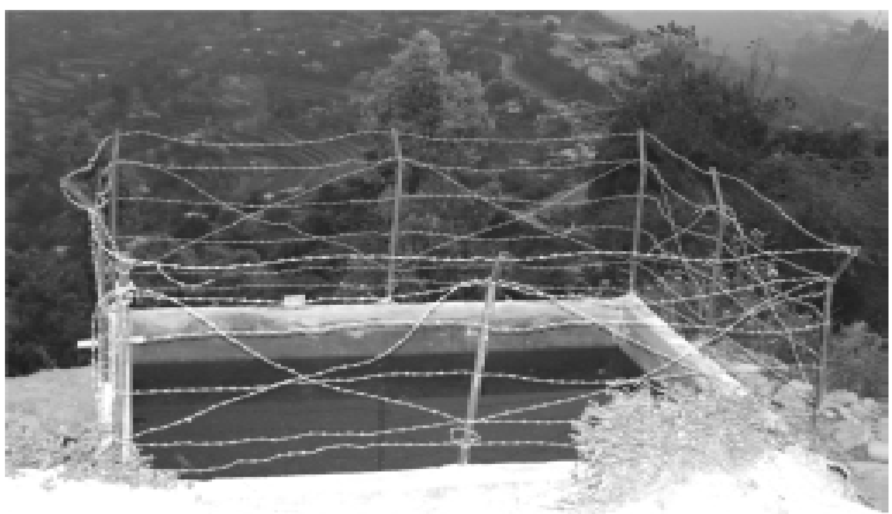

दिनमा ६ करोड आलु बेच्न सफल भयौं भन्ने सुन्न पाइयोस् । यहाँ आउन पाउँदा कति राम्रो लाग्यो । नेपाल सरकारको पूर्ण सहयोग हो सदुपयोग गर्नु होस् । तपाईहरुको धेरै समूह छन् । जंगली जनावरले दुःख दिएको छ र सरकारको लगानी भएको छ । ३ वटै सरकारको दोहोरोपन नहुने गरि परिवारिक, सामाजिक रुपमा सफल व्यवसायी कृषक भएको सुन्न पाउनु पर्छ । कृषि उत्पादनबाट

गराइएर त्यहाँ समुदाय स्तरमा सिँचाईको प्रबन्ध गर्न शुरु गरिएको छ ।

जंगली जनवारले त्यस ठाउँमा पनि अरु ठाउँहरुमा जस्तै दुःख दिएको र आफ्नो परिवारले आयआर्जनको भौतारिनु परेको थियो । कालसैनीमा पाइप र पानी जम्मा गर्ने पोखरीको प्रबन्ध भएपछि त्यहाँका स्थानीय कृषकहरु आलु सहित तरकारी काउली लगाएको बताउँछन् । बजारको कुनै समस्या नरहेको

बताउँ छिन् समूहका अध्यक्ष भण्डारी, स्थानीयहरुका अनुसार जनशक्ति आफ्नै घरपरिवार मिलेर गरेको छ। पानीको व्यवस्थापन ३ किलोमिटर टाढाबाट खोलीघाट ठाडोभंगालबाट बोदेलवाजमा मुख्य पाखरी रहेको छ।

भट्टगाउँको लागि २१ लाख मध्ये १५ लाख प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कार्यन्वयन इकाई, बाँकी समुदायको लगानीमा २० हजार लिटर अटाउने पोखरीको निमार्ण गरिएको छ। ३३ सय मिटर टाढाबाट दानसिंह कालसैनी कृषक समूहले समिति बनाई निर्माण गरिएको उक्त सिँचाई कार्यक्रम २ महिनादेखि सञ्चालित उक्त पोखरीबाट ७० हजार घनलिटर पानी उपयोग गरिएको छ। सिजनको आलु प्रति कृषकहरु आकर्षित रहेको बताउँ छन्। तराईको पाइप पहाडबाट तराई विगतमा धान, मकै, खेती गर्दा आकाशे पानीको भरमा खेती गर्नु परेको थियो। उनीहरुमा खुशी छाएको छ। पहाडबाट तराई झर्न रोकिएला उत्पादन बढेको छ। उनीहरुका अनुसार नाम मात्रको खेती थियो। १ वर्षमा ३ वटा खेती भएको छ। जनस्तरको सहयोग सहित परियोजनाको २१ लाख बराबरको काम भएको छ। १७ लाख अनुदान लिएको छ। दिउसै सपना जस्तो लाग्छ। आउँदा दिनमा बीउविजन सहयोग, जंगली जनावर रोकथामको आवश्यक छ। हाते ट्रेक्टर ३ वटा पुगेको छ। कृषि ज्ञान केन्द्र र पालिकाबाट पनि परियोजनालाई सहयोग गरेको छ।

आकाशको पानीको भरमा खेती गर्थ्यौं। व्यवसायिक बन्न सकोस् घटाल कृषि पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा अध्ययन गरिदिनु होला। तारवार आइपिएम पाठशाला, प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना कुदै दातृ संस्था होइन यो सरकारको परियोजना हो। कृषि ज्ञान केन्द ३ वटै सरकार मातहतमा सकृय रुपमा सञ्चालित छ। वजेटको दोहोरोपन नहुने गरि माग गर्नुहोस्। परियोजना रहेसम्म सहयोग हुन्छ। अरु पनि सहभागी हुन इच्छुक भएको खण्डमा दायित्व लिनु पर्ने हुन्छ। नेपालको सरकारको परियोजना भएकाले अर्को मोडलको रुपमा आउन सक्छ।

डडेलधुरामा प्राङ्गारिक मल कारखाना : २०७८ चैत्र १५ गते एम एस कृषि तथा पशुपन्छी उद्योग डडेल्धुरा प्रमुख कर्ण बहादुर साउँदले प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना प्रति आभार व्यक्त गरेका छन्। साउँदले चुन र हाडमात्र बाहिरबाट ल्याउने र अरु बाँकी स्थानीय रुपमा नै संकलन गरि मल बनाउने गरेको बताए। २५ केजीको प्रति बोरामा २५ केजी हुन्छ एकबोराको लागत मूल्य ६ सय रुपैयाँ पर्छ। र किसानहरुको माग अनुसार मल तयारी गर्छौं। वार्षिक रुपमा १०० टन मल उत्पादन गरिन्छ। ३५ लाखको लागतमा साँढे १६ लाख परियोजनाले गरेको छ। एग्रो भेट, बीउ र ठाउँ र समय अनुसार सेवा गर्नु पर्छ आफूले मल कारखाना स्थापना गरेको बताउँछन्। उनको भनाई अनुसार रासायनिक मल खोजे अनुसार पाउनै गाह्रो छ। आफ्नो र अरुको उत्पादन फरक छ। सहयोग नगरेको भए उद्योग सञ्चालन गर्न सक्ने नै थिएन। प्राङ्गारिक भन्दा भैंसीको मल बढी छ। धेरै ठाउँमा अनुदान खान पाउनको लागि फर्म दर्ता गर्ने गरेको छ। वास्तविक काम गर्नेलाई सहयोग गर्नु सकेमा राम्रो हुन्छ।

डोटी घटाल कृषक समूहले घटाल क्षेत्रको लागि एक पैसा पनि अनुदान लिएको छैन। तर ठूलो क्षेत्रमा कृषि गरिरहेको छ। ४ सय क्विन्टल आलु उत्पादन गर्दछन्। चक्लावन्दी गरि दिगो मोडलमा कृषि, कोल्ड स्टोरमा लगानी गरेको छु। वेमौसमी कार्तिकको बाढीले बाँध भत्काएको छ। पोहोरसाल जंगली जनावरले दुःख दियो। आलु सुपरजोन सफल परियोजना सफल क्लष्टर बनेको छ। ९ वर्ष पछि सफल भएको अवस्था छ। १७० हेक्टरमा जमीन चक्लावन्दीका लागि ९ लाख ४५ हजार अनुदान सहयोग प्राप्त भएको छ। नेपाल विद्युत प्राधिकरणले विद्युत फेजको लाइन छुट्टै किसानको लागि भनेर नछुटाउँदा बढी विद्युत महशुल तिर्नु पर्ने वाध्यता बनेको छ।

अत्याधुनिक कोल्ड स्टोर सञ्चालन : २०७८ चैत्र १५ गते उग्रतारा सीड भण्डार प्रा.लि डडेलधुरा पुग्यौं। १४ सय मेट्रिक टन तरकारी फलफूल राख्न क्षमता कोल्ड स्टोर सञ्चालनमा रहेको ठाउँमा अनुगमन गर्ने क्रममा प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाका पदाधिकारीहरु सहित सञ्चारकर्मीहरु पुग्यौ। आधुनिक सीड भण्डारद्धारा सञ्चालित कोल्ड स्टोरले नेपालको सूदूरपश्चिमको विकट गाउँ ठाउँ डडेलधुरा, डोटी, बझाङ, अछाम जिल्लाका किसानहरुको जीवनस्तर उकास्ने झल्को दिन्थ्यो।

भण्डारण क्षमता १००० टन रहेको छ। सूदूर पश्चिमको उक्त कृषकको लागि यो उद्योग कोशेढुंगा सावित भएको, उक्त सीड भण्डारका सञ्चालक समितिको सदस्य दत्तराज अवस्थितका अनुसार भण्डारणको व्यवस्था भएपछि ५ किलोबाट १० किलो आलु फलाउनु पर्छ भनेर प्रतिस्पर्धा गर्न थालेको, २ सिजनमा आलु उत्पादन गर्न थालेको, किसानको माग कैलालीको पहलमानपुरमा भएको छ। डडेलधुराको लागि केही गर्नु पर्छ भनेर त्यस ठाउँमा नै कोल्ड स्टोर निर्माण गरेको, अवस्थिका अनुसार किवी, तरकारी किसान आवाज स्थानीय सरकारले नसुनेको जमीन बाँझो रहेको स्थानीय समस्याको समाधान गर्न आलुखेती गर्न गईरहेको बताए। अवस्थिले भने सिँचाई र जमीनको व्यवस्थापन भए १२/१५ हजार गाउँमा बसेर कमाउन सक्ने भारतमा कोही जाने थिएन।

यो भण्डारणको लागि २०७१ सालमा अवधारणा बनेको थियो। कोल्ड स्टोर बनाउनु पर्छ। आलु उत्पादनको बिक्री मूल्य सबैभन्दा राम्रो

प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाका अनुगमन अधिकृत हिक्मत श्रेष्ठले सरकारको १५ औं योजना र २० वर्षे कृषि रणनीति अन्तर्गत ३ वटै सरकारबाट सञ्चालित परियोजनाको रणनीतिक कार्यक्रम भएको बताए । पकेट, ब्लक, जोन, सुपरजोन, डडेलधुरामा भएको सकारात्मक रुपमा अगाडि बढेको कृषि गतिविधि, शीत भण्डारण निर्माण र सञ्चालनको अवस्था प्रति सन्तुष्त छु । श्रेष्ठले भने विगतमा यो क्षेत्रमा कृषकको लागि आलु भए कस्तो हुन्थ्यो भन्ने हुन्थ्यो । गोष्ठी लगायत कार्यक्रममा यो कुराहरु उठान हुन्थ्यो अहिले केही हदसम्म साकार भएको पाइयो । व्यवसायिक किसानको जन्म भएको र व्यवसायिक कृषि अगाडि छन् । ३८ वटा कोल्ड स्टोरको अनुगमनमा जाँदा नाफामा जान सकेनौं भन्ने रिपोर्टिङ्ग रहेको थियो । लगानीको सुरक्षाको लागि सकारात्मक सोच भएपनि सोचेको जति नहुनसक्छ । यो योगदानलाई योगदानको रुपमा लिनसक्छ । अन्तिम परिणाम आउन साना कुराले पनि रोकिन्छ । तारवारकै लागि भनेर वजेट विनीयोजन गर्न गाह्रो हुँदोरहेछ । परियोजना निरन्तर रुपमा लागि परेको छ । बुझाईमा, राजनीतिमा सकारात्मक भयो भने अगाडि बढ्छ । कृषि यान्त्रीकरण, चक्लावन्दी कार्यक्रम, राजनीतिक दृष्टिकोणले सरकारको सोचमा पनि आउनु पर्छ । परियोजनाले एउटै बालीका लागि भनेर विशिष्टीकरण गर्न सकिरहेको थिएन । केही समयको लागि मात्र हो भनेर सोच्नु हुँदैन । परियोजनाले के गर्न सक्छ । छलफूलको विषय ल्याओस् । आवश्यक महशुश भए वजेट विनियोजन हुनेछ । चुनौती छन् । एक बोटल टिपिएस दानाबाट एक वर्षमा सय २२ सय दाना फलायौं । ३ सिजनको लागि डेढलाख दाना नाफामा जान थाल्यो । यहाँ उत्पादन गरेको टिपिएस आलुले सुपरजोनलाई धानेको छ । ५० प्रतिशत अनुदान १८ हजार जर्म ५ पुस्तासम्म बीउको रुपमा मानिन्छ ।

पाउने भएकाले किसानहरु आकर्षित बनेको बताए । विगमा तुरुन्तै बिक्री गर्न नसक्ने अवस्था थियो । उच्च पहाडी लेकमा फलेको आलु उच्च गुणस्तरको हुन्छ । शुरुमा ५०० मेट्रिक टन अट्ने बनाउनु पर्छ भन्ने थियो । १ हजार देखि १५ सय मेट्रिक टन क्षमताको हुने भयो । र उक्त कोल्ड स्टोर स्थापना गर्न २ करोड ९९ लाख अनुदान सहयोग पाएको थियो । ३ करोडको हाराहारीमा आरसिसि स्ट्रक्चरको मोडलमा बनेको छ । यो आरसिसि स्टील स्ट्रक्चरमा आधारित नेपालको उद्योग हो । ४ घण्टा लाइन गएपनि तापक्रम भित्रबाट बाहिर निस्कदैन । तापक्रम मिलाउनु सक्ने जनशक्तिको अभाव छ । खाएन र बीउ आलु २-३ महिना सम्म सजिलै राख्न सक्छौं । ज्ञानको कमी भएकाले शुरुमा समस्या भोग्नु पऱ्यो । आलु सुपरजोन भएकाले मेशिन थप्दा डडेलधुरामा आलुको उत्पादन बढ्दो छ । उत्पादन वेसिजमा हुन्थ्यो । तराईमा नभएको बेला कोल्ड स्टोरलाई हुने उत्पादन हालौं भन्ने थियो । समानको भार बढी भएर दोस्रो चोटी बनाउने अवस्था आयो ।

उत्पादन बढ्दा किसानमा जोस जाँगर बढ्दै गयो । काठमाडौं समेत स्टल राख्ने योजना रहेको छ । थप अर्को कोल्ड स्टोर बनाउन पर्छ कि भन्ने सोँच आएको छ ।

किसानले ३० रुपैयाँबाट एकैचोटी ६० रुपैयाँ पएको छ । बजारीकरण गर्न सहज भएको छ । आलु राम्रो छ । कोल्ड स्टोर बनाउन साँढे ७ करोड लगानी परेको छ । संरचनामा बढी खर्च भएको छ । प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाले ७५ लाख सहयोग गरेको छ । ५ सय मेट्रिक टन क्षमताको कोल्ड स्टोरमा ६ महिनाको लागि प्रति किलो भाडा ५ रुपैयाँ मध्ये १ रुपैयाँ हामीलाई पिएमपीबाट प्राप्त हुन्छ र ४ रुपैयाँ किसानबाट प्राप्त हुन्छ । विगतमा प्लाष्टिक घरमा लेकाली ठाउँमा त्यसरी राख्नु पर्थ्यो । जुनार, आलुलाई अझै नपुग्ने हो । किसानहरु समूहगत रुपमा आउँछन् कोल्ड स्टोर अहिले पनि नाफामा छैन । कोल्ड स्टोरबाट नाफा हुन्छ भन्ने छैन । ठूलो समस्या प्राविधिक नहुनु हो । ३ महिनामा प्राविधिक व्यवस्थापन, तापक्रम बिग्रदा आलु बिग्रने समस्या छ । प्राविधिकको सरकारबाटै व्यवस्थापन गर्न सके राम्रो हुन्थ्यो । खेम सर नभएको भए डडेलधुराको अधिकांश जमीन बाँझो रहने थियो ।

भौतिक संरचना बने पनि सञ्चालनमा समस्या देखियो । आलु समेत बोकाएर कोल्ड स्टोरमा लानु पर्थ्यो । आलुलाई प्रमाणीकरण गर्नु पर्छ । २ रुपैयाँ दिने किसानहरुले २८ रुपैयाँ पाउन सफल भएको छ । पहिलो कुरा त कोल्ड स्टोर चल्छकि चल्दैन भन्ने अवस्था थियो । अर्को कोल्ड स्टोरमा खाएन र बीउ पहिलो दोस्रो पुस्ताको ११ सय टन थियो । अहिले ३१ सय टन छ ।

चिनमा निर्यात गर्ने कार्यविधि बन्दै : भट्टराई

चिनमा निर्यात गर्ने कार्यविधि बन्दै : भट्टराई । काठमाडौं बैशाख १४ राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डले "गुणस्तरीय चिया उत्पादन र सुनिश्चित बजार, चियाको निर्यात आर्थिक समृद्धिको आधार" भन्ने मूल नाराका साथ २६ औं राष्ट्रिय चिया दिवस मनाउने भएको छ। चिया तथा कफी विकास बोर्डले आज एक विज्ञाप्ति प्रकाशित गरि चिया दिवस मनाउने लागेको हो ।

भोली बैशाख १५ गते होटल यलो प्यागोडामा महेन्द्र राय यादवको प्रमुख आतिथ्यमा हुन गईरहेको २६ औं राष्ट्रिय चिया दिवस, चिया उद्यमी, कार्यपत्र प्रस्तुती, चियाको नमूना प्रदर्शनी, सरोकारवाला किसानहरु, बजार व्यवस्थापन क्षेत्रमा कामगर्ने व्यक्ति, संघ-संस्थाहरुको सहभागीतामा मनाउन गईरहेको छ ।

उक्त अवसरमा नेपालको चिया क्षेत्रले अर्थतन्त्रमा खेलेको भूमिका, चियाको अन्तर्राष्ट्रिय बजार, निर्यात, चियाले नेपाली किसानहरुको जीवनस्तरमा खेलेको भूमिका, विषयमा वहस, छलफल र अन्तरक्रियात्मक कार्यक्रम हुने जनाएको छ ।

उक्त अवसरमा राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डका कार्यकारी निर्देशक डा.विष्णुप्रसाद भट्टराईले पत्रकार सम्मेलनमा सञ्चारकर्मीहरुले चिनमा निर्यात गर्ने विषयमा प्रश्न गर्दा कार्यविधि अन्तिम चरण पुगेको बताए । भट्टराईले ९० प्रतिशत निर्यात भारतमा भएपनि न्यून् मूल्य पाउने र चियाको बजारलाई भारतको बजारमा भरपर्दा केही समस्या आएको पनि बताए ।

साथै भट्टराईले नेपालको चिया विश्वमा अब्वल सावित भएको बताउँदै कुनै शंका गर्नु पर्ने ठाउँ नभएको बताए ।

बोर्डको तथ्याङ्क अनुसार यही आव २०७७/०७८ मा १६ हजार ९ सय १७ हेक्टर क्षेत्रफलमा चिया खेती रोपन भएको, २३ हजार ७ सय मेट्रिक टन चिया उत्पादन भएको, १६ हजार भन्दा बढी चिया कृषकहरु सहभागी रहेको, र ६० हजार भन्दा बढी चिया श्रमिकहरु चियाको विभिन्न मूल्य श्रृँखलामा आवद्ध रहेको जनाएको छ ।

२०७७/०७८ मा ३ अर्व ७९ करोड ७१ लाख बराबरको ११ हजार ९ सय २० मेट्रिक टन चिया निर्यात भएको जनाएको छ। नेपालमा चिया खेती वृद्धि गरी १० अर्बको बराबर रकमको चिया निर्यात गर्न सकिने सम्भावना नेपाली चियाले बोकेको बताए ।

चियाबाट विदेशी मुद्रा आर्जन र गामीण अर्थतन्त्रको मुख्य आधार रहेको बताउँदै सिँचाईंको पूर्वाधार, अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार प्रयोगशालाको निर्माण, नभएकोले चिया निर्यातमा सोचे जसरी अगाडि बढाउन नसकेको बताए । साथै भट्टराईले कृषिजन्य उद्योग सरह सहुलियत ऋण लगायत सुविधाहरु नेपाली चिया क्षेत्र वञ्चित हुनु परेको जनाए । नेपालमा उत्पादित अर्थोडक्स चियाको बजार प्रवर्द्धनका लागि हालसम्म २६ वटा उद्योगहरुले ट्रेड मार्क प्राप्त गर्न सफल भएको जनाएको छ । बोर्डका निर्देशक दीपक खनाल, निस्टेपका परियोजना संयोजक विनय शर्माले नेपालको चिया क्षेत्रले नेपालको अर्थतन्त्रमा राम्रो भूमिका खेलेको बताए ।

३१ औं चिया स्थापना दिवसको सन्दर्भ : काठमाडौं १५ गते जमलस्थित होटल यलो प्यागोडामा गोष्ठीको कार्यक्रम राख्यो । गोष्ठीमा चिया तथा कफि विकास बोर्डले चियाको वर्तमान अवस्था कोभिडको समयमा पनि ४ अर्बको चियाबाट विदेशी रकम भित्र्याउन सफल भएको छ । विदेशमा गएका युवाहरुलाई रोडम्याप दिनसक्ने विचार सहभागीहरुले राखेको थिए ।

उत्पादन २३ हजार ७ सय मेट्रिक टन १६५८ वर्षमा क्लोन भएको नपाएको, चिया कृषकहरुले सहुलियत कर्जा प्रवाह गर्न कृषिलाई जस्तै छुट नदिएको । भेदभावको भएको पाइयो । उद्यमीका रुपमा सहयोग नपाएको । स्ट्याण्डर्ड ल्यावको अभाव रहेको, बोर्डमा रोकिएको पाइयाईयो । सिँचाई र विधुतको सहयोग नपाइएको, किसानले आफ्नो लागत अनुसार अनुसार सहयोग पाइएको छैन । अर्गानिक मलको प्रर्याप्तता छैन । सिँचाईंको पूर्वाधार छैन । प्रमाणीकरण गर्न राज्यले सहयोग गर्नु पर्नेछ । राज्यले दिएको सहयोगबाट १० प्रतिशत र बढी निकासी हुने देश भारत रहेको छ । अन्य देशहरुसँग पनि नेपालको चिया बिक्री गर्न पाइउने र बजार तयारीको राम्रो छ । चिनसँग व्यापार गर्न पाउने भयो भने अझ चियाको व्यापार बढ्छ । अब ३/४ वर्षको बिचमा १० अर्बको चिया निर्यात गर्न सक्ने देखिएको छ ।

नेपालको चियाको लगानी १२ करोड ९८ लाखको छ । ९७ प्रतिशत प्रशासनिक खर्च र ४ अर्वको व्यापार हेर्दा २०१९ को तथ्याङ्क अनुसार विश्लेषण भन्दा सबभन्दा कम लगानी गर्ने नेपाल र लगानीको आधारमा सबभन्दा बढी आम्दानीको अनुपात नेपालको छ । निर्यातको अनुपात हेर्दा उच्च रहेको छ । हाल नीतिगत रुपमा चुकेको अवस्था छ । चियाको क्षेत्रमा ठीक ठीक ढंगले काम गर्न सक्यौं भने विदेशी मुद्रा आर्जन गर्न सक्ने प्रर्वल सम्भावना रहेको छ । साना किसानले रोजगार पाएको अवस्था छ । र साना किसानको क्षेत्रमा भूमिका खेल्न सक्छ । एकपटक लगाएपछि ४ पुस्तासम्म उत्पादन दिईरहन्छ । यो नेपालको लागि कृषि क्षेत्रबाट कोशेढुंगा सावित हुनसक्छ ।

पूर्व सासद हरि रोकाले चियाको वगान विगतमा धनीहरुको जस्तो लाग्थ्यो । मेरो मात्र हो जस्तो लाग्थ्यो खोटाङ्मा पनि चियाको खेती गर्न

उत्सुकता छन् । चिया आयत प्रति व्यवस्थान गर्न मजदुरहरुको ठूलो भुमिको रहेको छ । नारा लगाएको छ । अर्गानिक खेती अर्गानिक त्यतिकै हुँदैन । प्राङ्गारिक मल हाल्नु पर्छ होला । बोर्डले मात्र होइन उद्योगी र कृषकहरुले पनि सोच्नु पर्छ ।

निर्वाचित पिच्छे पधानमन्त्री भारत जान्छ । सानोतिनो समस्या हल गर्न सक्दैन । सस्तो चिया उत्पादन गर्नु भन्दा राम्रो उत्पादन गर्नु राम्रो हुन्छ । गुणस्तर नभएको चिया उत्पादन गरियो भने धान मकै गर्ने किसानको जस्तो फ्रस्टेशन हुनसक्छ । हाम्रा छिमेकीहरु ठूलो स्तरको गर्छन भने हामी किन नगर्ने । चिया भित्र ठूलो दुःख छ ।

केन्द्रीय चिया उत्पादक सहकारी संघको अध्यक्ष रविन राइले । एकदुईतिन हुँदै गाउँ गाउँमा चिया दिवस मनाउँथ्यौं । दुःख सुखका दिन दुःखका कुराहरु लेखिदिनु राम्रो हुन्थ्यो ।

सफ्ट लोन विषयमा ग्रामीण स्वलम्वन कोषको रकम, साना किसानको बैंक मार्फत जान्छन् । त्यहा सम्म पुग्न सकिरहेको छैन । चियालाइ १ करोड भन्दा दिदैन अरुलाई ५ करोड सम्म दिन्छ । चिया उद्यमी रविन राईले बढी उत्पादन साना किसानहरुको भएको छ । ६५ प्रतिशत किसानहरु आउँछ । ८ वटा निजी वगानहरुको कुराआएन लगानी होकी होइन ?

सरकारको दायित्व र जिम्मेवारी के हो ? चिया उद्योग सिक इण्डष्ट्री शो रुपमा छन् । अब मजदुरको ज्याला दिनु पर्ने बेला आएको छ । केही एजेण्डाहरु परिमार्जन हुनुपर्छ । कृषिमा चाही राजनीतिक भन्दा प्रविधिक आउनु पर्छ । अन्य क्षेत्रको आएपनि चिया क्षेत्रको ज्ञान हुनु भएको आउनु पर्छ । विगतमा चिया मेडिसिनको रुपमा आयो । यो मेडिसिन नै हो । मेडिसिनको माग पैसाको होइन । जस्तो लाग्छ । वाणिज्य र परराष्ट्रको समन्वय हुँदैन । भएको खण्डमा ९० प्रतिशत समस्या हल हुन्छ । पूर्व राज्यमन्त्री दीपक बाँस्कोटाले सरकारले लगानी भन्दा पनि लगानीको आधारमा के पायौं । राम्रो बनाउँ भनेर डोनरले पैसा दिएको छ । आएको पैसा पनि सदुपयोग गर्न नसक्ने दुःखलाई निवारण कसरी बनाउने भनेर तपाई हामी लागि परेको छ ।

श्रीलंकाले ४० वर्षमा गरेको काम हामीले डेढ वर्षमा गर्न सकेको हो । युवा अवस्था देखि शुद्ध चिया पिउने हो भने डाक्टरकहा जानु पर्दैन । चियामा मेडिसिन गुण छ ।

शुद्ध चिया अमृत हो । शुद्ध ग्रीन टि मेडिसिन हो । मिडिटेशन गर्न होस् ध्यान पनि गर्नु होस् । हर्ट एशोसिएनले मान्यता अनुसार पहिले स्वास्थ्य हो । अनिमात्र देश विकास हो ।

हाम्रो खाद्यान्न सबै शुद्धिकरण गर्नु होस् । वैदिक कृषिमा काठमाडौं युनिभर्सिटीले शुरु गरेको छ । २० औं वर्ष देखि मन्त्रालयलाई भन्छौं । सुनाउँछौं । अब प्रेरणादायी कार्यक्रम स्टेक होल्डरको सहभागीतामा गरौं । विगतमा हामीले मन्दगतीमा भएपनि सिटीसी चिया पनि भारतबाट ल्याएर खान्थ्यौं । व्यापार घाटा भईरहेको बेलो क्लोन ल्याव, रिसर्च सेन्टर छैन । नार्कमा चिया सेक्टर नै छैन । भारतबाट क्लोन ल्याउनु परेको छ त्यहि पनि चोरेर ल्याउनु पर्छ ।

उत्पादकत्वमा राम्रो छ । ४ दिनमा १ पटक सुइरो टिपाए धेरै पैसा चाहिएको होइन सरकारको सहभागीता मात्र खोजेका हौं ।

११ हजार ५०० मेट्रिक टन देशमै खपत हुन्छ । कृषि अनुसन्धान परिषद्का कार्यकारी निर्देशक दीपक भण्डारीले कृषि अनुसन्धान परिषद्ले समाधान गर्न नसकेको कही पनि हुँदैन । नेपालको चिया अनुसन्धान गर्ने सकिएको छैन । चिया उद्योगको रुपमा अगाडि बढेको छ । अनुसन्धान गर्ने निकाय पनि त्यही अवस्था छ । ५० प्रतिशत जनशक्तिले काम गरिरहेको छौं । इलाममा चिया र अलैंची अनुसन्धान गर्ने केन्द्र स्थापना गर्ने भन्नु भएको छ । अनुसन्धानबाट तुरुन्तै हुने होइन । उठेका समस्यामा लगाव पूर्ण हुनेछ ।१० वर्षे कार्यक्रम पहिचानका आधारमा अगाडी बढ्छौं ।

राष्ट्रिय किसान आयोगको सदस्य पुष्पा भुसालले व्यापार घाटा चरम भईरहेको छ । कृषि अर्थतन्त्रको मेरुदण्ड भनेको भएपनि कुनै क्षेत्रलाई हिट गर्ने सक्छौं भन्ने कुरामा जोड दिनुपर्छ । कृषिमा वजेट न्यून् छ । २५ प्रतिशत योगदान भएपनि ५ प्रतिशत पनि छुट्याएको पाइदैन । कृषिमा अनुसन्धानको पाटो समस्या छ । नीति योजना र वजेट कार्यन्वयन तहमा ध्यान दिनु पर्छ । सरकारको तर्फबाट सहयोग पुऱ्याउनमा जोड दिनुपर्छ । कृषकहरुको सहभागीता देखिएन । ५ प्रतिशतसम्म उत्पादन र कामहरु हुनु पर्ने । उद्योगीहरु मात्र सहभागी रहेको देखिन्छ ।

कृषि विकास मन्त्रालयका सचिव गोविन्द शर्माले सरकारकै हस्तक्षेपको कारण यो अवस्थासम्म आएको हो । कृषि क्षेत्रमा समस्यै समस्या छन् । संस्थातगत रुपमा सुधार गरौं । अब बंगलादेशले विश्वव्यापी रुपमा अब्बल चिया भनेर निर्यात गर्छन् । निर्यात गर्न अन्तर्राष्ट्रिय बजारसँग मिट गर्छन् । आर्थिक रुपमा हेर्दा नेपालको चियाको बजार भारतमा छ । चिनमा नजिकको छिमेकी देश ठूलो बजार हो । भन्सारको समस्या होइन । त्यहाँका निर्यात गर्न उनीहरुको सर्टिफिकेशनको मापदण्डसँग मिट गर्नुपर्छ । ट्रन्सिक्वालिटीमा श्रीलंकामा राम्रो छ । चिनमा राम्रो माग छ । अष्ट्रेलियाको सुपरमार्केटमा श्रीलंकाको चिया रहेछ । हामी पनि ३ वटा रिक्वारमेन्ट पूरा गरेपछि आवश्यकता अनुसारको च्वाइस गर्छन् । त्यही अनुसार निर्यातमा लेवोरेटरीमा समस्या छ । एमओइ भएको छ । निर्यातमूखी वस्तुमा सहयोग पुग्छन् । भने निजी क्षेत्रले छिटो गर्न सक्छ तर महँगो पर्छ ।

कन्सेप्ट बनाएर पूर्वाधार बनाऔं । अक्सन मार्केट शुरुवात गरौं । बजार प्रवर्द्धन हस्तक्षेपको रुपमा लानु पर्छ । कृषिमा आएको परिवर्तन सन्तुलन वजेट फर्मुलेशन समाधन हो जस्तो लाग्दैन । प्रधान मन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाको ६० प्रतिशत वजेट फिर्ता गएका छन् । संघ र प्रदेशले हिसाब दिँदैन ।

चिया तथा कफी विकास बोर्डका कार्यकारी निर्देशक डा.ष्णिुप्रसाद भट्टराई व्यापार घाटा भईरहेको बेला ४ अर्व चियाले वजेट भित्र्याउन सक्ने खशीको कुरा हो । चिया क्षेत्रको लागि सकारात्मक हिसाबले उठ्ने गर्छन् । चुनावको चुनावको कारण भएकोले साताव्यापी कार्यक्रम राख्ने योजना भएपनि केन्द्रमा मात्र सीमित राख्ने योजना बनाएको हो । डोमेस्टिक मार्केट प्रवर्द्धन नीति गतिविधि ७ वटै प्रदेशमा गर्छौं । अर्थोडक्स ७ वटा जिल्लाबाट ७७ वटै जिल्लामा अर्थोडक्स चिया पुऱ्याउने कार्यक्रम राखिएको छ । कार्यक्रममा योगदान पुऱ्याएका उद्यमीहरु लक्ष्मीप्रसाद मैनाली, तेह्रथुम, चण्डीप्रसाद पराजुली भद्रपुर झापालाई लाइफ अचिभमेन्ट अवार्डबाट सम्मानित गरेको थिए ।

उक्त अवसरमा सम्मानित व्यक्तिको तर्फबाट बोल्दै ३० वर्ष पहिले आसामको चिया गाउँभरी मगमग वासना आउथ्यो । दूधमा पकाएर खाने गर्थ्यौं । बजारको ठूलो समस्या थियो । अन्तरीष्ट्रिय निर्यातमा पहिलो निर्यातकर्ता परिमाणमा भन्दा पनि गुणस्तरमा गयौं । अहिले केही समस्या छ । भन्सारमा एलसी गर्नु पर्छ । त्यसरी नै अर्का सम्मानि चिया उद्यमी चण्डीराज पराजुलीले चिया क्षेत्रको तराईमा साना किसान जन्माउने र उनीहरुको रोजीरोटीको समस्या समाधान गर्ने माध्यम बन्दै गएको बताए । साथै डा. रोकायले दुःखको कुरामा सुनाउनु भयो । तर निवारण कसरी गर्ने भन्ने विषयमा बोल्नु भएन, पराजुलीले भने ।

प्रतिगमनलाई परास्त गरौं, गठवन्धनका उम्मेदवारहरुलाई मतदान गरौं, प्रेस विज्ञाप्ति

मिति २०७९/०१/१६

नेपाली जनताको महान त्याग र वलिदानको प्रतिफलस्वरुप नेपाल गणतन्त्र, धर्म निरपेक्षता, समावेशीकरण र समानुपातिक प्रतिनिधत्वको युगमा प्रवेश गरेको छ। लामो समयको संघर्षपछि नेपाली जनताले आफ्नो संविधान आफै लेखेका छन् । जुन कार्यन्वयनको चरणमा छ । यतिबेला सिङ्गो देश र जनता स्थानीय तहको निर्वाचनको संघारमा उभिएका छन् । यसै सन्दर्भमा लोकतन्त्र, अग्रगमन र नेपाली किसानहरुको हक, हित अधिकार र कृषि क्षेत्रको दिगो विकासको पक्षमा क्रियाशील रहेको नेपाली काँग्रेससँग आवद्ध नपाल किसान संघ, नेकपा माओवादी केन्द्रसँग आवद्ध अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र) नेकपा एकीकृत समाजवादी पार्टीसँग आवद्ध अखिल नेपाल किसान महासंघ, नेकपा मसालसँग आवद्ध अखिल नेपाल किसान महासंघ (अप्फा) र जना समाजवादी पार्टी, नेपालसँग आवद्ध समाजवादी किसान महासंघ सहित गठवन्धनमा आवद्ध ५ किसान संगठनहरुको संयुक्त बैठकको निर्णयहरुलाई सार्वजनिक गर्न यो प्रेस विज्ञाप्ति जारी गरिएको छ ।

१. गठनवन्धान आवद्ध ५ किासन संगठनहरु आम नेपाली जनसमुदायलाई लोकतन्त्र, अग्रगमण, धर्मनिरपेक्षता, समावेशीकरण र किसानहरुको हक, हित र अधिकारको रक्षा गर्न तथा प्रतिगामी, पुनरुत्थानवादी र किसान विरोधी शक्तिहरु लोकतन्त्र, अग्रगमन र किसानहरुको विरुद्ध गरेको सम्पूर्ण षदयन्त्र, दम्भ, घमण्ड, अहंकार र भ्रष्टाचारको विरुद्धमा बनेको ५ दलीय गठवन्धनको पक्षमा दृढतापूर्वक उभिन र गठवन्धनमा आवद्ध राजनीतिक दलहरुका उम्मेदवारहरुलाई मतदान गरी अत्यधिक वहुमतले विजयी गराउन हार्दिक अपिल गर्दछौं ।

२. देशका सम्पूर्ण राजनीतिक दलहरुलाई लोकतन्त्र, अग्रगमन, धर्मनिरपेक्षता, समावशीकरण, कृषि क्रान्ति, वैज्ञानिक भूमिसुधार, खाद्यसम्प्रभुत्ता, जलवायू न्याय, नेपाली किसानहरुको हक, हित र अधिकार तथा कृषि क्षेत्र व्यवसायीकरण, औद्यौगीकीकरण, सहकारीकरण र दिगो विकासको पक्षमा निष्ठापूर्वक किसानमुखी नीति तथा कार्यक्रमहरु अघि सार्दै निर्वाचनमा प्रस्तुत हुन र निर्वाचनमा विजयी भएपश्चात ती कार्यक्रमहरुलाई इमान्दारीतापूर्वक लागु गरी देशको दुईतिहाई जनसंख्या ओगट्ने किसानहरुको जीवनमा समृद्धि र खुशीयाली ल्याउने दिशामा कार्य गर्न हार्दिक अपिल गर्दछौं ।

३. यस सन्दर्भमा हामी गठवन्धनमा आवद्ध किसान संगठनहरु देशको दुईतहाई जनसंख्या ओगट्ने नेपाली किसानहरुको नेतत्व तथा प्रतिनिधित्व गर्दै उनीहरुको हक, हित र अधिकारको साथै गणतन्त्र, लोकतन्त्र, अग्रगमण, धर्मनिरपेक्षता, समावेशीकरण र समानुपातिक प्रतिनिधित्वको पक्षमा सँधै अटल भई उभिरइरहेको, भविष्यमा पनि निरन्तर उभिइरहेको र जनताको लामो समयदेखिको संघर्षबाट प्राप्त उपलब्धिको विरुद्ध कुनै षदयन्त्र भएमा त्यसको विरुद्ध डटेर सामना गर्दै त्यसलाई चकनाचुर पार्न प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछौं ।

चित्रबहादुर श्रेष्ठ, अध्यक्ष, अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)

भानु सिग्देल, सभापति, नेपाल किसान संघ

बलराम बाँस्कोटा, अध्यक्ष, अखिल नेपाल किसान महासंघ

समाजवादी किसान महासंघ

भैरव रेग्मी, अध्यक्ष, अखिल नेपाल किसान महासंघ(अप्फा)

ओमकृष्ण श्रेष्ठ, केन्द्रीय सदस्य

बाँकेको चादनीचोकमा गार्डेन मार्टको नयाँ शाखा सञ्चालनमा

बाँके/ शिवशिखर बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्थाले बाँकेको बैजनाथपुर गाउँपालिका ८ स्थित चाँदनी चोकमा गार्डेन मार्टको नयाँ शाखा सञ्चालनमा ल्याएको छ । उपभोक्तालाई एउटै छानामुनी सबै किसिमका सामग्रि किनमेलको अनुभव दिलाउने उदेश्यले यो मार्ट सञ्चालनमा ल्याइएको हो ।

शनिवार एक कार्यक्रमकावीच नेपाल उद्योग बाणिज्य महासंघका केन्द्रिय सदस्य चक्रबहादुर अधिकारीले मार्टको शुभारम्भ गर्नुभयो । यो सहकारीले सञ्चालनमा ल्याएको गार्डेन मार्टको १६ औं शाखा हो । मार्टको शुभारम्भ गर्दै केन्द्रिय सदस्य अधिकारीले यस्ता मार्टले स्थानीयस्तरमा रोजगारी सिर्जना गर्ने र नागरिकहरुलाई एउटै थलोमा आवश्यक खाद्यन्न, लत्ताकपडा लगायतका सामग्रि किनमेल गर्ने अवसर मिल्ने बताउनुभयो ।

यस अगाडी नै सहकारीले भक्तपुरको सूर्यविनायक, ललितपुरको ठैब, काठमाडौंको किर्तिपुर, उदयपुरको लाहान, चितवनको नारायणघाट, मकवानपुरको हेटौडा, बुटवलको जोगिकुटी, नेपालगञ्जको न्यूरोड, सुर्खेतको वीरेन्द्रनगर, कैलालीको धनगाढी, डडेलधुरा, दाङ्गको घोराहीमा गार्डेन मार्टको शाखा सञ्चालनमा ल्याइसकेको छ ।

सहकारीका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत लिलानाथ गौतमका अनुसार यो मार्टमा दैनिक उपभोग्यबस्तु, चामल, चिनि, दाल लगायत सबै उमेर समूहका नागरिकलाई हुने लत्ता कपडा, बालबालिकाका लागि खेलौनाहरु उपलब्ध छन् । यसका अलवा महिलाहरुका लागि श्रृंगारका सामग्रिहरु, फ्रिज, बासिङ्ग मेसिन, आइरन, गिजर लगायतका विद्युतीय उपकरणहरु मार्टमा उपलब्ध छन् । मार्ट शुभारम्भको अवसरमा यी सामग्रिहरुको खरिद गर्दा उपभोक्ताले निश्चित प्रतिशत छुट समेत पाउने बताइएको छ ।

बाँकेको बैजनाथ गाउँपालिकाको रहेको चाँदनी चोक पछिल्ला केहि वर्षयता व्यवसायीक केन्द्रका रुपमा विकास भइरहको छ । त्यसैले पनि यो शहकारीले यहाँ गार्डेन मार्ट सहित आफनो सदस्य सेवा काउन्ट समेत विस्तार गरेको छ ।

कस्तो परिणाम आउँला कृषि गणना २०७९

गणना अनुसार ७१ प्रतिशत जनता पूर्णकालीन कृषक रहेकामा ८३ प्रतिशत जनता कृषि पेशामा आत्मनिर्भर छन् । ४२ प्रतिशत कृषकले कृषि ऋण पाउन सकेका छैनन् । अब हुने सातौँ कृषि गणनाको परिणाम कस्तो प्राप्त हुने हो त्यसको परिणाम आउन झन्डै ५० दिन पर्खनु पर्ने भएको छ ।

काठमाडौं बैशाख १०, प्रत्येक १०/१० वर्षमा कृषि गणना शुरु गर्दै आएको छ । केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले नेपाल सरकारको सातौं कृषि गणना हो । नेपालमा पहिलो कृषि गणना २०१८ सालमा भएको थियो ।

वैशाख ६ देखि १९ सम्म सञ्चालन हुने कृषि गणना स्थानीय तहमा वैज्ञानिक विधिले छनौंट गरिएका कूल तीन लाख ५० हजार कृषक परिवारसँग व्यक्तिगत अन्तवार्ताद्वारा कृषि क्रियाकलाप सम्बन्धी विस्तृत विवरण संकलन गरिने भएको छ । तथ्याक् संकलनका लागि गणक र सुपरीवेक्षकका लागि ४५ दिनको समय तोकिएको छ । यसअघि विसं २०६८ मा कृषि गणना भएको थियो ।

सातौं कृषि गणनामा गणकले संकटमा रैथाने पशुपन्क्षीको तथ्याक्, सम्पूर्ण बाली, माछा, पशुपन्क्षीपालन खेतीयोग्य जमीनको अवस्थाका बारेमा तथ्याङ्क संकलन गर्नेछन् । राष्ट्रिय जनगणना शुरु भएको छ महिनापछि हुन लागेको यस कृषि गणनामा कृषकलाई २४ प्रश्न सोधिन केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागले जनाएको छ ।

कृषि तथा पशुपन्क्षी विकास मन्त्रालयको तथ्याङकमा नेपालमा हाल झण्डै ६६ प्रतिशत किसान रहेका र कूल गार्हस्थ उत्पादनमा कृषि तथा पशुपन्क्षी क्षेत्रको योगदान २७ प्रतिशत रहेको उल्लेख छ । राज्यले कृषि प्रधान मुलुक भने पनि भन्सार विभागको पछिल्लो तथ्याङ्क अनुसार चालू आर्थिक वर्षको आठ महिना फागुन मसान्तसम्म कूल आयातको करिब एक तिहाई अंश प्रत्यक्ष कृषिजन्य उत्पादनको छ ।

यस वर्षको कृषि गणनामा पारिवारिक, व्यावसायिक, तथा संस्थागत रुपमा बाँझो जमीनको तथ्याङ्क संकलन गरिने भएको छ । यसअघिको कृषि गणनाले १० लाख हेक्टर जमीन बाँझो रहेको उल्लेख छ । विज्ञका अनुसार नेपालमा बाँझो जमीनको आँकडा फराकिलो बन्दै गएको छ । सातौं कृषि गणनाले किसानको संख्या, पशुपन्क्षीको गणना, कृषि ऋण, कृषि मजदुर, कृषिमा महिलाको सहभागीता, सिँचाई, अनुदान लिने किसानको संख्या, कृषि औजारको प्रयोग, कृषिमा यान्त्रिकीकरण, कृषि विमा, रासायनिक मल, उन्नत बीउविजनको प्रयोग आदिका बारेमा तथ्याङ्क बाहिर आउने भएको छ ।

कृषि गणनाबाट योजना तर्जुमा तथा नीतिनिर्माण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, नीति र निर्मातालाई सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको बताईएको छ । विभागका निर्देशक राजन सिलवालका अनुसार राज्यले कृषि उत्पादनलाई ध्यान दिएको भए पनि प्रतिफल सोचे अनुरुप प्राप्त हुन विवरण आउन नसकेको जानकारी दिएको छ ।

कृषि कर्म गर्नसक्ने युवा वैदेशिक रोजगारमा जानु, राष्ट्रिय गौरवका सिँचाईका आयोजना समयमा नै निर्माण हुन नसक्नु, खेतीयोग्य जमीन प्रायः घडेरीमा रुपान्तरण हुनु, राज्यले उचित समयमा रासायनिक मल, उन्नत बीउविजन उपलब्ध गराउन नसक्नु आदिले कृषिको परनिर्भरता बढ्दै गएको छ ।

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ का लागि प्रस्तुत वजेटमा कृषिको आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण र यान्त्रीकीकरणमार्फत आगामी पाँच वर्षभित्र कृषिमा दिगो विकास गर्ने र कृषिलाई आत्मनिर्भर बन्ने योजना कसरी अघि बढाउने भन्ने हो । बाँझो जमीनको उपयोग, भूमिहीन सुकुम्बासीलाई जमीन दिने दिएर कृषि कसरी अगाडि बढाउने भन्ने रहेको छ । नेपालमा भूमिहीन तथा साना किसानको संख्या ४० लाख रहेको अनुमान गरिएको छ । कृषि तथा पशुपन्क्षी विकास मन्त्रालयले करार खेती गर्न चाहनेलाई आवश्यकता अनुसार जमीन उपलब्ध गराउन सकेको छैन । खेतीयोग्य जमीनको खण्डीकरण रोक्न नसक्नु, बाँझो र बगर जमीनलाई उपयोगमा ल्याउन नसक्नाले कृषिमा आयात् चुलिँदै गएको अवस्था छ ।

राज्यले कृषि मजदुर, भूमिहीन र सिमान्तकृत, मझौला र कृषि क्षेत्रमा संलग्न किसानलाई जमीन उपलब्ध गराउन सकेको छैन । छैठौं कृषि गणना २०६८ मा १ लाख १६ हजार व्यक्तिले आफ्नै जमीन नभएका कारण कृषि पेशा गर्न नपाएको उल्लेख छ ।

गणना अनुसार ७१ प्रतिशत जनता पूर्णकालीन कृषक रहेकामा ८३ प्रतिशत जनता कृषि पेशामा आत्मनिर्भर छन् । ४२ प्रतिशत कृषकले कृषि ऋण पाउन सकेका छैनन् । अब हुने सातौँ कृषि गणनाको परिणाम कस्तो प्राप्त हुने हो त्यसको परिणाम आउन झन्डै ५० दिन पर्खनु पर्ने भएको छ ।

जलवायुको असर पनि जाँचिने केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागका निर्देशक राजन सिलवालले बताउनु भएको छ ।

यस पटकको कृषि गणनामा बाँझो रहेका जग्गा जमीनको अवस्था, दिगो विकास लक्ष्यको विषय, तथा महिला स्वामित्वको अवस्था पनि हेरिने बताइएको छ ।

खासगरी जलवायु परिवर्तनले नेपालका किसानहरूलाई पारेको असरसम्बन्धी प्रश्नहरू समेत समावेश गरिने छ ।

भूमिको समुचित सदुपयोग विशेष पहल : प्रम देउवा

काठमाडौं बैशाख १ जग्गा प्रशासनमा लिखत रजिष्ट्रेसन शतवार्षिकीका अवसारमा आज भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्री शशी श्रेष्ठको अध्यक्षतामा विशेष समारोह आयोजना गरी मनाइएका थिए ।

वि.सं. १९७९ साल बैशाख १ गतेबाट शुरु भएको लिखत रजिष्ट्रेशन पारित भएको औपचारिक रुपमा एकसय वर्ष पुरा भएको अवसरमा आयोजित विशेष समारोहमा प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाले भूमिको समुचित सदुपयोगका लागि सरकारले विशेष पहल गरिरहेको बताइन् । लिखत रजिष्ट्रेशन प्रारम्भ भएको शतवार्षिकीको अवसरमा आयोजित विशेष समारोह बोल्दै प्रधान मन्त्री शेरबहादुर देउवाले बताउनु भएको हो ।

प्रधानमन्त्री देउवाले भूमि प्रशासनमा देखिएका समस्या समाधान गरी भूमि प्रशासनलाई स्वच्छ, पारदर्शी र व्यवस्थित बनाउन आवश्यक रहेको भन्दै कृषियोग्य जमीनमा अनियन्त्रित ढंगबाट भइरहेको खण्डिकरण, अव्यवस्थित शहरीकरण, प्राकृतिक स्रोत साधनको अत्याधिक दोहन र भूमिको दुरुपयोग बढेकाले यसलाई नियन्त्रण गर्न सबै चनाखो हुन आवश्यक रहेको औंल्याएका थिए ।

उहाँले भूमिको संरक्षणका लागि भू-उपयोग नियमावली स्विकृतिको चरणमा रहेको र छिट्टै स्विकृत गरी अगाडी बढाइने पनि बताइन् । कार्यक्रममा पूर्वप्रधानमन्त्री झलनाथ खनालले जमीन र जनताको जग्गा सम्बन्धी समस्या समाधान गर्न प्रविधिको प्रयोग गरी जग्गा प्रशासनलाई आधुनिकीकरण गर्ने र जग्गाको चक्लाबन्दी गर्ने कुरामा विशेष ध्यान दिनुपर्नेमा जोड दिएका छन् ।

उहाँले नेपालको सिमाना अझैपनि अन्तिम रुपमा अंकित हुन बाँकी रहेको भन्दै त्यसलाई कुटनैतिक रुपमा पहल गरी वैज्ञानिक रुपमा अंकित गर्नु आवश्यक रहेको बताए ।

भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्री शशी श्रेष्ठले जग्गा प्रशासनमा रहेका समस्या समाधान गरी यसलाई सेवाग्राही मैत्री बनाउने काम शुरु भइसकेको बताउँदै सेवा प्रवाहमा प्रविधिको प्रयोगलाई विशेष जोड दिइएको बताए ।

मन्त्री श्रेष्ठले कृषि योग्य जमीन बाँझो हुने, अनियन्त्रित शहरीकरण, उत्पादनयोग्य जमीनको विनास हुँदै गएकाले त्यसको संरक्षण गर्न भू-उपयोग नियमावली पारित हुने क्रममा रहेको भन्दै यसले जमीनको चक्लावन्दी, कृषि योग्य जमीनको संरक्षण र कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाउँदै स्वरोजगारी विकास गरी मुलुकको समृद्धिमा मद्दत पुग्ने विश्वास व्यक्त गरिन् ।

उहाँले भूमिहिन दलित, भूमिहिन सुकुम्वासी, अव्यवस्थित बसोबासीका साथै हलिया, कमैया, कमलरी, हरवा, चरवा, बादी समुदाय र स्वाबासीको समेत जग्गा सम्बन्धी समस्या समाधानका लागि काम शुरु भइसकेको बताउनुभयो ।

उहाँले गुठी ऐन निर्माणका लागि सरोकारवालासँग अन्तरक्रिया तथा छलफल अगाडी बढाइएको र सबैले स्वामित्व ग्रहण गर्न सक्ने गरी ऐन निर्माण भइरहेको पनि बताउनुभयो ।

सो अवसरमा भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयका सचिव रामप्रसाद थपलीयाले जग्गा प्रशासन श्रेत्रलाई अझै प्रभावकारी र सेवाग्राह्रीमैत्री बनाउन विश्वमा विकास भएका नयाँ नायाँ प्रविधिको प्रयोगलाई विशेष जोड दिइएको बताउनुभयो ।

सो अवसरमा भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयका पूर्व मन्त्रीहरु, पूर्व राज्यमन्त्रीहरु, सहायक मन्त्रीहरु, मन्त्रालयका सेवा अवकासप्राप्त पूर्व सचिवहरु, विभागमका पूर्व महानिर्देशकहरुलाई सम्मान समेत प्रदान गरिएको थियो ।

शतवार्षिकीका अवसरमा २०७८ साल चैत्र ३० गतेदेखि २०७९ साल बैशाख २ गतेसम्म मन्त्रालय, भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख विभाग र नापी विभाग अर्न्तगत सबै भूमिसुधार/मालपोत कार्यालयहरु र नापी कार्यालयहरुमा विशेष कार्यक्रम गरी मनाइदै छ ।

कृषि उत्पादनमा वृद्धि र सहजता,
कृषि यान्त्रीकरणको प्रवर्द्धन र उपयोगिता देश
आत्मनिर्भरताको मूल आधार, कृषि विकासमा नविनम् सुधार
कृषि पूर्वाधार विकास तथा कृषि यान्त्रीकरण प्रवर्द्धन केन्द्र
(CAIDMP)

किसानलाई क्षेतिपूर्ति दिन राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघको आग्रह

कृषि विकास नीति एवं योजनाहरुको प्रभावकारिताको अनुगमन एवं मूल्याङ्कनका साथै कृषिसँग सम्बन्धी दिगो विकास लक्ष्यसँग सम्बन्धित सूचकहरुको लागि आधारभूत तथ्याङ्क उपलब्ध गराउन यस गणनाले महत्वपूर्ण योगदान गर्ने भएकाले यस कार्यलाई महत्वको साथ सम्पादन गरिनु पर्दछ ।

राष्ट्रिय कार्य समिति काठमाडौं, जित तामाङ्ग अध्यक्ष बागमती प्रदेश, टेकबहादुर लाखाजु ।

जिल्ला कार्य समिति भक्तपुर भक्ति नारायण महर्जन अध्यक्ष जिल्ला कार्य समिति काठमाडौं । जयराम थापा जिल्ला कार्य समिति, ललितपुर काठमाडौं फागुन २६ राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघले एक विज्ञाप्ति प्रकाशित गरि डीवाई २८ धानमा बालीमा क्षतिपूर्ति दिन आग्रह गरेका छन् । महासंघले देशभर छरिएर रहेका वास्तविक किसानहरुलाई संगठित गर्दै कृषक समूहहरुको साझा छाता संगठनको रुपमा काम गरि किसानका मुद्दा एवं सवालमा केन्द्रित रही अधिकारमा आधारित जन वकालत गर्दै आएको कुरा यहाँलाई अवगत नै छ ।

विज्ञाप्तिमा काठमाडौं उपत्यकाका ३ वटै जिल्लाहरुमा चिनियाँ कम्पनीले उत्पादन गरी काष्ठमण्डप ट्रेड प्वाइन्ट काठमाडौंबाट किसानहरुमा बिक्री वितरण भएको डी वाई २८ धानमा बाला नलागि उत्पादक किसानहरु मर्कामा परकोले महासंघले किसानहरुको पिडालाई उजागर गरि आवाज बुलन्द गरेर कृषि ज्ञान केन्द्र लिलितपुरको सक्रियतामा मिति २०२८ मंसीर १ गतेका दिन सरकारी निकायका प्रतिनिधीहरु, नेपाल बीउ व्यवसायी संघ तथा व्यवसायी, एग्रो भेटको प्रतिनिधी र कृषक प्रतिनिधी बिच बैठक बसि मिति २०७८ मंसीर ७ गते भित्र कृषि ज्ञान केन्द्र ललितपुरले क्षतिपूर्ति वितरण कम्पायल गरि अन्तिम क्षति विवरण अध्यवधिक गर्ने र सोही विवरणलाई आधार मानी बिउ आयातकर्ता काष्ठमण्डप ट्रेड प्वाइन्ट काठमाडौं क्षतिपूर्ति राहत उपलब्ध गराउने निर्णय भई पौष १५ गते भित्र पीडित कृषकहरुलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराईसक्ने निर्णय भएकोमा पीडित किसानहरुलाई क्षतिपूर्ति राहत प्राप्त नभएको व्यहोराको गुनासोहरु महासंघमा प्राप्त भईरहेका छन् । सरकारका जिम्मेवार निकाय एवं सरोकारवालाहरु साथै बिउ आयतकर्ता काष्ठमण्डप ट्रेड प्वाइन्ट काठमाडौं समेतको उपस्थितिमा तिथिमिति समेत उल्लेख गरि भएको लिखित सहमति कायन्वयन नभएको प्रति महासंघको गम्भिर ध्यानाकर्षण भएको छ । राज्यको जिम्मेवार निकायहरु कानुनलाई चुनौंती दिदै यस हदसम्मको गैर जिम्मेवार बन्नु कानुनी राज्यको लागि शोभनीय विषय होइन । यसले एकातिर किनासहरुलाई निराश बनाएको छ भने अर्कोतर्फ राज्यका निकाय प्रति किसानको भरोसा टुट्न थालेको छ ।

यसर्थ यस विषयलाई गम्भिर रुपमा लिदै जिम्मेवार राज्यको प्रतिभूति गराउने साथै पीडित किसानहरुको अधिकारको लागि गर्दै आएको चरणवद्ध अभियान आन्दोलन अन्तर्गत महासंघ दाद्धा मिति २०७८ फागुन २५ गते कृषि ज्ञान केन्द्र ललितपुर समक्ष क्षतिको विवरण साथै सर्वपक्षिय सहमतिको दस्तावेज लगायतका कागजातहरु संकलन गरिएको छ । साथै सहमतिमा उल्लेख भए अनुसार पीडित किसानहरुलाई अविलम्व क्षतिपुर्ति उपलब्ध गराउनको लागि गरिएको अधिकार माग पूरा गराउन देहायका कार्यक्रम सार्वजनिक गरिएको छ ।

-फागुन ३० गते सम्ममा मिति २०७८ मंसीर १ गते सहमति हस्ताक्षर गर्ने पक्षहरु समक्ष सहमतिको स्मरण गराउँदै अल्टिमेटम सहित पत्र पेश गर्ने ।

चैत्र १० गते सम्म न्यायिक उपचारको खोजी गर्ने ।

-चैत्र १० देखि १५ सम्म सम्बन्धित सरोकारवाला निकायका कार्यालय घेराउ गर्ने ।

महासंघले २०७९, बैशाख ७ गते कृषि गणना सम्बन्धी २०७८ को अपिल गरेको छ ।

महासंघका अध्यक्ष नवराज वस्नेतले महासंघका अध्यक्ष नवराज बस्नेतद्धारा हस्ताक्षरित उक्त कार्यक्रम अपिलमा अवधि रुपमा देशको कृषि क्षेत्रको संख्यात्मक सूचना संकलन गर्नको लागि राज्यले राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८ गर्न गईरहेको छ । संघीयता पछिको पहिलो गणना भएकाले यसको विशेष महत्व रहेको छ । स्थानीय तह जिल्ला, प्रदेश तथा राष्ट्रिय स्तरका योजना तर्जुमा एवं नीति निर्माण साथै योजनावद्ध कृषि विकासको आधारको रुपमा यस गणनाले योगदान गर्दछ ।

कृषकको अवस्था साथै आवश्यकता पहिचान साथै विगतका कृषि विकास नीति एवं योजनाहरुको प्रभावकारिताको अनुगमन एवं मूल्याङ्कनका साथै कृषिसँग सम्बन्धी दिगो विकास लक्ष्यसँग सम्बन्धित सूचकहरुको लागि आधारभूत तथ्याङ्क उपलब्ध गराउन यस गणनाले महत्वपूर्ण योगदान गर्ने भएकाले यस कार्यलाई महत्वको साथ सम्पादन गरिनु पर्दछ । यस कार्य सम्पादनको दौरानमा स्थानीय सरकारले महत्वपूर्ण भूमिका साथै सम्बन्धित कृषि संरचनाको विशेष भूमिका रहन्छ ।

राज्यको ठूलो स्रोत खर्चेर गरिन लागिएको यस गणनाले वास्तविक किसान र कृषिसँग सम्बन्धित यथार्थ तथ्याङ्क संकलन गरि कृषि विकासको लागि आवश्यक वहुआयमिक आधार निर्माण गर्ने छ भन्ने महासंघले विश्वास लिएको छ । यसर्थ यस कार्यमा खटिने संयन्त्र गणक, सुपरिवेक्षक, अधिकृत लगायतलाई आवश्यक सहयोग पुऱ्याई वास्तविक सूचना लिन, टिपोट गर्न, दस्तावेजीकरण गर्न यथासक्य सहयोग पुऱ्याउन र कृषि गणना २०७८ लाई वास्तविक कृषि गणनाका रुपमा सफल बनाउनका लागि महासंघ तहगत संरचना एवं सरोकारवाला निकाय समक्ष अपिल गर्दछ ।

राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्डको ३१ औं स्थापना दिवस

बैशाख १७ ललितपुर हरिहर भवन स्थित पशुसेवा विभागको थिर वम सभाहलमा राष्ट्रिय दूध विकास बोर्डको तीनदिने स्थापना दिवस कृषि, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सचिव निरु दाहाल पाण्डेको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न भएको छ ।

कार्यक्रममा बोल्दै पाण्डेले दूधको अभावको सवालमा मन्त्रालय र सरोकारवाला विच छलफल भइरहेको बताउँदै उपभोक्ताको घरमा शुद्ध पोषण दूधका आवश्यकतालाई अभाव हुन नदिन मन्त्रालय सचेत रहेको बताइन् ।

पाण्डेले कृषकहरुको हक हित, उहाँहरुले पाउनु पार्ने मूल्य प्रति मन्त्रालय सँधै सजग रहेको बताईन् । साथै उनले एकाआपसमा मिलेर जान सके दूध क्षेत्रले भोग्नु परेको समस्या हल हुने बताउँदै स्वास्थ प्रतिश्पर्धामा आउनु पर्ने बताईन् । कृषक, उपभोक्ता र व्यवसायी सबैको उन्नती र प्रगति हुनुपर्छ, पाण्डेले भनिन् ।

उक्त अवसरमा डेरि साइन्टिष्ट एशोसिएसनका अध्यक्ष टेकबहादुर थापाले सात वटै प्रदेशमा प्रदेश स्तरीय बोर्ड गठन हुन लागेको विषयमा राष्ट्रिय दूध विकास बोर्डको सम्बन्ध के हुनसक्छ ? राम्रो गुणस्तर दिनुपर्‍यो । उपभोक्ताको माग कस्ता छन् ? उद्योगले गर्न सक्छन् कि सक्दैनन् ? धुलो दूध ल्याउन बन्द गरेपनि छिरेर आउँने गरेका बताए । बोर्डको संरचना अधिकार सम्पन्न बनाउनु पर्छ, राजनैतिक नियुक्ती गर्दा डेरि क्षेत्रकै ल्याउनु पर्छ । यो संस्था डेरि विज्ञको संस्था हो । सम्बन्धित क्षेत्रकै प्रतिनिधी नियुक्त गर्ने व्यवस्था गरियोस् ।

केन्द्रीय पशुपन्छी तथा मत्स्य व्यवसायी सहकारी संघका अध्यक्ष बाबुराम अधिकारीले केन्द्रीय दूध सहकारी संस्थाले मात्र दूध संकलन गर्छन् भन्ने छैन । कृषि सहकारी संस्थाले दुग्ध उत्पादन र संकलन गरेको बताए । अधिकारीले भने, राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड सरकारको स्वायत्तता संस्था हो । तर बुझाई चाही मन्त्रालयकै हो भन्ने गरिन्छ । बोर्डबाट लिएर गएका कागजातहरु मन्त्रालयका खरदारले टिप्पणी उठाउँछन् ।

उहाँले हामी कहाँ मिल्क होलिडे, कहिले अभाव, अहिले खरिद गर्न नदिनु र बाहिरबाट दूध ल्याउन चलखेल शुरु गरेको छ भने खबरदार । भारतबाट धुलो दूध ल्याउन फेरि चलखेल शुरु हुन थालेको भन्दै यो खबरदारी किसानको तर्फबाट डिडिसीलाई पनि हो । चितवन र काभ्रेले २/३ रुपैया बढी पाउन पर्ने र धनगढी, कैलालीका किसानले पाउन नसक्ने खुसामदी छन् भने नियन्त्रण गर्नु होला सचिवज्यू । किसानहरुलाई हेर्ने दृष्टिकोण मन्त्रालयको पनि ठीक भएन । सह-सचिवको चाकडीमा किसान जाने होइन ।

नेपाल डेरी उद्योग संघका अध्यक्ष राजकुमार दाहालले बोर्डलाई प्राधिकरणको रुपमा विस्तार गर्नु पर्ने बताए । डेरि उद्योग संघको धुलो दूध खरिद गरियोस् भनेर मन्त्रालय गएका थियौं । पालिका स्तरमा चारिकोटमा दुग्ध बोर्डको गठन गरेको छ । गठन गर्दै जानु के औचित्य छ । डेरि उद्योग संघको डेरि उद्योग संघले लिनु पर्छ भनेर निवेदन हालेको थिएँ । अहिले पनि उद्योग स्तरको ४ वटा पावर प्लान्टहरु छन् । तिनीहरुलाई बाच्न देउ भनेको हो । आयतलाई प्रतिस्थापन गर्नु पर्छ । रोक्न सकेन भन्ने चोरी निकासी बढ्छ । कर राज्यलाई आएको छैन । तथ्यापरक ढंगले वहस गरौं ।

बोर्डलाई अधिकार सम्पन्न प्राधिकरण स्तरको अधिकार दिनुपर्छ ।

नेपाल डेरि एशोसिएसनका अध्यक्ष राधाकृष्ण सापकोटाले राष्ट्रिय दूध विकास बोर्ड सबैको अभिभावक संस्था भएको बताउँदै दूध वितरण भ्यानको लागि लोगोको वितरण पहल सफल भएको भन्दै विश्वमै पहिलो रहेछ, भन्नुभयो । सवारी साधनमा राख्ने लोगो कार्यविधि पहिले देखिनै रहेपनि कार्यन्वयनमा नआएको बताउँदै त्यसको इनिसिएसन कार्यकारी निर्देशक राजेन्द्र यादवले पाएको बताए । सापकोटाले भने अगाडि बढ्नु हाम्रो सहयोग हुन्छ । सापकोटाले डेरि क्षेत्रको लागि कार्यक्रम गर्ने तत्कालीन वजेटहरु ज्यादै न्यून् रहेको भन्दै आगामी बजेट १० करोड पुर्‍याउन आग्रह गरे । थोरै वजेटले प्रभावकारी कार्यक्रमहरु गर्न नसक्ने बताए । अब दूधको अभाव हुँदैन । १ महिना पछि घाँसको प्रर्याप्तता हुन्छ, त्यसपछि दूधको अभाव नहुने बताउँदै विदेशबाट दूध ल्याउने विषय आपत्ती रहेको बताए ।

केन्द्रीय दूध सहकारी संघका अध्यक्ष राम आचार्यले १ करोड वजेटले कसरी धान्न सक्छ ? को किसान, को उपभोक्ता, उपभोक्ताले दूध

२४ लाख ८० हजार लिटर उत्पादनमा मात्र चिस्यान केन्द्र संकलन हुने गरेको छ । गाउँगाउँमा गएर चिस्यान केन्द्र स्थापना गरिनु पर्छ । रोड साइडमा मात्र चिस्यान केन्द्र छ । जबसम्म गाउँगाउँमा गएर चिस्यान केन्द्र स्थापना हुँदै दूध संकलनमा कठिनाई हुने गर्छ । सकेसम्म दूधको अभाव हुन दिनु हुँदैन ।

र नौनी नपाएर फर्केको छ भन्नु, दूध किन्ने मात्र होइन दूधको पवर्द्धन गुणस्तर बनाउने कुरा के भइरहेको छ ? कसको डिजाइनमा के भईरहेको छ थाहा छैन ? नजिकको मात्र दूध ल्याउने र दूध होलिडे भयो भनेर भन्ने राम्रो होइन ।

दूध विकास संस्थानका अध्यक्ष बाबुराम पाण्डेले कच्चा दूधको अभाव देखिएको भन्दै संकलनका लागि समन्वय गर्न पहल गर्ने बताए ।

पाण्डेले किसान उपभोक्ता प्राइमरी हुन्, संस्थान सबसिडायरी मल्टी सेक्टर र मल्टी डिप्लेनरी हुन् समन्वय गरि अगाडि बढ्ने छ । दूध विकास संस्थानले केन्द्रीय भूमिका निभाएको छ । पक्षधरता लिएको भन्ने कुरा नलिनुहोला ।

बोर्डका कार्यकारी निर्देशक राजेन्द्र यादवले आफ्नो कार्यकालमा केही महत्वपूर्ण कार्यहरु गर्न पाएकोमा खुशी व्यक्त गर्दै दुबै क्षेत्रको समन्वयकारी निकाय भएकाले भविष्यमा समन्वयकारी भूमिका निभाउने बताए ।

उक्त अवसरमा दुग्ध विकासको क्षेत्रमा योगदान पुऱ्याएका दूग्ध व्यवसायी, सहकारी संघ-संस्था र सेवा अवधि पूरा गरेका बोर्डका उप-कार्यकारी निर्देशक बाबुकाजी पन्त, वरिष्ठ कार्यालय सहायक शुसिला भट्टराई लगायत कर्मचारीहरुलाई कृषि सचिव निरु दाहाल पाण्डे र कार्यकारी निर्देशक यादवले सम्मान गरेका थिए ।

स्थापना दिवस अवसर पारेर बोर्डले १५ गते नै पत्रकार सम्मेलन गरि रक्तदान कार्यक्रम सम्पन्न गरे, १६ गते नेपाल स्नेही अनाथालय एवं वृद्धाश्रम (कुशुन्ती र धापाखेल)मा दूध तथा दुग्ध पदार्थ वितरण र गोष्ठी कार्यक्रम गरेका छन् ।

चैत्र महिनादेखि दुधमा उत्पादन कमी आएको बताउँदै दूधको उत्पादन बढाउने नश्ल सुधार कार्यक्रम गर्न जरुरी रहेको बताउँदै बाबुकाजी पन्तले ७४ लाख गाई, ५४ लाख भैंसीलाई २०/२५ हजारमा उन्नत गाईभैंसीमा सीमित गर्नु पर्ने बताए ।

बोडका कार्यकारी निर्देशक राजेन्द्र यादवले हाल २४ लाख ८० हजार मेट्रिक टन दूध ७.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको बताउँदै वजेटको कमीको कारण समस्या देखिएको बताए । डेरि व्यवसायलाई २१ औं शताव्दीमा पनि चलाउन सकेन भने देशको अर्थतन्त्रमा धरासायी बन्न सक्ने बताए । यादवले बोर्डको तर्फबाट डेरि उद्योगहरुलाई सहयोग पुऱ्याउँदै आएको बताए । यही २०७८ मा राष्ट्रिय दूध नीति आएको छ । कृषक र उद्योगी कसरी बलियो बनाउने ? उपभोक्ता कृषक र कषि कार्यविधि आएपछि दूध क्षेत्रमा फड्को मार्ने बताए । विश्वको इतिहासमा एम्बुलेन्समा लोगो राखे जसरी लोगो राख्न सफल भएको बताउँदै हालसम्म ७० वटा मोवाइल भ्यानमा लोगो डेरि उद्योगहरुलाई लोगो प्रदान गर्न सफल भएको बताए । पहिलो पटक क्याविनेटबाट मूल्य समायोजन भएको पनि बताए ।

२४ लाख ८० हजार लिटर उत्पादनमा मात्र चिस्यान केन्द्र संकलन हुने गरेको छ । गाउँगाउँमा गएर चिस्यान केन्द्र स्थापना गरिनु पर्छ । रोड साइडमा मात्र चिस्यान केन्द्र छ । जबसम्म गाउँगाउँमा गएर चिस्यान केन्द्र स्थापना हुँदै दूध संकलनमा कठिनाई हुने गर्छ । सकेसम्म दूधको अभाव हुन दिनु हुँदैन । बोर्डका कार्यकारी निर्देशक राजेन्द्र यादवले शर्ट एनालाइसिको रुपमा कलम चलाई दिएमा सबै सचेत हुनसक्छ । सरकारी क्षेत्रलाई मात्र अनुदान दिएका छन् भन्ने होइन एनडिएले पनि धेरै अनुदान लिएर डेरी सञ्चालन गरेका छन्, यादवले भने ।

राज्यको दुबै अंग राम्रोसँग चलोस् भनेर सहयोग गरेको छ । निजी र सरकारी भनेर छुट्याइएको छैन ।

बोर्डका डेरि वैज्ञानिक डा.बालक चौधरीले तीनदिने कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दै जनशक्तिको हिसाबले थोरै भएपनि उल्लेखनीय काम गर्न सफल भएको बताए । पहाडी क्षेत्रमा दूध फाट्ने र बजारीकरण गर्न सकेन भन्ने क्षेत्रको लागि र विजुली नपुगेको ठाउँमा चिस्यान केन्द्र सञ्चालन गर्न जेनेरेटर अनुदान उपलब्ध गराको बताए । ७२ घण्टासम्म पनि केही नहुने बताए ।

देश संघीयतामा गएको छ । अनुदान वजेट पनि प्रदेश र स्थानीय तहमा गएकाले प्रदेश र स्थान सरकार मार्फत उन्नत जातको घाँसहरु उत्पादन गरि पशुपालनमा जोडदिनु पर्ने बताए ।

मुक्त कमैया, कम्लहरी, हलिया र हरवाचरवाहरुको वस्तुस्थिती अध्ययन समितिले प्रतिवेदन बुझाएको छ ।

काठमाडौं बैशाख ९ भूमि व्यवस्था सहकारी तथा गरिवी निवारण मन्त्री शशी श्रेष्ठलाई मुक्त कमैया, कम्लहरी, हलिया र हरवाचरवाहरुको वस्तुस्थिती अध्ययन समितिले आज अध्ययन प्रतिवेदन हस्तान्तरण गरेको छ ।मुक्त कमैया, कम्लहरी, हलिया र हरवाचरवाको अवस्था र उनीहरुको व्यवस्थापनका लागि गर्नु पर्ने कामहरु बारे स्थलगत अध्ययन गरी तयार पारेको प्रतिवेदन हस्तान्तरण गरिएको छ ।

उक्त अवसरमा मन्त्री श्रेष्ठले संविधानमा व्यवस्था भएको भूमिहिनका समस्या समाधानलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखेर पहल शुरु गरेको बताइन् । मन्त्री श्रेष्ठले संविधानको मौलिक हकमा व्यवस्था भएको र राज्यको सामाजिक न्याय र समावेशीकरण सम्बन्धी नीतिमा रहेको मुक्त कमैया, कमलरी, हरवा, चरवा, हलिया, भूमिहिन सुकुम्बासीको पहिचान गरी बसोवासका लागि घर घडेरी तथा जिविकोपार्जनका लागि कृषि योग्य जमीन र रोजगारीको व्यवस्था गर्दै पुनःर्स्थापना गर्ने भन्ने व्यवस्था भए अनुसार काम गर्न यस प्रतिवेदनले थप मद्दत पुग्ने विश्वास व्यक्त गरिन् ।

मन्त्री श्रेष्ठले प्राप्त प्रतिवेदनमा उल्लेखित सुझावहरुलाई उच्च प्राथमिकतामा राखि आगामी आर्थिक वर्षको वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रममा समावेश गर्ने र संघ प्रदेश र स्थानीय तहले गर्नु पर्ने अधिकार क्षेत्रभित्र रहेर काम गर्ने प्रतिवद्धता समेत व्यक्त गरिन् ।

उहाँले भूमिहनिका समस्या समाधान गर्न राष्ट्रिय भूमि आयोग मार्फत लालपूर्जा वितरण शुरु भइसकेको भन्दै सुकुम्बासी र सबै खालका भूमि सम्बन्धी समस्या समाधान गर्न आफूहरु लागि परेको पनि बताइन् ।

जनहितको लागि समर्पित सूचना

मिर्गौला जस्ता प्राणघातक रोगबाट बच्ननिम्न कुराहरूको पालना गरौं ।
अरुलाई बचाऔं, आफू पनि बाचौं ।

१. धुम्रपान, मध्यपान नगरौं ।
२. फ्रिजमा राखिएको, साँधिएको खानेकुराहरू खाऔं ।
३. शुद्ध, ताजा खानपिनमा ध्यान दिऔं
४. समयमा सुतौं, अनिदो नबसौं ।

कृषि जर्नल मासिक

Canada and the United States reaffirm the continued centrality of FAO's mandate

Looking forward, Canada and the United States emphasized the need for FAO, along with other UN agencies, to assess the loss and damage from this conflict and to contribute to a reconstruction plan, in line with their respective mandates.

15/04/2022

Rome - As the world confronts war, humanitarian emergencies, the impacts of the climate crisis and the COVID-19 pandemic, overlapping with the persistent challenges of hunger and poverty, FAO is responding urgently to build resilient agrifood systems. This was the message of QU Dongyu, Director-General of the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) at the 7th session of the Informal North American Regional Conference (INARC), which was hosted virtually by the United States from 12 to 14 April 2022.

The INARC was established in 2010 as a forum to strengthen collaboration between FAO and the North American Region, comprising Canada and the United States. It provides an opportunity for these two FAO Members to share their priorities with FAO, and for a mutual exchange on the way forward for the effective implementation of the FAO Strategic Framework 2022-31.

Since the idea of a permanent UN agency focused on food, nutrition and agriculture was first planted in Hot Springs, Virginia, where 44 governments gathered 80 years ago, and FAO's establishment in Quebec in 1945, both the US and Canada have played a key role across FAO's areas of work, and are among the Organization's top resource partners. "The ongoing fruitful collaboration between the North America region and FAO is crucial, and I appreciate the continued support you have provided," said Qu Dongyu.

"The United States will look to FAO to use its voice, its data, its policy recommendations, and its leadership to implement the Council's decision and address the far-reaching food

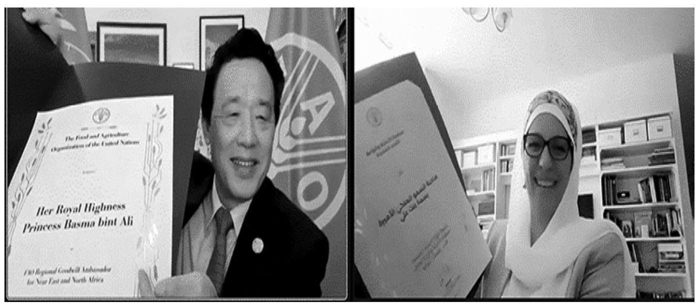

security effects of Russia's war in Ukraine," said Ambassador Cindy McCain, Permanent Representative of the U.S. Mission to the UN Agencies in Rome (FAO, WFP, IFAD). "We also are ready to work with FAO to achieve an ambitious climate change strategy that addresses mitigation and adaptation, and bolsters agricultural resilience while making food systems part of the solution. And we will support the science and innovation strategy as a critical tool."

"It is in all of our interests that FAO succeeds, to avoid the human suffering, instability, and loss of potential that we know food insecurity causes, and to ultimately get back on track to achieve SDG 2 and the broader 2030 Agenda," said Ambassador Elissa Golberg, Permanent Representative of Canada to the UN Agencies in Rome (IFAD, FAO, WFP). "Canada stands ready to be a constructive Member, a thoughtful partner, and an active stakeholder as we seek to deliver effective solutions for sustainable transformation of food systems."

Over the three-day conference, FAO's leadership presented on the Organization's vision as outlined in the Strategic Framework 2022-31, which aims to support the 2030 Agenda by creating more efficient, more inclusive, more resilient and more sustainable agrifood systems.. The aspiration of the Four Betters - Better Production, Better Nutrition, Better Environment and a Better Life for All, leaving no one behind - provide a strategic and system-oriented approach across FAO's entire programme of work.

The informal conference was updated on the impacts of the war in Ukraine on global food value-chains for grains, oil seeds and fertilizer, which threaten food security in countries that are already highly vulnerable to hunger and malnutrition.

Looking forward, Canada and the United States emphasized the need for FAO, along with other UN agencies, to assess the loss and damage from this conflict and to contribute to a reconstruction plan, in line with their respective mandates.

Other key areas discussed were climate adaptation and mitigation, gender equality, private sector engagement, science and innovation, FAO's governance reforms, Rome-Based-Agencies Collaboration, and FAO's lead role in the UN Food Systems Summit Coordination Hub, among other topics.

Ahead of the conference, two public roundtables, hosted by the FAO

Liaison Office for North America on 8 April, convened non-state actors on the issues of balancing the response to humanitarian crises and how to leverage the private sector to drive innovation for sustainable agrifood systems.

Overall, the two FAO Members recognized and encouraged FAO's leadership in the areas of agrifood systems transformation and resilience building, capitalizing on FAO's unique organizational capacities and competencies to provide tools, guidance and support to Members. The next INARC will take place in 2024 and will be hosted by the government of Canada.

War in Ukraine: FAO renews appeal to bolster agriculture and provide urgent support to vulnerable rural households

Over $115 million urgently needed to assist Ukrainian farmers and rural households through December 2022

July 2019, Krasne, Ukraine: Combine reloads wheat into the bunker for further transportation during the harvest.

19/04/2022

Rome – Some $115.4 million are urgently needed to prevent a further deterioration of the food insecurity situation and worsening of the disruption of food supply chains in Ukraine. There is urgency to support Ukrainian farmers in planting vegetables and potatoes during this spring season, and farmers should be allowed and supported to go to their fields and save the winter wheat harvest, the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) said today.

With this Plan, in line with the revised Inter-Agency Flash Appeal, FAO has more than doubled its initial request of $50 million to support 376 660 small- and medium-sized farming households or almost one million people through December 2022.

"As food access, production and overall food availability deteriorate in many parts of Ukraine as a result of the war, efforts to bolster agricultural production and the functioning of food supply chains will be critical to averting a food crisis in 2022 and into 2023," said Rein Paulsen, FAO Director of Emergencies and Resilience. "FAO's immediate concern is to support the ongoing spring planting season and to prevent the disruption of the upcoming winter crop harvesting, which typically occurs in June-July, and could severely threaten food security in the country. Agriculture depends on seasons. There is no time to waste to get ready for the upcoming fall season."

In addition, FAO will provide unconditional cash transfers that can support a wide range of basic needs of displaced and other vulnerable, conflict-affected households. Recipients can use cash to support food production and sale including labour, transportation, veterinary services and equipment, in areas where these are locally available in the markets.

Agriculture is central to Ukraine's economy, playing a key role in protecting food security and livelihoods across the country, as well as the region. The vast destruction of crops and infrastructure due to the war jeopardizes food production and food security.

FAO estimates that one third of the crops and agricultural land may not be harvested or cultivated in 2022. The forced displacement of civilian populations fleeing the war and the conscription of men into territorial defence forces is resulting in labour shortages and an increased burden on women. This situation is exacerbated by a decrease in the access and availability of crucial agricultural inputs.

Preliminary data collected by FAO, through ongoing assessments, demonstrates that farmers at all levels need cash to procure inputs and services for food production and to maintain their farming operations.

Scaling up FAO's response

The impacts of the war necessitate a large scale expansion of FAO activities and technical support across the country.

FAO needs to provide crop and other inputs in the immediate and medium term. In the immediate term, the provision of vegetable and crop seed along with cash will ensure that seasonal deadlines for food production are met.

Support for livestock holders will include the distribution of small livestock, animal health inputs, feed and fodder to allow vulnerable households to produce milk, meat and eggs to meet the growing local demand.

FAO will continue to support medium-sized producers and key market actors along agrifood supply chains to bolster market functionality and access to food in key communities and urban centres.

In addition, FAO will provide unconditional cash transfers that can support a wide range of basic needs of displaced and other vulnerable, conflict-affected households. Recipients can use cash to support food production and sale including labour, transportation, veterinary services and equipment, in areas where these are locally available in the markets.

FAO's funding to date is of $8.5 million to reach 70 941 people with livelihoods support. It comprises FAO funds and contributions from resource partners including Japan, Belgium, the European Union, the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) and USAID's Bureau for Humanitarian Assistance (BHA). The contributions come at a critical time in the response to the crisis. The

funds will support small-scale farmers to maintain minimum food production through the provision of wheat seeds and key agricultural inputs. The funding gap is now $106.9 million. With more resources, FAO will be able to reach more people in time for the spring season.

Surging food prices: FAO calls for import financing facility for poorer nations at G20 meeting

Director-General QU Dongyu addresses finance ministers and central bank governors in Washington Surging food prices are hitting the vulnerable the most

20/04/2022

Washington/Rome - The Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) is calling for a global Food Import Financing Facility (FIFF) to help poorer countries deal with surging prices as a result of the war in Ukraine.

The FIFF, which is also aimed at increasing global agricultural production and productivity in a sustainable way, is one of six policy proposals put together by FAO in response to the crisis.

Russia and Ukraine are important players in the global food market, with almost 50 countries dependant on them for at least 30 percent of their wheat import needs. Russia is also a key exporter of fertilizers. In 2020, it ranked as the top exporter of nitrogen fertilizers, the second leading supplier of potassium, and the third largest exporter of phosphorous fertilizer. Energy prices have also been rising, mostly due to market conditions.

With the COVID-19 pandemic already squeezing budgets, the conflict in eastern Europe has pushed FAO's Food Price Index to an all-time high, hitting the vulnerable the most. Higher fertilizer prices, meanwhile, are putting future harvests at risk globally.

According to FAO simulations, the conflict could result in as many as 13.1 million more people going hungry between 2022 and 2026, compared to the baseline.

"The war can have multiple implications for global markets and food security," FAO Director-General QU Dongyu said today in a video message to a Group of 20 meeting of Finance Ministers and Central Bank Governors in Washington.

The FIFF, which would complement existing mechanisms within the UN system, would be strictly based on urgent needs and limited to low and lower middle-income net food-importing countries, Qu said.

In addition, it is designed to increase future resilience by asking eligible countries to commit to invest more in sustainable agrifood systems. Qu said the FIFF has been stress-tested by FAO for its impact on the global markets and would be convenient to administrate and scale up.

"The lesson learned is that we need to increase agricultural production and productivity in the world while being sustainable," Qu told the meeting. "It is high time to work together for ending hunger and malnutrition in the world."

Qu was invited to illustrate the economic consequences of the war in Ukraine, especially on the food security, by Indonesia, the current holder of the G20 presidency.

FAO Global Action for Fall Armyworm Control extended to end of 2023 with broader scope

Plant pest still causing massive destruction of crops despite progress in tackling it.

Over the last few years, fall armyworm has continued to spread rapidly across the globe

22/04/2022

Rome - The Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) is to extend its global drive against one of the world's most invasive plant pests – fall armyworm – which is still destroying billions of dollars' worth of crops despite progress and a raft of measures to tackle it.

"Fall armyworm knows no boundaries and is continuing its rapid march across the globe," FAO Director-General QU Dongyu told the Steering Committee of the FAO Global Action for Fall Armyworm Control today as it endorsed a move to extend its timeline to the end of 2023 and broaden its scope.

As recently as 2016, only six African countries reported the pest, which devours dozens of different crops. Today, 78 countries in Africa, the Near East, Asia and the Pacific are reporting it. In Africa alone, fall armyworm is estimated to cause up to USD 9.4 billion in annual yield losses, Qu said.

The spread of fall armyworm is driving intensified pesticide use, putting human and environmental health at risk. In response, the FAO Global Action for Fall Armyworm Control is coordinating comprehensive measures across Africa, the Near East and Asia.

·A functional coordination mechanism has been established across global, regional, national and farmer-field levels.

·Integrated Pest Management (IPM) tactics have been tested in eight geo-zones with good results.

·Maize hybrids tolerant to fall armyworm are now available from the International Wheat and Maize Improvement Center (CIMMYT) for testing and release in African countries.

·Training efforts, in collaboration with government partners, have reached over 140 000 participants, mostly farmers and agricultural outreach workers.

Reports on impact promising

Reports on the impact of these measures are promising. In Burkina Faso, yield losses caused by fall armyworm are reported to be consistently at or below 5 percent since 2020, and biopesticides and biological control have shown up to 90 percent field efficacy against the pest.

Despite these achievements, there are still challenges to be addressed. The pest continues to spread, exposing new farmers and their livelihoods; large-scale gatherings and trainings are still being impeded by COVID-19; IPM adoption and yield loss reduction is uneven from country to country; and use of hazardous pesticides persists.

In response, an extension of the timeline for the Global Action to the end of 2023 has been approved. The extension will enable increased dissemination of IPM technologies, and by increasing the Global Action's scope, it will tackle multiple pest threats through sustainable plant health management, supporting the One Health Initiative.

FAO launched the Global Action for Fall Armyworm Control (2019-2022) in December 2019 as an urgent response to the rapid spread of fall armyworm. The initiative complements ongoing FAO activities on fall armyworm. The Global Action has established a coordination mechanism enabling open and collaborative dialogue for science-based solutions, supports the establishment of National Task Forces on fall armyworm control, and helps mobilize resources for applied research and technical outreach.

The Wild Dozen: Prized as ingredients, vulnerable wild plants face surging demand

A new FAO report raises awareness about the need for their sustainable use

Global demand for wild plant ingredients, such as baobab (pictured), is surging

©FAO

22/04/2022

Rome - You may not realize it, but numerous products made with vulnerable wild plants are probably scattered around your home.

A wander through the kitchen may reveal **Brazil nuts** in your cupboard, **gum arabic** in your soda and **liquorice** in your herbal tea. Your bathroom may have lotions containing **shea butter** or skincare products made with **baobab** or **argan oil**. **Frankincense** or **jatamansi** may be found on the bedroom's table, as an ingredient in your perfume.

A new report published today by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), Wild Check: Assessing risks and opportunities of trade in wild plant ingredients, sheds light on twelve flagship species – the so-called "wild dozen" – that are hidden in our everyday products.

Developed in collaboration with TRAFFIC, a non-governmental organisation working globally on trade in wild animals and plants, and the International Union for Conservation of Nature, it aims to raise awareness about the sustainable use of wild-harvested plants.

Launched to coincide with this year's celebration of Earth Day, it comes amid a surge in global demand for wild plant ingredients (an increase of more than 75 percent in value over the past two decades).

Thousands of species are at risk primarily due to habitat loss, as well as other factors such as climate change and over-exploitation. Of the 21 percent of medicinal and aromatic plant species whose vulnerability status has been assessed, nine percent are considered threatened with extinction. About 1 billion of the world's most vulnerable people are thought to depend on them for their livelihoods.

"The sustainable use of wild plants has critical implications for food security and for millions of livelihoods around the world. It is time that wild plants are given serious consideration in our efforts to protect and restore habitats, promote sustainable agrifood systems and build inclusive, resilient and sustainable economies, particularly as countries work on the post-COVID recovery," said Sven Walter, who heads FAO's Forest Products and Statistics team.

Supply and demand

Plants make up around 80 percent of all biomass on Earth and play a fundamental role in supporting humans and other animals by providing food, medicine, oxygen and shelter. In some parts of the world, wild plants are collected by some of the most vulnerable people, often using traditional methods that date back generations.

Meanwhile, demand for wild plant ingredients keeps growing, especially in wealthier countries.

Consumers in the United States alone spent an estimated 11.3 billion dollars on herbal dietary supplements in 2020, while preliminary evidence suggests the COVID-19 pandemic has renewed interest in the use of wild species as ingredients in traditional and modern medicine.

Overall, it is estimated that up to 5.8 billion people may be using wild or semi-wild plants globally, according to a study by Rhodes University in South Africa.

Despite their ubiquity, importance, and the threats they face, wild plant ingredients are often obscured from consumers and escape companies' due diligence due to a lack of awareness and traceability.

The report aims to address these challenges by providing detailed information on a selection of 'flagship' wild plant ingredients, dubbed the "Wild Dozen."

The wild dozen

The 12 wild plants singled out in the report are:

·**Frankincense**: Found in north-eastern parts of Africa, as well as in Oman, Somalia and Yemen, its resin is used for incense, aromatherapy, cosmetics, perfumes and traditional medicines. Conservation status: **near threatened**

·**Pygeum**: Also listed in ingredients for medicines and herbal products as Prunus, African cherry, red stinkwood or African almond, this tree grows in forests across tropical Africa. Conservation status: **vulnerable**

·**Shea**: Grows across Africa, from Senegal to Uganda. Used widely in the food industry as a cocoa butter equivalent, it is also popular in cosmetics. Locally, it is used as a healthy cooking oil. Conservation status: **vulnerable**

·**Jatamansi**: A perennial, aromatic plant that grows in the Himalayas, its roots are harvested for their medicinal properties. Conservation status: **critically endangered**

·**Gum arabic**: This species grows in Africa and is primarily used in the food and pharmaceutical industries as an additive, emulsifier or stabilizer. Conservation status: **not assessed**

·**Goldenseal**: Also known as hydraste du Canada or ground raspberry, this species is native to eastern North America and is primarily used for medicinal products. Conservation status: **vulnerable**

·**Candelilla**: Found in Mexico and confining parts of the United States, candelilla wax was a common ingredient in chewing gum. It is used as a food additive (E902) and in cosmetics and pharmaceuticals, as well as industrial waxes and polishes. Conservation status: **not assessed**

·**Argan**: Also known as Moroccan oil, its anti-ageing properties make it a popular choice among European and North American consumers of cosmetics, while its oil is also used to treat a number of ailments, from acne to arthritis. It grows in Algeria, Mauritania, Morocco and the Western Sahara territory. Conservation status: **vulnerable**

·**Baobab**: The A. digitata variety of this species is native to mainland Africa. Baobab powder is used as a food and beverage ingredient, while its seed oil is used as a cosmetic ingredient. Conservation status: **not assessed**

·**Brazil nut**: Harvested entirely from the wild, the tree is primarily exploited for its nutritious, edible nuts packed with nutrients and antioxidants such as magnesium, zinc, protein and selenium. Its harvesting has contributed to preserving millions of hectares of Amazonian forests, which is why it is often called the cornerstone of Amazon Forest conservation. Conservation status: **vulnerable**

·**Liquorice**: This perennial herb is native to Eurasia, northern Africa and western Asia, and is primarily used for medicinal purposes, as a sweetener and in the tobacco industry. Conservation status: l**east concern**

· **Juniper**: Juniperus communis is a species of the temperate and subarctic northern hemisphere. Its berries are a key ingredient in gin manufacturing. They are also used as a food flavouring, an essential oil, an ingredient in cosmetics, and have a long history of use in traditional medicines and for religious purposes. Conservation status: **least concern**

The report is available to industry, consumers, practitioners and investors and details why we need to care about these precious - yet often overlooked - ingredients present in our everyday lives. With responsible sourcing, these ingredients can support broader wildlife conservation and improve the livelihoods of some of the world's most marginalized people.

Jordan's Princess Basma bint Ali named FAO Goodwill Ambassador for Near East and North Africa

The role includes championing the sustainable use of terrestrial and Princess Basma bint Ali named FAO Goodwill Ambassador with FAO Director-General QU Dongyu

27/04/2022

Rome/Amman - Princess Basma bint Ali of Jordan was today named a Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) Goodwill Ambassador for Near East and North Africa.

In her new role the Princess will help FAO raise awareness about the importance of transforming the world's agrifood systems, to overcome the challenges of persisting and growing hunger.

FAO's Director-General QU Dongyu noted that Her Royal Highness has been a long-time supporter of FAO and a passionate and articulate advocate of biodiversity conservation worldwide and said, "Her Royal Highness has systematically raised awareness among Jordanians and all the people of the Near East and North Africa about the importance of preserving native plants and ecosystems and promoting biodiversity research and environmental learning, which are at the core of ensuring sustainable agrifood systems and improving food security."

While conferring the title of Goodwill Ambassador on Princess Basma, the FAO Director-General described her as "an exceptional individual" and emphasized that he - and FAO - were delighted that she was committing to work even more closely with FAO.

"It gives me great pleasure to be honoured, as I am fully aware of the responsibility to participate in the dissemination of the organization's vision of creating a world free from hunger and poverty," said Her Royal Highness Princess Basma bint Ali.

FAO's Assistant Director-General and Regional Representative for Near East and North Africa, AbdulHakim Elwaer said, "In the upcoming months, together with Her Royal Highness, we want to focus on issues relating to supporting a better environment and better life, including the importance of protecting, restoring, and promoting sustainable use of terrestrial and marine ecosystems and combatting climate change through more efficient, inclusive, resilient and sustainable practices, leaving no one behind."

HRH Princess Basma bint Ali was formally designated as FAO Regional Goodwill Ambassador for the Near East and North Africa during an online event that saw the participation of H.E. Khaled

Hneifat, Minister for Agriculture of the Hashemite Kingdom of Jordan; H.E. Ely Salem Zeineb, Ambassador and Permanent Representative of the Islamic Republic of Mauritania to FAO and Chairperson of the Near East Regional Group; Mr Khaled Abu Hammour, Deputy Permanent Representative and Agricultural Attaché, Permanent Representation of the Hashemite Kingdom of Jordan in Rome; Mr Eunsik Park, Director-General of the International Affairs Bureau of the Korea Forest Service and Secretary-General of the XV World Forestry Congress Secretariat. They were joined by members of FAO's core leadership. The event was moderated by Dalia Abulfotuh, an economist with FAO's Regional Office for Near East and North Africa.

About Her Royal Highness Princess Basma bint Ali

HRH Princess Basma bint Ali of Jordan has been actively working on biodiversity conservation in Jordan for over 30 years. In 2021 Princess Basma bint Ali was appointed as the Chairperson of the Board of Trustees of the Hashemite Fund for Development of Jordan Badia to help steer socio-economic capacity-building through local community-based sustainable development. Princess Basma has also founded several non-profit, non-governmental environmental entities, including the Royal Botanic Garden of Jordan, in 2008, to conserve Jordan's native flora. She co-founded the Royal Marine Conservation Society of Jordan in 1995 to protect Jordan's coral reef. Princess Basma bint Ali serves on several national and international boards of environmental entities, including, as chair of the National Biodiversity Committee of Jordan (Ministry of Environment).

Princess Basma has been awarded many medals for her work, the last of which was the Order of the State Centennial in 2022, as well as the

Henry Shaw Medal by the Missouri Botanical Garden for her pioneering work in raising awareness among Jordanians about the importance of conserving native plants and protecting the environment. In 2002, the United Nations Environmental Programme (UNEP) elected her as a laureate in the Global 500 Roll of Honor for Environmental Achievements. In 1998, she became the first Arab woman to receive the title of Hero for the Planet from Time magazine.

Princess Basma earlier served for 12 years in the Jordanian Armed Forces, reaching the rank of Major. She was awarded the Order of Merit Decoration in 1998 and the King Hussein Gold Medal for Excellence in 1995.

FAO's work in the Near East and North Africa

Eliminating food insecurity and malnutrition are persistent challenges in the Near East and North Africa. The structural dependence of its countries on food imports, make the region highly vulnerable to shocks, increasing the inability of entire communities to feed themselves. Recent conflicts and civil instability in many countries of the region have also compounded the situation. As a result, hunger, food insecurity and malnutrition are widespread and require comprehensive and urgent intervention.

FAO is helping governments face these challenges by improving the capacity of countries to collect, produce and analyze data for policy formulation. This is done by strengthening their commitment and accountability and by coordinating efforts for joint action. FAO also provides direct support to improve the livelihoods of millions of small farmers and rural communities, especially in countries undergoing conflict where the Organization help farmers and their families recover from crises.

Princess Basma bint Ali to speak at World Forestry Congress

In one of her first official engagements as FAO Goodwill Ambassador, Princess Basma bint Ali is scheduled to speak at a high-level session of the XV World Forestry Congress on May 2 where FAO will launch it's flagship publication, The State of the World's Forests 2022, which includes data, analysis and trends on the status of forests, and their benefit to societies.

Sustainable Mountains: FAO calls for transformative response to climate threat

This includes strategic investments, technology, innovation, solid institutions and adaptive capacities

Mountainous areas cover almost a third of the planet's land surface and are home to some 1.1 billion people

28/04/2022

Rome – The head of the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), QU Dongyu, today called for a change of pace in the way we protect our mountains, as the climate crisis threatens to further exacerbate the livelihoods of its dwellers and beyond.

According to the UN's Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), the current rate and depth of adaptation in mountain regions is insufficient to respond to the impacts of the climate crisis. And a recent FAO study has found that food insecurity has risen constantly since 2000 in the rural mountain areas of developing countries, where a great majority of people live below the poverty line. Along with decreasing water availability from the loss of glacier mass and increased permafrost thawing, the COVID-19 pandemic and recent conflicts have further compounded the vulnerability of mountain people. Mountains are also an essential source of freshwater for non-mountain dwellers, supplying two-thirds of the world's irrigated agricultural land.

Yet there are plenty of practical and timely options available to address the risks before it's too late, the FAO Director-General told a virtual event for the launch of the International Year of Sustainable Mountain Development 2022.

"We have an opportunity for change," Qu said, but "transformational approaches are needed."

"We need strategic investments, technology, innovation, solid institutions, and adaptive capacities to support sustainable mountain development," Qu added.

Solutions put forward by FAO include effective tourism management policies designed to increase household incomes, boosting biodiversity conservation and resilient and sustainable agrifood systems.

"By promoting and valuing the unique natural, cultural and traditional heritage of mountain communities, together we can help develop sustainable long-term benefits for better production, better nutrition, a better environment and a better life for all – ensuring that no one is left behind," Qu said.

Following the proposal from Kyrgyzstan, the UN General Assembly declared the year 2022 as the International Year of Sustainable Mountain Development. The President of Kyrgyzstan, Sadyr Japarov, delivered a video statement to the official launch, which was attended by, among others, government ministers and authorities from Andorra, Bhutan, Dominican Republic, Italy, Nepal, Switzerland and Uganda.

FAO is the lead UN agency for sustainable mountain development and hosts the Mountain Partnership Secretariat. The issue is crucial for FAO's mandate to improve nutrition, increase agricultural productivity, restore production systems, raise the standard of living in rural populations and contribute to global economic growth.

Indigenous peoples lead adaptation efforts

22 April 2022

Over the millennia, indigenous peoples around the world have developed practices that safeguard their environments and honour the interconnectedness of people and nature.

Their food systems are rooted in their environment. Living deeply intertwined with their ecosystems, they've learned how to harvest and produce what they need sustainably. For example, we've seen time and again that, when forests are governed by indigenous peoples, there's less deforestation and biodiversity loss. It's no wonder that their role as responsible environmental stewards has been documented on every inhabited continent.

Yet indigenous peoples disproportionately struggle with poverty. In the 23 countries where most of the world's indigenous peoples live, they make up 9.3 per cent of the population, but over 18 per cent of those in extreme poverty.

Meanwhile, their contributions are frequently overlooked and devalued. All too often, indigenous peoples' communities aren't able to participate in economic and food systems without giving up their traditions and knowledge. They're left out of decision-making about the lands and resources they know better than anyone. They don't have the agency, financial resources or capacity to take charge.

And today, with climate change affecting every part of the globe, their knowledge and practices are more important than ever.

Empowerment for change :

IFAD is committed to working with indigenous peoples to support them in overcoming poverty and showing the way to meeting global challenges through building on their identities and cultures. We confirmed our commitment in 2009, with our ground-breaking Policy on Engagement with Indigenous Peoples, and we convert this commitment into action through the Indigenous Peoples' Forum at IFAD, at which indigenous leaders set the direction for our engagements with their communities.

And, for the last 15 years, the Indigenous Peoples Assistance Facility (IPAF) has served as IFAD's flagship funding instrument for indigenous peoples, putting the power to find and implement solutions directly into their hands.

The IPAF aims to empower indigenous peoples' organizations. It helps them access climate finance so they can direct funds where they see the greatest need, and promotes the implementation of indigenous peoples' rights frameworks, in line with the United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples.

At the global level, IPAF is directed by a board, the majority of whose members are indigenous leaders. At the regional level, it is managed by three indigenous peoples' organizations, who are responsible for overall coordination, assessing funding proposals, channelling resources to grantees, and monitoring projects. They also build connections between IPAF-funded projects and IFAD-supported country programmes.

Stewards of the earth :

Over its 15 years of operation, IPAF has supported a total of 159 projects in 45 countries across South America, Africa, and the Asia-Pacific region.

IPAF grants go to grassroots projects designed and implemented by indigenous peoples themselves. They have been used to confront the challenges of climate change, protect traditional culture and knowledge, ensure land rights, and build food security and better livelihoods.

Colombia's Pijao people, for example, are affected by desertification and growing water scarcity. With support from an IPAF grant, an indigenous women's organization, *Asociación para el Futuro con manos de Mujer*, designed adaptation measures in partnership with the International Center for Tropical Agriculture. The Pijao community now plants native *caupi* beans and drought-tolerant fodder, and uses renewable energy sources to store and distribute water.

In Cameroon, the Bedzang people were suffering from forced settlement, discrimination and assimilation, causing them to lose their identity. The *Centre d'Appui aux Femmes Et aux Ruraux* arranged a conflict management workshop for dialogue between the Bedzang and the dominant Tikar community. As a result, the Bedzang obtained 248 hectares of land on which to practice agroecology.

And in Indonesia, the Satunama Foundation worked with the Orang Bathin and Orang Penghulu peoples to protect their village forests by developing forest management plans. By the end of the project, the participants had produced a book that catalogued their traditional knowledge of the local forests, rivers, lands, and animals, and described challenges in natural resource management and potential solutions. The insights of the communities' youth and women were invaluable for the completion of the book.

Showing the way forward :

In 2022, IFAD is issuing its sixth call for proposals under, Indigenous peoples, especially women and youth, are already showing the way forward. They're drawing on their unique identities, cultures and ways of life to enhance biodiversity, and taking the lead in global struggles to sustainably manage ecosystems and adapt to climate change.

The Earth Day, know for Every one

> *"Before the canals, during a drought we would eat only one meal a day, but now we can eat three times a day as well as sell food to pay for the needs of our families," says Marc. "I am proud to be a farmer, this is my life; it is a good life."*

Earth Day : Drought, floods and how WFP climate action in Haiti and the Caribbean protects people and planet Spotting disasters before they hit enables communities to be less dependent on World Food Programme emergency assistance - and self-sufficient over the long term

22 April 2022, Nadine Grimm-Pampe and Jenny Wilson

Climate Emergencies
Haiti Cuba Dominica

A WFP- backed resilience project in Limonade - these typically aim to control the flow of water off hillsides, rehabilitate irrigation channels and plant seedlings to prevent erosion. Photo: WFP/Theresa Piorr

The **climate crisis** is changing the entire world. But its impacts are particularly severe in the Caribbean - the second most hazard prone region in the world. Rising sea levels, failed rainy seasons and increasing temperatures are threatening Caribbean nations whose economies rely on sectors particularly vulnerable to climate change such as agriculture, fishing and tourism.

In 2021, the **World Food Programme** (WFP) worked with over 1.1 million people in the Caribbean to support their protection against climate impacts. This includes providing crop insurance to farmers, using early warning systems to deliver assistance before disasters strike and rehabilitating community resources to increase resilience.

Flooded streets in Cap Haitien in January. Photo: WFP/ Theresa Piorr

It is still possible to solve the climate crisis. But time is short. We must invest in our planet now to protect people, livelihoods and our futures.

To mark Earth Day, let's take a look at how WFP is investing in the Caribbean to address the climate crisis and protect both people and planet.

Solar panels in Limonade in the north of Haiti.

Haiti

In Haiti, 45 percent of people don't have enough food to eat – the highest levels of food insecurity in the region. The most populous country in the Caribbean is not only prone to climate shocks, but also still recovering from the severe earthquake in 2010 that affected three million people. WFP works with communities in Haiti to build resilience to climate shocks by creating, rehabilitating and modernising community resources. In 2021, 80,000 people in six departments benefitted from resilience activities. This included 73,000 trees planted and 2,500 metres of flood protection dikes and 6,264 meters of drainage canals rehabilitated.

Marc, a farmer, with this new crops that he's able to grow thanks to improved irrigation supported by WFP. Photo: WFP/TheresaPiorr

Marie was one of 3,000 people who participated in such activities in the Sud department. She received US$344 over a period of four months to help improve the road connecting her village to the main road which leads to the market in the city of Les Cayes. "With this road we now only need two hours to go to the market at Les Cayes instead of four hours before," Marie says. She used the money to purchase food and for her children's school fees. She was also able to repair parts of her house which had been damaged by a recent hurricane. And it's not only the money that helped Marie "The road is a relief as me and my family can now access medical services more quickly" she says.

Marc is a farmer in the Central Department. He was supported by WFP to build drainage and irrigation canals that now enable him to grow new crops including eggplant, cabbage, spinach, spring onions and beetroot. "Before the canals, during a drought we would eat only one meal a day, but now we can eat three times a day as well as sell food to pay for the needs of our families," says Marc. "I am proud to be a farmer, this is my life; it is a good life."

Cuba

Droughts are becoming more frequent in Cuba, affecting the amount and quality of food that is produced. WFP works with local farmers to strengthen their resilience by improving climate services –

information about upcoming weather events and conditions such as rainfall.

A drought-resilience project in San Antonio del Sur, Cuba in 2017. Photo: WFP/Yursys Miranda

Alfredo, a corn, bean and vegetable farmer in the Guantanamo province receives climate and weather information bulletins issued by WFP and partners.

Alfredo in his field where he plants corn, beans and vegetables.

This enables Alfredo to make informed decisions about when to plant or harvest, or which type of crops to plant based on weather conditions. "If you lack data on climate and weather, you are risking more than 30 percent of the success of that harvest," he says.

Climate information services also strengthen the country's early warning system, enabling the Government to better manage risks and predict when food shortages might occur. Farmers also receive training from climate experts. "Today we have a meteorologist in the cooperative, something I never thought I would have," says Alfredo. "And now I see that my future economy is more guaranteed."

Dominica :

Acting before disaster strikes is the best way to save lives and livelihoods. One way to do this is through forecast-based financing which involves using weather forecasts to trigger assistance before a climate event hits. In Dominica, WFP and the Government have set up a mechanism to support 10,000 people if floods are predicted in the Yaque del Norte River Basin.

Tracy, a fish vendor, in St Joseph, in Dominica, where WFP technical support boosts social protections.

If a forecast predicts significant flooding, people will receive US$ 100, equivalent to around 80 percent of their average monthly spending, two to three days before floods arrive.

What one radio show and one strong woman can do

Ramkali is challenging social norms and empowering women in rural Nepal

Inspired by her favourite radio show, Ramkali is working to challenge gender norms in her community. ©Equal Access International

19/04/2022

I loved the radio programme so much that I used to go around to my neighbours' houses every week and turn on the radio myself if they had forgotten to listen to it," Ramkali says, laughing.

A voice comes through the radio. It is Ramkali Mahato's favourite show. She turns up the volume to hear local women talking with elected officials about empowerment issues and traditional social norms. Inspired by the show, Ramkali now strives to do the same in her daily life, speaking up against discrimination in her community and ensuring a better future for her own children.

36-year-old Ramkali had only completed the seventh grade when, at 12 years old, she was married. In her area of southeastern Nepal, child marriage is still practiced despite being illegal. At just 14 years old, she gave birth to her son, swiftly followed by another son and a daughter. As part of the Madheshi community, a socially and economically marginalised community in Nepal, many women from her area face structural barriers including discriminatory policies, legislation and social norms, like child marriage, which hinder their access to education, jobs and opportunities. They carry the disproportionate share of unpaid domestic work and are often excluded from participation and leadership in public life.

Challenging social norms

During the COVID-19 pandemic, Ramkali began listening to "Sambal", a radio show broadcasted by the Joint Programme on Rural Women's Economic Empowerment (JP RWEE). The programme was implemented by FAO, the International Fund for Agricultural Development, UN Women and the World Food Programme and supported by the governments of Norway and Sweden. It aims to tackle the deep-rooted causes of gender inequality and boost rural women's economic empowerment, which includes facilitating access to opportunities, resources and services, including land, credit and technologies. JP RWEE works with

national and local governments, communities and households to tackle unequal power dynamics and discriminatory social norms in order to achieve lasting change.
On the live radio programme, locally elected leaders address the women's queries and concerns on topics like gender equality, financial knowledge and harmful social norms that underpin violence against women and girls. The show also highlights individual and community actions that can be taken to combat the issue.
"I loved the radio programme so much that I used to go around to my neighbours' houses every week and turn on the radio myself if they had forgotten to listen to it," Ramkali says, laughing.
By listening to Sambal, Ramkali realized how difficult it was for women in her traditional rural community to create a life outside the home, and she set out to challenge these norms. In her area, farming groups and local councils are predominantly led by men with women given little space to participate in decision-making. But with help from the JP RWEE, Ramkali took leadership of the Laxmi Rural Women Farmers Group and encouraged other women in her area to do more outside their homes.
"Our voices are often suppressed by the men in my village. But Sambal has given us the strength, courage and a platform to have our voices heard," she says.
With skills taught through the JP RWEE, Ramkali and her husband have boosted their income from farming.

Put to the test

Her newfound leadership was immediately put to the test by the COVID-19 lockdown, during which, Ramkali says, there were many cases of domestic violence in her community. She used her position of leadership to speak out against these practices, something that in Nepal's traditional society is already a big step forward.

"Our access to local authorities was limited due to the restrictions caused by the lockdown. Taking inspiration from the radio show, I along with other women from my group raised our voices against violence. I even got a chance to speak about these issues directly with the leaders in my community and to encourage them to take serious steps to tackle the issues."

A leader in the community

The JP RWEE has helped Ramkali not just to find her voice but earn an income too. Before joining the programme, Ramkali's family practiced traditional farming and managed to grow just enough to feed themselves. However, after training and inputs from the JP RWEE, she has become skilled enough at vegetable farming to rent a larger piece of land and start commercial farming. In the five years since the programme began, her annual income has risen by over 2 000 percent.
This allowed Ramkali the financial freedom to maintain her house and even pushed her to make sure her daughter had the same access to education as her sons during COVID-19. In the lockdown, sons were given preference to attend online classes whereas daughters were supporting their mothers in the household chores. This seemed wrong to Ramkali, and after she spoke out, girls were encouraged to attend online classes too.
"I struggled a lot in my life as I was married when I was a child and did not have an opportunity to continue my education," Ramkali says. "I do not want my daughter, or others in our community, to face the same challenge."
The JP RWEE programme has empowered Ramkali to make her own choices and take a leadership role in her community.
For Ramkali, the JP RWEE programme empowered her to make her own choices. "It changed my life by giving me an opportunity. It has changed my relationship both at home and in my community, as my voice is heard these days. I am now confident that I can live my life without being dependent on my husband or any other family members."
Though challenged by her community and even her husband at the beginning, gradually, they saw how hard she worked and the difference she was making. Her husband began appreciating her ability to help support their family, and her community saw how Ramkali was creating a fairer society for women and building the confidence of other women to join her. Sometimes, it takes just one strong woman to make big changes to society.

काठमाडौं जि.प्र.का.द.नं.. १३६/०६२/०६३ बैशाख २०७९, वर्ष १८ अङ्क ९५

सामाजिक सञ्जालको दुरुपयोगबारे सचेत रहौं

◆आफूले प्रयोग गर्ने मोवाइल, कम्प्यूटर जस्ता विद्युतीय उपकरण सबै लगआउट गरौं ।

◆अरुलाई आफ्नो एकाउन्टको पासवर्ड थाहा नदिऔं ।

◆साथीभाई वा अन्यको फोटो तथा भिडियो खिच्नु अघि र सामाजिक सञ्जालमा राख्नु अघि अनुमति लिऔं ।

◆अपरिचित व्यक्तिको साथी बन्ने प्रस्ताव आए अस्वीकार गरौं ।

◆सामाजिक सञ्जालमै चिनेकोभरमा बोलाएको ठाउँमा भेट्न नजाऔं ।

◆सामाजिक जीवनमा गर्न नमिल्ने काम तथा व्यवहार सामाजिक सञ्जालमा नगरौं ।

◆सामाजिक सञ्जालमा देखिएका भ्रामक, अधिकारिकता नभएका सूचना, सन्देश फोटो तथा भिडियो शेयर नगरौं ।

◆कसैको मर्यादा, प्रतिष्ठा तथा सम्मानमा आँच आउने खालका सूचना तथा सन्देश पोष्ट वा शेयर नगरौं ।

◆शंकास्पद तथा अशोभनीय सन्देश प्राप्त भए प्रतिवाद गरौं र रेकर्डको लागि सरक्षित राखौं ।

सामाजिक सञ्जालको उपयोगमा सचेत बनौं र त्यसबाट हुनसक्ने अपर(ाधिक क्रियाकलाप नियन्त्रण गरौं ।

नेपाल सरकार

विज्ञापन बोर्ड